

#EngangVarJegFlygtning

- En mikrosociologisk analyse af identitet, anerkendelse og integration blandt deltagere i kampagnen #EngangVarJegFlygtning

Speciale af Marie Ejgreen Boldsen

10. semester, 2016

30.979 ord

Vejleder: Trine Lund Thomsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

0. ENGLISH SUMMARY	s. 2
1. INTRODUKTION	s. 3
2. TEORI	s. 8
2.1 Identitet	s. 8
2.1.1 Identitetens personlige side	s. 9
2.1.2 Identitetens sociale side	s. 10
2.1.3. Anerkendelse	s. 14
2.1.4 Opsummering & operationaliseringstanker	s. 18
3. METODE	s. 20
3.1 Det livshistoriske interview	s. 20
3.2 Livshistorisk interview i praksis	s. 25
3.3 Rekruttering & sample	s. 26
4. ANALYSE	s. 27
4.1 Plotstrukturel analyse	s. 28
4.1.1 Opsummering af plotstrukturel analyse	s. 36
4.2 Konsonante & dissonante forhandlingsprocesser af identitet	s. 36
4.2.1 Opsummering af konsonante & dissonante forhandlingsprocesser af identitet	s. 51
4.3 Kampe om anerkendelse?	s. 52
4.3.1 Opsummering af anerkendelsesanalysen	s. 65
5. DISKUSSION	s. 65
5.1 Progressive akademiske & erhvervsmæssige identiteter	s. 66
5.2 Familiens grænsedragning	s. 68
5.3 Omverdenens kategorisering	s. 69
5.4 Manglende anerkendelse fra medier & politikere	s. 71
6. AFSLUTTENDE REFLEKSIONER	s. 74
6.1 Valg af metode	s. 74
6.2 Metodiske fejlkilder	s. 75
6.3 Informantgruppen	s. 76
7. KONKLUSION	s. 76
8. REFERENCER	s. 80
8.1 Internethenvisninger	s. 83
9. BILAG	s. 84
9.1 Biografiske profiler	s. 84

(De transskriberede interviews findes på vedlagte usb-stik)

0. ENGLISH SUMMARY

This thesis investigates the area of tension between the creation of identity, recognition and the relations of integration by examining six young 'New Danes' with refugee backgrounds. All informants have participated in the political campaign #EngangVarJegFlygtning [#OnceIWasARefugee] during the election of last summer. The campaign was a response to the dominating refugee debate focusing on stories of success in relation to occupation and integration of New Danes. This assemblage of six informants is interesting due to two causes: on one side, the group experienced being categorised as non-integratable individuals who were a heavy load to the Danish society both culturally and economically. On the other side, if judged by the economical standards of society, the informants represent a group of highly integrated individuals. The thesis examines how the participants of this group construct their identity in such an area of conflict. It is questioned whether the individuals experience of recognition for instance by close relations and the surrounding environment, and how the totality of these processes might influence different factors relevant for a successful integration.

The theoretical foundation of the thesis is built upon the idea that 1) identity is constructed by the individual through self-narration, 2) identity is constructed - and negotiated - in social environments and, 3) identity is dependent on a number of relevant terms of recognition. To explore these areas, the 'life historical interview' is used as a methodological tool, which is discussed in the chapter of Methods.

Three main results are highlighted in the chapter of Analysis. Firstly, all informants construct steady identities through progressive structures of narration, particularly in relation to their history of education and occupation. Secondly, the informants express their identity more vaguely when it comes to cultural and ethnical relations. Finally, the life stories of the informants are coloured by variable degrees of negative relations of recognition, in particularly degrading experiences caused by the political discourse on refugees and immigrants.

The thesis discusses the relevance of these results according to the processes of integration and sums up a number of methodological and analytical sources of errors.

1. INTRODUKTION

Under valgkampen før folketingsvalget 2015 søsatte den radikale politiker Samira Nawa den politiske kampagne #EngangVarJegFlygtning. I kampagnen, som var en protest imod flygtningediskursen blandt danske politikere, opfordrede Nawa danske statsborgere, som tidligere havde været flygtninge, til at dele deres erhvervsmæssige succes historier. Kampagnen blev hurtigt et viralt hit på de sociale medier, der nåede ud til 1.9 millioner danskere på Facebook, og kampagnen blev mod valgkampens slutning vurderet som den mest succesfulde politiske kampagne online.

Kampagnen kan ses som et udtryk for et dissonant forhold mellem den flygtninge- og indvandrerdiskurs, der optræder på den politiske scene i Danmark, og den identitetsforståelse som store grupper af erhvervsdygtige nydanskere¹ har. I den forstand udtrykker kampagnen dels en utilfredshed overfor den særlige betydningsdannelse, der i de senere år har knyttet sig til flygtninge, indvandrere og deres efterkommere i den politiske diskurs (Andreassen 2007), og kan dels ses som en protest imod flygtninge- og indvandrerdebatten, der i stigende grad præger den politiske scene i Danmark. Denne tendens repræsenterer en mere generel bevægelse i dansk politik, hvor der indenfor nyere tid er sket en stadigt stigende polarisering af integrationsbegrebet (Thisted 2003). På tilsvarende vis tyder forskning om medier og minoriteter på, at der er sket et skift i formidlingen om minoriteter, integration og indvandring i 2000'-erne, hvor tonen siges at være blevet mere stereotyp, konfliktfyldt og fordomspræget, og hvor det er blevet kendetegnende for de danske mediers fremstilling af flygtninge- og indvandrerspørgsmålet at fokusere på indvandringens mange problemer, hvilket derved er vurderet til at medvirke til en opbygning af et skel mellem 'dem' (flygtninge og indvandrere) og 'os' (etniske danskere) (Andreassen 2007, side 243).

En dominerende fortælling i den politiske debat har været, at mange flygtninge og indvandrere i økonomisk forstand ikke er blevet en fuldt integreret del af det danske samfund. Problemet består i, at denne gruppe sammenlignet med den øvrige befolkning i signifikant højere grad står uden for arbejdsmarkedet og ligger den danske velfærdsstat til last ved at være afhængig af offentlig forsørgelse og udvise manglende erhvervsdygtighed (Thisted 2003, side 4; Vestergaard 2016, side 5). Ud fra dette synspunkt hævdes det ofte, at flygtninge og indvandrere er et samfundsmæssigt problem (Emerek 2003, side 3-4).

¹ Betegnelsen 'nydansker' er brugt siden 1990'erne om en indvandrer, et barn af en indvandrer (dvs. en andengenerationsindvandrer) eller en flygtning i Danmark (Gyldendal, den Store Danske Ordbog).

I naturlig forlængelse af denne debat betones væsentligheden ved, at flygtninge og indvandrere får et arbejde (Castles et al. 2001). Integration i samfundet er integration via arbejdsmarkedet, og dette perspektiv er ikke blot at finde som en socialpolitisk løsningsstrategi, men er også tydelig i den arbejdsmarkedsorienterede forskning (Kristensen 1997, side 30).

“Employment has consistently been identified as a factor influencing many relevant issues, including promoting economic independence, planning for the future, meeting members of the host society, providing opportunities to develop language skills, restoring self-esteem and encouraging self-reliance (Ager & Strang 2008, side 170).

Både forskere og politikere deler således synspunktet, at nøglen til integration går gennem arbejdsmarkedet. Når en flygtning/indvandrer får et job, anses det som en direkte markør for integration (regeringens integrationsudspil: Alle skal bidrage – flygtninge og indvandrere hurtigere i beskæftigelse 2015, side 6ff). I en oversigt over dansk integrationsforskning fremhæves det sågar, at arbejdet stort set er den eneste faktor, der hersker bred enighed om på integrationsområdet (Integrationsministeriet 2002 i Thisted 2003, side 5).

Denne fortælling om integration bliver imidlertid inden for såvel nationale (Eriksen 2001) som internationale migrationsstudier (Ager & Strang 2008) i stigende grad suppleret med flere indsigter i den succesfulde integration med en vægtlægning på en række andre faktorer, der ligger ud over arbejdsforholdet. Integration er med andre ord et begreb, der kan anskues ud fra både et økonomisk såvel som et socialt perspektiv. En række af disse andre faktorer tager udgangspunkt i psykologiske og subjektive faktorer hos minoriteten, som skal integreres. Herunder betones blandt andet oplevelsen af at blive anerkendt og “at føle at man hører til” som grundlæggende for den succesfulde integration (Ager & Strang 2008). Det er således væsentligt for den succesfulde integration, at nytilkomne oplever at blive mødt med venlighed, imødekommenhed og respekt fra det omkringliggende samfund og fra de mennesker, de omgås på daglig basis.

“Friendliness from the settled community was very important in helping refugees to feel more secure and persuading them that their presence was not resented. Conversely, perceived unfriendliness undermined other successful aspects of integration.” (Ager & Strang 2008, side 180).

Hertil betones det, at nytilkomne udvikler nære relationer til andre i deres lokalområde, og at de oplever at blive anerkendt og respekteret for det, de bidrager med, som væsentlige faktorer for succesfuld integration (Ager & Strang 2008, side 180). Sociale netværk og deltagelse i det lokale liv har desuden vist sig at have den sidegevinst, at sådanne møder kan føre eventuelle jobtilbud med sig (Woolcock 1998 i Ager & Strang 2008, side 180). Det er med andre ord vigtigt, at minoriteten føler sig velkommen, føler at de hører til og oplever, at der fra samfundshånd kvitteres for de anstrengelser, som den nytilkomne oplever at lægge i samfundet.

Endelig indtager identitetsforståelsen hos nytilkomne borgere en central plads i moderne integrationsforskning, hvormed der bliver stillet skarpt på, hvordan den enkelte selv stiller sig overfor det at skulle integreres i det danske samfund. For eksempel har antropologen Thomas Hylland Eriksen identificeret tre typer af identitetsvalg, som de etniske minoritetsunge² står over for, når de skal socialiseres/integreres i den danske kultur (Eriksen 2001). 1) De kan sætte grænse omkring én kultur. Fordelen ved dette valg er, at det fører orden og en mere enkelt tilværelse med sig. På den anden side kan den enkelte føle sig fastlåst og begrænset af de klare grænser og definerede regler for adfærd, som identiteten sætter, og den succesfulde integration bliver i dette tilfælde vanskelig (Christoffersen et al. 2005, side 233; Eriksen 2001, side 53). 2) Alternativt kan nytilkomne borgere forsøge på at bygge bro mellem to kulturer. Kendetegnende for dette identitetsvalg er således, at den enkelte tilpasser sin identitet afhængigt af, hvilken situation han/hun befinder sig i. Indenfor hjemmets fire vægge har identiteten typisk rod i et etnisk ensartet miljø, men så snart vedkommende forlader hjemmet, ses det, at hans/hendes identitet i de fleste henseender er tilpasset det nye samfund. Den enkelte forsøger imidlertid at holde de forskellige kulturer adskilte. På den måde medfører denne opdeling af kulturer en todelt identitet, der kan udfordre den enkelte, og give denne en følelse af at være splittet mellem de forskellige kulturer. Tilvalget af en todelt identitet resulterer dog ikke de samme problemer i forhold til at blive integreret i det danske samfund, som hvis individet valgte at sætte ring om blot en enkelt identitet defineret omkring én kultur. Oplever den enkelte imidlertid, at hjemmet sætter sig imod den identitet, han/hun har udenfor hjemmet, kan dette have konsekvenser for den enkeltes videre integration (Christoffersen et al. 2005, side 233; Eriksen 2001, side 53-54). 3) Endeligt kan nytilkomne

² Jeg er opmærksom på, at betegnelsen 'etniske minoritetsunge' er en bred betegnelse, der dækker over både flygtningeunge, indvandrerunge og deres efterkommere. I nærværende speciale er de etniske minoritetsunge 1. generationsflygtninge.

undlade at operere med og anerkende opdelingen mellem kulturer. Her åbnes der op for muligheden for at håndplukke elementer fra begge kulturer og integrere dem i sin identitet. Den enkelte har samme identitet udenfor hjemmet såvel som i hjemmet. En sådan identitetstype vil gøre integrationen lettere (Christoffersen et al., side 233; Eriksen 2001, side 53-54).

Der er således flere forhold, der gør sig gældende ud over arbejdsforholdet, når det drejer sig om den succesfulde integration, nemlig væsentligheden ved, at man som nytilkommen møder anerkendelse fra samfundets side for det, man oplever at bidrage med til samfundet, og at man identificerer sig selv som en del af det omkringliggende samfund. Til trods for den fremtrædende forekomst af indsigter i sociale, psykologiske og subjektive effekter på integrationen har sådanne indsigter imidlertid ikke indtaget en central plads i den danske politiske diskurs eller i lovgivningspraksissen på integrationsområdet. De fremstår imidlertid relevante for situationen i Danmark, hvor den politiske debat og diskurs omkring flygtninge og indvandrere indtager en stadig mere central plads.

Ud fra denne optik repræsenterer deltagerne i kampagnen #EngangVarJegFlygtning et interessant sample. På den ene side er gruppen som tidligere flygtninge medlemmer af en gruppe, der under kampagnens fremførelse i stigende grad oplevede at blive kategoriserede som uintegrerbare individer, der lå det danske samfund kulturelt og økonomisk til last. På den anden side repræsenterer deltagerne en gruppe, der, i kraft af deres uddannelser og erhverv, er at regne for velintegrerede individer efter alle gængse samfundsøkonomiske mål. På denne baggrund undersøger nærværende speciale spændingsfeltet mellem identitetskabelse, anerkendelse og integrationsforhold i et sample af unge nydanskere fra kampagnen #EngangVarJegFlygtning.

Et sådan sample tilbyder således et unikt indblik i identitetsdannelsen og anerkendelsesforhold hos nytilkomne statsborgere, der efter alle økonomiske standarder må betegnes som fuldt integrerede i Danmark, men som samtidig må navigere i en politisk og samfundsmæssig diskurs, der hævder det modsatte.

Således specialets problemformulering:

- Hvordan konstruerer unge nydanskere med akademisk og erhvervmæssig succes samt flygtningebaggrund deres identitet i Danmark?

- I hvilken udstrækning oplever de anerkendelse af deres succes fra deres nære relationer og det danske samfund?
- Hvilke integrationsmæssige konsekvenser kan sandsynliggøres som følger af disse processer?

Specialeprojektet er således en kvalitativ empirisk undersøgelse, der gennem brug af livshistoriske interviews vil lægge fokus på identitet, anerkendelse og integration hos informanter fra kampagnen #EngangVarJegFlygtning. Specialet falder i fire dele.

Første del er en redegørelse for specialets teoretiske fundament. Med henblik på at undersøge, hvordan deltagerne i kampagnen #EngangVarJegFlygtning forstår, oplever og konstruerer deres identitet er *første del* af teoriafsnittet en gennemgang af forskellige identitetsteorier. Teoriafsnittet lægger ud med en gennemgang af Anthony Giddens' identitetsteori, der har et udpræget individorienteret fokus på identitet. Denne redegørelse efterfølges af Richard Jenkins' identitetsteori, som inddrager flere aspekter af sociale effekter på konstruktionen af identitet. Teoriafsnittet inddrager dernæst teori om mellemmenneskelig anerkendelse. Her redegør jeg for anerkendelsesteoretikeren Axel Honneths perspektiver, hvori han betoner væsentligheden af gensidig anerkendelse i forhold til individets muligheder for identitetsdannelse og selvrealisering. Med sin analytiske opdeling af anerkendelsesforhold indenfor tre forskellige sfærer kan hans perspektiver meningsfuldt anvendes til at kortlægge informanternes positive såvel som negative anerkendelsesforhold i mødet med familie og venner, i retslige anliggender og i større fællesskaber.

Anden del er en redegørelse for valg af specialets metodiske værktøj. Her argumenterer jeg først for fordelene ved at anvende det livshistoriske interview som metodisk værktøj. Valget af det livshistoriske interview bygger på en kvalificeret antagelse om, at måden, hvorpå individer bringer deres erfaringer på narrativ form, har afgørende betydning for individernes selvforståelse og identitet. Livsfortællinger anses således i nærværende speciale som en metodisk nøgle til at undersøge individers identitet og selvforståelse.

Tredje del er specialets analyse. Analysen falder i tre dele: *Første analysedel* er en undersøgelse af, hvordan informanterne konstruerer deres livsfortællinger, hvor jeg gør selve konstruktionen af livsfortællingen til analysens genstand. Mere præcist undersøger jeg måden, hvorpå mine informanter gør brug af strukturelle plotfigurer i deres

livshistorier, og hvordan anvendelsen af disse plotstrukturer præger den enkeltes selvforståelse og identitet. *Anden analysedel* er en undersøgelse af, hvilke identitetsmæssige succeser og problematikker, der har præget informanterne. Her fremhæver jeg *konsonante* og *dissonante* identitetsforhandlingsprocesser med henblik på at undersøge, hvordan individets forhandling med omverdenen virker ind på dets identitetsopfattelse. *Tredje analysedel* er en undersøgelse af, hvorvidt informanterne oplever anerkendelse i mødet med deres omverden. Her analyserer jeg oplevelser af anerkendelse indenfor den private, restlige og solidariske sfære, som de er specificeret af Honneth.

Fjerde og sidste del indeholder diskussion og metoderefleksion. Her diskuterer jeg først fundene i min analyse set i lyset af henholdsvis teoretiske perspektiver på identitet og anerkendelse og aktuelle debatter om integration. Endelig gennemgår jeg fejlkilder og diskuterer forskellige aspekter ved metoden, der problematiserer mine analytiske fund.

2. TEORI

Nærværende afsnit er en redegørelse for speciallets teoretiske fundament. Med henblik på at udforske spændingsfeltet mellem identitet, anerkendelse og integration hos deltagere i kampagnen #EngangVarJegFlygtning redegør jeg her for tre udvalgte identitetsteorier, der på hver deres måde vil bidrage til analysen af mit datamateriale.

2.1 IDENTITET

Begrebet identitet er et psykologisk begreb, som refererer til en persons selvopfattelse. Fra et analytisk perspektiv er det imidlertid meningsfuldt at tale om to forskellige sider af identitet: 1) den personlige og 2) den sociale side (Kristiansen & Hviid Jacobsen 2006, side 10). Identitetens *personlige* side refererer til individets grundlæggende selvopfattelse, der retrospektivt konstrueres på baggrund af de valg, som individet løbende foretager i løbet af sit liv. Identitetens *sociale* side refererer derimod til den måde, hvorpå individet definerer sig selv i forhold til de sociale grupper og fællesskaber, det oplever sig knyttet til og adskilt fra.

Jeg redegør først kort for Anthony Giddens' teori, der lægger vægt på identitetens personlige side, hvor identitet anses som noget, der konstrueres løbende gennem individets selvfortælling. Giddens vægter hovedsageligt individets evne til at konstruere og fortløbende opretholde en fortælling om sig selv og sætter derved identitetens sociale side i baggrunden for et større fokus på individorienterede perspektiver. Jeg redegør

efterfølgende for Richard Jenkins' identitetsforståelse, der har et stærkere fokus på identitetens sociale side. Jenkins beskæftiger sig med identitetskonstruktioner såvel på et individuelt som på et kollektivt niveau og understreger, hvorledes konstruktionen af individets (sociale) identitet foregår i en konstant dialektik og forhandling mellem intern identifikation og ekstern (samfundsmæssig) kategorisering³. Efter redegørelsen af Giddens' og Jenkins' identitetsforståelser følger en gennemgang af Axel Honneths anerkendelsesteori, der er inddraget med det sigte at belyse menneskets behov for mellemmenneskelig anerkendelse.

2.1.1 IDENTITETENS PERSONLIGE SIDE

Den britiske sociolog Anthony Giddens' identitetsteori kan grundlæggende betragtes som et forsøg på at anskueliggøre, hvordan mennesket skaber selvforståelse i det senmoderne samfund. Fordi det senmoderne samfund er karakteriseret af globalisering, aftraditionalisering og individualisering, har individet ikke længere mulighed for udelukkende at lade sig definere af ydre omstændigheder som stand, nationalitet eller gruppetilhørsforhold. Derfor kan mennesket i det senmoderne samfund kun selv skabe selvforståelse og identitet gennem en aktiv deltagelse i sin egen livsplanlægning og gennem personlig narration og konstruktion af sin personlige livsfortælling. Giddens betoner i sin teori, at identitet grundlæggende må anskues som et refleksivt projekt i det senmoderne samfund:

"I modernitetens post-traditionelle æra [...] bliver selvidentiteten en refleksivt, organiseret stræben. Selvets refleksive projekt, som består i at opretholde sammenhængende, men konstant reviderede biografiske fortællinger, finder sted i en kontekst af mangfoldige valgmuligheder [...]" (Giddens 1996, side 14; Svane & Jensen 2013).

Giddens pointe er, at selvforståelse er en reflektiv konstruktion, som mennesker løbende skaber gennem fortællinger om sig selv. Selvidentitet skal derfor ikke anskues som noget mennesker har på forhånd: "[...] det er ikke et særligt træk eller en samling af træk, som individet besidder [...]" (Giddens 1996, side 69). Selvet er derimod noget, der konstrueres,

³ I nedenstående redegørelse har jeg ladet mig inspirere af semesterprojektet *Hjertensbarn, smertensbarn* (2013), hvori der tilmed arbejdes med en skelnen mellem identitetens personlige side og dens relationelle. I projektet repræsenterer Giddens' teori på tilsvarende vis den personlige del, mens den amerikanske psykolog Kenneth Gergen anderledes repræsenterer den relationelle.

dekonstrueres og konstrueres på ny gennem individets nye fortællinger om sig selv (Giddens 1996, side 69).

Fordi individet i det senmoderne samfund ikke længere kan trække på sociale og traditionelle fortællinger, sættes det frit til at træffe individuelle valg i en verden bestående af mangfoldige muligheder. Denne kulturelle frisættelse giver individet mulighed for at skabe sin egen refleksive fortælling om sig selv. Giddens pointe er, at individet i det senmoderne samfund ikke længere er, 'hvad det er født til', men derimod 'er hvad det gør', eller rettere 'hvad det fortæller sig til' (Giddens 1996, side 25). Men med det kulturelt frisatte individ og dets selvskabte livsfortælling følger også en forventning om, at individet nu selv skal stå for at retningsgive og skabe mening i egen tilværelse. Om og hvordan individet formår at opretholde en særlig fortælling om sig selv – hvordan det formår at inkorporere hændelser og begivenheder på dets vej gennem livet i sin fortælling – bliver dermed væsentligt for dets opfattelse af sig selv som en sammenhængende og stabil person. Gennem dette biografiske arbejde er fortællingen med til at konstruere og legitimere, hvem individet er. Men den evige redigeringsproces, som fortællingen kræver, gør selvidentiteten til en skrøbelig instans; fordringen om den fortløbende konstruktion tillægger individet et stort ansvar, for lykkes individet ikke med at integrere livets erfaringer i selvudviklingens fortælling, kan det have store konsekvenser for individets selvforståelse og identitet. En mislykket redigering af egen selvforståelse kan munde ud i en opfattelse af et fragmenteret og meningsløst selv (Giddens 1996, side 69-70).

Giddens' vægter således hovedsageligt individets evne til at konstruere og fortløbende opretholde en fortælling om sig selv. Derved bliver identitetens mere sociale side sat i baggrunden for et større fokus på individorienterede perspektiver. Hos Giddens handler det om at pointere, hvordan et stadigt mere individualiseret samfund fordrer individets selvstændige søgen efter mening (Laursen 2013, side 247). Imidlertid understreger han også, at individets selvfortælling ikke er sat fuldstændig fri, da individet er sat til at opretholde denne selvfortælling i interaktion med andre, så på den måde er den individuelle fortælling imidlertid også betinget af en anerkendelse og en accept fra andre i samfundet.

2.1.2 IDENTITETENS SOCIALE SIDE

Med Giddens' teori understreges væsentligheden ved individets evne til at konstruere en sammenhængende selvfortælling for dets oplevelse af en meningsfuld og sund identitet.

Jeg inddrager nu den britiske antropolog Richard Jenkins' teori om social identitet, som fremsætter, at identitet både skabes af individerne selv, gennem såkaldt identifikation, men også hvordan identitet dannes af ekstern social kategorisering.

Hos Jenkins er social identitet en af forudsætningerne for den sociale verden: På baggrund af forståelser af hvem vi selv er, og hvem andre er, etablerer vi meningsfulde relationer, som vi bruger i vores egen selvforståelse. Mennesker forsøger gennem sammenligninger at afkode deres omgivelser; vi forsøger at finde frem til, hvem de andre er, så vi kan finde frem til, hvordan vi selv skal agere i forhold til dem. På samme måde fremstiller vi også os selv, så andre mennesker kan handle over for os på måder, der passer til vores identitet. Jenkins' identitetsbegreb fokuserer således på måden, hvorpå vi forstår os selv og andre, og menneskets identitetsskabelse bliver på den måde forudsætningen for den sociale verden (Kristiansen & Hviid Jacobsen 2006, side 12).

Hos Jenkins er der en lang række af sociale processer i spil, når mennesket skaber sin identitet. Et centralt begreb i den sammenhæng er såkaldt 'identifikation'. Identifikation er processen, hvor individer sammenligner sig med andre individer og lægger mærke til ligheder og forskelligheder mellem sig selv og den anden. Identitet forstås her som en social proces, der skabes i interaktion med omverdenen, hvor individet forholder sig til, hvem det ligner, og hvem det adskiller sig fra. Gennem identifikation etableres identitet således ved lighed og forskellighed mellem individer, mellem grupper og mellem individer og grupper. Lighed og forskellighed er dermed det dynamiske grundprincip for identitet og selve kernen i det sociale liv (Jenkins 2006, side 29). Jenkins tegner på den måde et billede af identitet som noget dynamisk, der primært har karakter af forhandling og kommunikation: "Identitet er derfor ikke givet på forhånd, den er også et produkt af enighed og uenighed, og den står i princippet altid til forhandling." (Jenkins 2006, side 29; 12). For Jenkins er identitet således et spørgsmål om samspillet mellem individ og omverden⁴.

Hos Jenkins forsøger individet at fremstille sig selv overfor omverdenen, så andre mennesker kan handle overfor det på måder, der stemmer overens med individets selvforståelse. I Jenkins' terminologi er dette at forstå, som:

⁴ Jenkins' analyser behandler imidlertid også et biografisk niveau, når han reflekterer over identitet som et spørgsmål om livsfaser. Hovedvægten lægges her på socialiseringsprocessens tidlige stadier; barnets indtræden i verden; dannelsen af primære identiteter (de tidligste identiteter) i form af eksempelvis etnicitet samt overgangen til de identifikationsprocesser, der mere hører sig til voksentilværelsen. Dette biografiske niveau er imidlertid ikke det mest veludbyggede i bogen *Social identitet* (Kristiansen & Hviid Jacobsen 2006, side 16).

" [...] det indre moment af identifikationens dialektik med hensyn til det offentlige billede. Det ydre moment vedrører andres modtagelse af præsentationen: De kan acceptere eller afvise den. Individuel identitet genereres i den relation, som opstår mellem selvbilledet og det offentlige billede." (Jenkins 2006, side 96).

Mennesker forsøger altså at udsende signaler, som andre kan identificere sig med. Vi sender signaler om, hvem vi gerne vil regnes for som person, men også om hvem vi gerne vil knyttes an til som gruppe (Jenkins 2006, side 30). Det er altså i Jenkins' identitetsforståelse ikke nok at se på individets individuelle eller indre identifikationsprocesser, når individets identitet skal bestemmes, fordi individet også påvirkes af, hvordan dets omverden opfatter det. Jenkins argumenterer for, at omgivelsernes måder at forstå individet på fortløbende indoptages i individets indre. Her "[...] vendes det ydre identifikationsmoment om og inkorporeres i det indre. Individets efterfølgende adfærd og biografi organiseres – af hende selv og af andre – med henvisning til den identifikation, som nu er indre såvel som ydre." (Jenkins 2006, side 100).

Hvis individet bliver *stemplet*⁵ af dets omverden, som noget andet end det individet selv oplever at være, kan det have store konsekvenser for individet. Stempling kan forstyrre og på sigt ødelægge et individs identitet, hvis omverdenen ikke anerkender den identitetsforståelse, individet selv har, men i stedet læner sig op ad kollektive identitetskategorier, når der skal dannes et indtryk af individet. Det hænder, hvis individet er en del af en særlig gruppe, hvortil der knytter sig særlige identitetsforståelser, og omverdenen trækker på denne forforståelse og dermed tilskriver individet kvaliteter på baggrund af gruppens karakteristika, fremfor individets egne. En sådan stempling kan med tiden gøre det svært for individet at sætte sig ud over den ydre kollektive identitetskategorisering, som omverdenen påfører det (Jenkins 2006, side 98). Samtidig er det dog vigtigt at anerkende individers evne til at modstå ydre identifikation/kategorisering. De individer, som rammes af ydre kategorisering er ofte bevidste om, hvilke konnotationer, der knytter sig til kategorien, de placeres under, samt på hvilke punkter de afviger fra gruppen, de identificeres med (Jenkins 2006, side 100).

På den måde er omgivelserne en aktiv medspiller i dannelsen af den enkeltes identitet gennem kategorisering og stempling af individet: "Andre opfatter ikke bare vores identitet, de er aktive i skabelsen af den." (Jenkins 2006, side 98). At identiteten på den

⁵ Begrebet 'stemplet' henter Jenkins fra den canadiske mikro-sociolog Ervin Goffman, der i sit populære værk *Stigma* taler om begreber som stigmatisering, stempling og krænkelser.

måde er indlejret i det sociale betyder, at visse sider af ens identitet kan være tilskrevet individet udefra. Denne påtvungne del af identiteten kan betyde, at personen kan komme ud i at handle på baggrund af den eksterne kategorisering fremfor den interne. Anderledes formuleret kan den måde, man kategoriseres på af andre have betydning for den enkeltes handlinger (Jenkins 2006, side 98-99). Fx tyder en række studier på, at en kontekst af fremmedgørelse og eksklusion ofte bliver modsvaret med en tilbagetrækning fra minoritetens side (Sernhede 2007; Horsdal 2001). Studierne er eksempler på, hvordan individer eller grupper producerer defensive identiteter eller modidentiteter som modsvar til kollektive meningsdannelser, alle pointer der illustrerer, hvordan identitet bliver forhandlet i en social proces.

Jenkins overordnede pointe er således, at identitet ikke kan stille sig uden for identifikationens og kategoriseringens præmisser og konsekvenser, og at samspillet mellem individ og omverden dermed er et grundlæggende forhold i identitetsskabelse.

Konsekvenserne af identifikation og kategorisering er imidlertid forskellige fra individ til individ, og Jenkins' skelnen mellem det *nominelle* og det *faktiske* er væsentlig at inddrage i den sammenhæng. Med 'det nominelle' refererer Jenkins til et givent stempel, som kan anvendes under identifikationen af et individ. Med 'det faktiske' refererer han derimod til de konsekvenser, som en given stempling har for individet. (Jenkins 2006, side 102). Jenkins foretager denne skelnen, idet han hævder, at et stempel alene ikke er tilstrækkeligt til, at en identitet internaliseres. Hvis et individ fx bliver stemplet som 'en afviger', betyder det ikke nødvendigvis, at individet vil opleve sig selv som afvigende. Omvendt er det heller ikke tilstrækkeligt, at individet tænker på sig selv som afvigende, hvis ikke denne stempling har faktiske konsekvenser for individet. At indoptage en identitet som afviger er en længerevarende proces, en såkaldt stemplingsproces, hvor et givent stempel løbende har konsekvenser for individet. Konsekvenserne udgøres dels af omverdenens reaktioner på det stemplede individ såvel som individets egen reaktion på identifikationen. Det betyder også, at individer ikke nødvendigvis vil blive berørt på samme måde på trods af, at de udsættes for den samme nominelle identifikation, fordi identifikationens konsekvenser altid vil variere imellem individer: "En faktisk identifikation udgøres af det, som den nominelle identifikation i praksis og over tid betyder for og opleves af dens bærer." (Jenkins 2006, side 102). Jenkins giver selv et eksempel på, hvordan man analytisk kan skelne mellem det nominelle og det faktiske ved at kaste blikket på den homoseksuelle mand. At være homoseksuel i en lille landsby vil

adskille sig i væsentlig grad fra at være homoseksuel i en storby med et blomstrende homoseksuel miljø, hvor det at være homoseksuel givetvis vil være anderledes socialt accepteret. Det skyldes, at den samme nominelle identifikation er ledsaget af forskellige faktiske identifikationer i de to miljøer og derved også forskelligartede oplevelser af at være homoseksuel. Det er imidlertid igen vigtigt at understrege, at der for Jenkins ikke er tale om en ensrettet proces; det er ikke udelukkende omverdenens reaktioner, der konstituerer den faktiske oplevelse af identitet. Individuerne er aktive aktører, der selv er med til at konstruere konsekvenserne af deres egen identifikation i det omfang, de formår (Jenkins 2006, side 103-104). I den forstand er det nominelle og det faktiske heller ikke at adskille, de er en del af samme proces. Det er dermed mere korrekt at tale om en nominel og en faktisk identifikation end om en nominel og faktisk identitet:

”På den ene side er der stemplingen eller navngivningen af individer, deres egne eller andres. På den anden side skabes der afgørende erfaringer som følge af individers handlinger og andres reaktioner. Alle identiteter kombinerer det nominelle og det faktiske. Det er i identifikationen mellem dem, at identitetskarrierer, der kæder det individuelle og det kollektive sammen, bliver til meningsfulde elementer i menneskers livsbiografi.” (Jenkins 2006, side 104).

Opsummerende, forstår Jenkins identitetskonstruktioner som en mikstur af individuelle og kollektive niveauer, hvor konstruktionen af individets sociale identitet foregår i en konstant dialektik og forhandling mellem intern identifikation og samfundets eksterne kategorisering.

2.1.3 ANERKENDELSE

Anerkendelse refererer til en grundlæggende tilkendegivelse af et gensidigt og ligeværdigt forhold mellem to parter. Jeg inddrager i det følgende den tyske socialfilosof Axel Honneths teori om anerkendelse, som behandler, hvordan individets selvrealisering og identitetsdannelse afhænger af gensidig anerkendelse (Honneth 2006, side 127)⁶. Honneth behandler anerkendelse inden for tre forskellige sfærer: *privatsfæren*, *retssfæren* og *den solidariske sfære*.

Privatsfæren dækker over den sfære, hvor det er muligt for individet at opnå anerkendelse gennem personlige og følelsesmæssige relationer (Honneth 2006, side

⁶ Honneths teori er imidlertid ikke kun begrænset til et individteoretisk perspektiv, men omfatter vurdering af de grundlæggende dynamiske konflikter, der driver samfundets udvikling og sætter betingelserne for dets integrerende stabilitet (Willig 2005, side 100).

131ff). Dette anerkendelsesforhold involverer typisk individets familie, venner og kæreste og muliggør en fornemmelse af elementær selvtillid, hvorfor anerkendelse i privatsfæren ifølge Honneth også går forud for de andre anerkendelsesformer:

”De øvrige former for selvrespekt har deres psykiske forudsætning i denne fundamentale, følelsesmæssige sikkerhed – både med hensyn til at erfare sine egne behov og følelser og give udtryk for dem -, som er etableret gennem den intersubjektive kærlighedserfaring.” (Honneth 2006, side 145).

Den private anerkendelsessfære adskiller sig dermed fra de andre ved at udgøre forudsætningen for at indgå i et intersubjektivt forhold. Her tilegner individet sig erfaringer om, hvordan det gennem emotionelle forhold kan få sit anerkendelsesbehov indfriet gennem eksistensen af ”den konkrete anden” (Willig 2006, side 11). Det er med andre ord i den følelsesmæssige relation mellem forældre og barn, mellem ægtefæller/kærester og mellem venner “[...] at individet kan etablere en fortrolighed med sine ressourcer, indstillinger og værdier og ser dem modtaget og anerkendt.” (Willig 2006, side 11). Anerkendelse i privatsfæren har karakter af følelsesmæssig billigelse og opmuntring, og en vellykket relation mellem forældre og børn udgør hos Honneth en fundamental forudsætning for at træde ind i en konfliktfyldt verden. Barndommens nære kærlighedsforhold udvides og afløses gradvist af de anerkendelsesforhold, der senere kommer til i familielivet og i venskabet, og på den måde bliver det muligt for individet at vedligeholde en fundamental selvtillid livet igennem (Willig 2006, side 11).

I retssfæren bygger anerkendelse på retslige og politiske rettigheder til udfoldelse og handlen i det sociale rum som borger i et samfund (Honneth 2006, side 147ff). Den retslige sfære er kendetegnet ved at give individet retslig anerkendelse som borger i et velfærdsamfund, hvor “[...] anerkendelse sker igennem anerkendelsen af subjektets formelle evne til autonome moralske handlinger.” (Willig 2006, side 12). Til retssfæren hører et selvforhold, der giver individet en oplevelse af selvrespekt eller selvagtelse som borger, gennem bevidstheden om at være et moralsk tilregneligt menneske. Dette selvforhold udløses af den almene anerkendelse, som er givet i form af universelle rettigheder til alle medlemmer i samfundet:

”Gennem erfaringen af den retslige anerkendelse er et subjekt i stand til at betragte sig selv som en person, der sammen med de øvrige samfundsmedlemmer har den egenskab, som gør det muligt at deltage i en diskursiv beslutningsproces. Og

muligheden for at forholde sig positivt til sig selv på denne måde kan vi kalde "selvrespekt". (Honneth 2006, side 162).

Der findes således et behov for at blive værdsat som ligeværdig med andre inden for den retslige sfære gennem tildelingen af rettigheder, som sikrer individet grundlæggende muligheder for at realisere sin autonomi. I retssfæren handler det således om at blive anerkendt af samfundet som et ligeværdigt og autonomt handlende subjekt med samme rettigheder og pligter som alle andre mennesker (Willig 2006, side 12).

Den solidariske anerkendelse opleves gennem tilknytningen til et fællesskab og dækker over kulturelle, politiske og arbejdsmæssige grupperinger i samfundet (Honneth 2006, side 163ff). I den solidariske sfære forsøger individet at opnå anerkendelse gennem deltagelse og positivt engagement i det givne fællesskab (Ziethen et al., side 436). Individet forsøger at blive anerkendt i kraft af de særlige kvaliteter, som det udmærker sig ved hos gruppen. Gennem solidarisk anerkendelse opnås en fornemmelse af selvværdsættelse, hvor fælles værdier og normer deles og danner fundament for et grundlæggende selvværd og en bevidsthed om at besidde gode eller værdifulde evner hos det enkelte individ. Det handler med andre ord om værdsættelsen af sig selv som medlem af et solidarisk fællesskab.

"For at opnå et ubrudt selvforhold har mennesket, ud over erfaringen af følelsesmæssig opmærksomhed og retslig anerkendelse, også behov for en socialværdsættelse, hvor det får mulighed for at forholde sig positivt til sine konkrete egenskaber og muligheder." (Honneth 2006, side 163).

Den enkelte anerkendelsessfære kan således ikke alene være parameter for et fuldt realiseret liv. Selvtillid, selvagtelse og selvværdsættelse repræsenterer hver især udviklingstrin, der fuldbyrder hinanden i ideen om det gode liv (Willig 2005, side 101)⁷.

Anerkendelse er i Honneths optik nært beslægtet med *genkendelse*, fordi anerkendelse skabes i en proces, hvor individet føler sig genkendt, som det, det selv oplever sig som (Ziethen et al. 2013, side 436). Anerkendes individet imidlertid ikke,

⁷ De tre anerkendelsessfære kan tilmed betragtes som integrationskomponenter: På samme måde som hver anerkendelsessfære er en forudsætning for de andre, er de forskellige anerkendelsessfærer forudsætninger for et fuldt integreret samfund. Således har en veludviklet anerkendelsesrelation i den første anerkendelsessfære både betydning i forhold til udviklingen af den enkeltes ontologiske sikkerhed og betydning for et vellykket møde med samfundet. Anerkendelse indenfor den retslige sfære – altså tildelingen af lige rettigheder – er en forudsætning for at alle kan se sig selv som ligeværdige, hvor anderkendelse indenfor den solidariske sfære bygger på en fælles værdihorizont, fremfor universelle rettigheder (Willig 2005, side 103). Om et samfund kan karakteriseres som solidarisk står og falder med om samfundet formår at integrere dets borgeres forskelligartede værdihorisonter.

risikerer det at miste det positive forhold, det har til sig selv; et forhold Honneth betragter som grundlæggende for dets identitetsudvikling og selvrealisering. Individet kan ikke alene miste sit positive selvforhold ved manglende anerkendelse, men også ved en række korresponderende krænkelser. Anerkendelsesformerne udgør en normativ ide om det gode liv, mens de korresponderende krænkelser er udgangspunktet for at forstå *kampen* om anerkendelse (Willig 2005, side 13). Mennesker kan krænkes fordi, "[...] de kun er i stand til at opretholde et positivt selvforhold vha. andres billigelse eller bekræftende reaktioner." (Honneth 2003 i Lunde Frederiksen 2007, side 6). Til hver anerkendelsesform hører derfor forskellige former for krænkelse, hvor krænkelse bliver til nedværdigelse, fornærmelse, ydmygelse, foragt, at blive overset mv. Krænkelser kan alt efter graden henholdsvis ødelægge individets grundlæggende selvtillid, ødelægge selvagtelsen eller skade det individuelle selvværd.

I den private sfære kunne eksempler på krænkelser være fysisk eller psykisk mishandling. I den retslige sfære kunne det være diskrimination; at nogle individer udelukkes fra bestemte rettigheder, hvorved det signaleres, at samfundet ikke regner personen eller gruppen som ligebyrdige med resten af samfundet. I den solidariske sfære kan krænkelser repræsenteres ved situationer, hvor individet ikke opnår anerkendelse for det, de bidrager med til fællesskabet. Viften af mulige krænkelser er således bred og rummer alt fra en udeblivende hilsen til mere ekstreme former for stigmatisering (Willig 2006, side 13-14).

Individets kamp om anerkendelse etableres, så snart individet ikke møder den anerkendelse, det forventer, hvorved det vil stå tilbage med en følelse af at være blevet krænket indenfor en given sfære. Kampen om anerkendelse kan derefter have to udfald: 1) at den manglende anerkendelse bliver tildelt, hvor praksis for, hvad der gives anerkendelse for, reguleres, eller 2) at kampen om anerkendelse skaber modkulturer, idet det ikke lykkedes individet at indfri underskuddet af anerkendelse inden for den gældende kultur. Indenfor sådanne modkulturer etableres der alternative anerkendelsesrelationer, hvor individet ofte tilbydes en alternativ måde at opnå selvtillid og selvværdsættelse på (Willig 2006, side 16).

Man kan stille spørgsmålstejn ved, om det overhovedet giver mening at tale om et samfund, hvori der ikke eksisterer kampe om anerkendelse, og hvor alle individer oplever anerkendelse i alle tre sfærer. Ethvert samfund består af magt- og statusrelationer, hvor nogle grupper/individer altid vil have mere magt til og mulighed for at kategorisere

andre. Disse individer og grupper besidder samtidig magten til at forhindre den/de kategoriserede i at opnå anerkendelse. Dette forhold anerkendes af Honneth, der tilsvarende benævner, at den "[...] sociale værdsættelse i de moderne samfund er underlagt en permanent kamp, hvor de forskellige grupper ved hjælp af symboler som magtmiddel [...] forsøger at fremhæve værdien af deres egen livsform." (Honneth 2006, side 170). Det betyder, at der i kampen om anerkendelse er symbolske ordener, der undertrykker og derved krænker såkaldte minoritetsordener eller minoritetsidentiteter. På den måde handler anerkendelse ifølge Honneth altid om anerkendelse (eller mangel på anerkendelse) inden for en given kulturel og symbolsk fortolkningsramme. Det er Honneths pointe;

"[...] at individet skabes og konstant rekonstrueres som følge af de forskellige anerkendelseslogikker, det til stadighed inddrages gennem tre anerkendelsessfære, nemlig privatsfæren, retssfæren og den solidariske sfære, der altid allerede har fået deres lokale kulturelle prægning, hvorfor det heller ikke ifølge Honneth giver mening at spørge til menneskelig selvrealisering hinsides individets konkrete kulturelle indlejring i givne anerkendelsespraksisser." (Ziethe et al. 2013, side 435).

Og denne konkrete kulturelle fortolkningsramme vil altid være sat af den dominerende orden. Anerkendelsesmåderne i de tre sfærer i vores samfund er ifølge Honneth konkurrerende og konfliktfyldte og vil til stadighed befinde sig i et spændingsforhold. Hos Honneth opfattes anerkendelse i alle tre sfærer således som resultat af kampprocesser, hvori enten den almene eller den konkrete anerkendelse vindes eller gives.

2.1.4 OPSUMMERING & OPERATIONALISERINGSTANKER

Nærværende speciales sigte er at belyse spændingsfeltet mellem identitet, anerkendelse og integration hos deltagere i kampagnen #EngangVarJegFlygtning. Jeg har derfor redegjort for tre centrale identitetsteorier, der på hver deres måde bidrager til en teoretisk ramme, der vil blive bragt i anvendelse i specialets analytiske del.

Giddens betoner individers evne til at konstruere en stabil og sammenhængende selvfortælling og placerer herved selvfortællingen centralt i forhold til individets oplevelse af en meningsfuld og sammenhængende identitet. Giddens perspektiver kan således bidrage til at komme identitetens personlige side nærmere gennem analyse af individers selvfortælling og gennem forfølgelse af de selvforståelser, der knytter an til individers narration. Giddens perspektiver anvendes ikke direkte i den følgende analyse. Hans

vægtning af selvfortællingen som nøgle til at forstå individets selvforståelse vil rettere ligge som en bagvedliggende teoretisk antagelse for væsentligheden af den progressive analyse, der udfolder sig i analysens første del. Giddens perspektiver lægger netop op til en undersøgelse af, på hvilken måde informanterne konstruerer deres livsfortællinger, hvorfor analysen har til hensigt at vise, *hvordan* informanterne udtrykker deres selvforståelse gennem fremadskridende og positive livsfortællinger.

Jenkins forsøger derimod at nærme sig en forståelse af identitet ved at anskue de måder, hvorpå individer definerer sig selv ud fra interne såvel som eksterne identifikationsprocesser. Identitet er ifølge Jenkins noget, der dannes på baggrund af sociale relationer. Menneskers fornemmelse af, hvem de selv er, hænger uløseligt sammen med interaktionen i sociale rum. Her anskues identitet som noget, der på den ene side skal bekræftes af andre i det sociale rum, mens det på den anden side er nært beslægtet med indre identifikationsprocesser. Ved at betragte identitet som noget, der forhandles i det sociale, bliver det herved muligt at undersøge, hvordan individets forhandling med omverdenen virker ind på dets identitetsopfattelse. Jenkins' perspektiver tilbyder således muligheden for at vægte det sociale betydning for identitetsdannelsen højt. I analysens anden del anvendes Jenkins perspektiver som teoretisk udgangspunkt til undersøgelse af, hvordan informanterne beskriver forhandlinger af deres identitet med deres omverden. Mit analytiske blik er her rettet mod konsonante og dissonante identitetsforhandlingsprocesser, som de fremtræder i informanternes livsfortællinger, og Jenkins teorikompleks vil derfor ikke blive direkte appliceret på mit datamateriale i analysedelen, men rettere anvendt som en teoretisk ramme for analysens anden del.

For Honneth er individets identitetsdannelse og selvrealisering afhængig af gensidig anerkendelse. Honneth opererer med tre anerkendelsessfærer; privatsfæren, retssfæren og den solidariske sfære, hvor selvtillid, selvagtelse og selv værdsættelse skal betragtes som de selvforhold, der hver især repræsenterer de respektive anerkendelsessfærer og fuldbyrder hinanden i ideen om det gode liv. Hvordan individet mødes af den anden (eller af omverdenen) betragtes dermed som afgørende for den enkeltes identitetsudvikling og selvudfoldelse. I den forbindelse fremhæver Honneth særligt krænkelser og tydeliggør, hvordan vedligeholdelsen af det gode selvforhold er stærkt afhængigt af andres bekræftelse af dét, individet oplever sig selv som. Kampen om anerkendelse er motiveret af behovet for gensidig anerkendelse for det, individet oplever sig selv som. Uden anerkendelse er det således ikke muligt for individet at udvikle en

personlig identitet. Ved at betone den gensidige anerkendelse i de tre anerkendelsessfærer; privatsfæren, retssfæren og den solidariske sfære som væsentlige i forhold til individets muligheder for identitetsdannelse og selvrealisering, er Honneths analyser relevante, fordi de tilføjer en ekstra dimension til sammenspillet mellem mennesker, nemlig væsentligheden ved at opleve gensidig anerkendelse i interaktion med familie og venner; retslige anliggender og større fællesskaber. Honneths anerkendelsesperspektiver inddrages i sidste analysedel med henblik på at anskueliggøre, hvorvidt informanterne oplever en opnåelse af anerkendelse i mødet med deres omverden. Her vil jeg anvende Honneths analytiske skelnen mellem de tre anerkendelsessfærer, men hovedvægten lægges på den solidariske sfære, idet det tydeligt fremgår af datamaterialet, at det er indenfor denne sfære, at informanterne beretter om den største mangel på anerkendelse. Inden vi kommer så langt, vil jeg imidlertid først redegøre for mit valg af specialets metodiske værktøjer.

3. METODE

Nærværende afsnit redegør for specialets valg af metode. I forsøget på indsamling af datamateriale egnet til analyse af specialets problemformulering, har jeg valgt at indsamle et kvalitativt datamateriale, der danner grundlag for min senere analyse. Jeg har således anvendt det livshistoriske interview som metodisk værktøj til dataindsamling, hvilket jeg vil redegøre for i det følgende.

3.1 DET LIVSHISTORISKE INTERVIEW

Det livshistoriske interview er en interviewform, hvor interviewpersonen inviteres til at fortælle én sammenhængende historie om hele eller dele af sit liv. Interviewformen er udbredt fra den såkaldte Chicagoskole siden 1920'erne, men blev i efterfølgende årtier i stigende grad afløst af sociologers fokus på kvantitative arbejdsformer. Siden begyndelsen af 1980'erne har interessen for livshistorien og den biografiske metode imidlertid gennemgået en renæssance (Bron & West 2000), og konstruktionen af narrativer anses således i dag som grundlæggende og centralt for menneskets sociale liv (Czarniawska 2004, side 3).

Der kan lidt fortegnat skelnes mellem to sociologiske grundskoler i tilgangen til det livshistoriske interview; old-school og new-school (Thisted 2003, side 50). I old-school tilgangen er det primære fokus, hvordan sociale og politiske livsbetingelser spiller ind i

udformningen af folks livsbane, og der er derfor et udtalt fokus på de begivenheder og relationer, som beskrives i livshistorien. Metoden kan fx bruges til at vise, hvilke begivenheder samt sociale og politiske forhold, der typisk gør sig gældende for folk i ghettoområder, og hvordan disse har en direkte indflydelse på udformningen af folks liv. I den forstand er old-school traditionen repræsentant for en forholdsvis objektiv tilgang til interviewpersonens livshistorie. I new-school tilgangen bliver de begivenheder, som beskrives i livshistorien derimod i højere grad betragtet som en retrospektiv og subjektiv meningsdannelse end som reale livsbetingelser (Thisted 2003, side 50). Her er hensigten at anlægge en større opmærksomhed på fortællingens form med den bagvedliggende antagelse, at selve fortællingen fungerer som en menings-skabelsesproces, der har afgørende indflydelse på fortællerens selvforståelse. New-school tilgangen har med andre ord et udtalt fokus på *det fortællende jeg*, hvor old-school tilgangen traditionelt fokuserer på *det fortalte jeg*⁸ (Thisted 2003, side 51).

I nærværende speciale er min metodiske og analytiske tilgang primært anlagt indenfor forskningstraditionen repræsenteret af new-school. New-school's fokus på fortællingen som mere end gengivelser af reale livsbegivenheder åbner således op for muligheden for at forfølge, hvordan individet skaber mening og identitet i kraft af sin livsfortælling, idet det antages, at måden, hvorpå individer bringer deres erfaringer på narrativ form, har afgørende betydning for individernes selvforståelse og identitet. På den måde anvender jeg i specialet det livshistoriske interview som en metodisk nøgle til mine interviewpersoners identitet og selvforståelse.

En sådan forståelse af den livshistoriske fortælling bygger på en grundlæggende antagelse om, at individet skaber mening i de hændelser, der overgår det ved at skabe fortællinger om dem. Dermed bliver fortællinger også en af måderne, hvorpå individer konstruerer og udtrykker en forståelse af og mening med tilværelsen (Mischler 1986, side 67). Marianne Horsdal skriver, at alle mennesker har en narrativ evne, som uafværgeligt knytter episoder sammen til meningsgivende forløb, til fortællinger (Horsdal 1999, side 17). Med vores narrative kompetencer kæder vi altså enkelte episoder sammen til et meningsgivende forløb. Fortællinger bliver derved en af de afgørende måder, hvorpå individer skaber mening i tilværelsen, idet de, gennem skabelsen af en sammenhængende

⁸ Denne skelnen mellem old-school- og new-schoolforståelser af livshistorien, skal hverken forstås som, at new-schools teoretiske grundforståelse mere er at foretrække end old-schools, eller at new-school på den måde er old-schools afløser, hvilket kronologien i gennemgangen kunne antyde. Rettere figurerer elementer fra den gamle skole side om side med elementer fra den nye, når forskningen forfølger forskellige forskningsmæssige problemstillinger (Thisted 2003, side 52; se også Kupferberg 1998, side 243).

forståelsesramme ved at knytte fortid, nutid og fremtid sammen, kan forklare og legitimere, hvem de er som individer (Horsdal 1999, side 20). Fortællingens form med sin begyndelse, midte og slutning er med andre ord en erkendelsesform, vi anvender for at skabe mening, når vi forsøger at forstå vores liv. Vi oplever, fortolker og skaber mening ved hjælp af vores narrative kompetencer, gennem fortællinger (Horsdal 1999, side 43).

En livshistorie rummer en række af begivenheder, der følger hinanden. Men rækken af begivenheder får først betydning, når de forbindes til hinanden i en narrativ konstruktion. Polkinghorne (1988) understøtter, hvordan fortællingen adskiller sig fra den blotte opremsning ved at betone plottets funktion, der netop er at skabe en helhed, hvor de enkelte begivenheder får betydning for fortællingens udvikling og derved ændres fra blot at være elementer i en opremsning. Plottet er med andre ord det, der får begivenheder til at hænge sammen:

"To be temporal, an event must be more than a singular occurrence; it must be located in relation to other events that have preceded it or will come after it. The first level of connection is a mere listing of events one after the other, as in a chronicle. This listing reflects the ordinary representation of time as one moment following the other in a linear fashion. By gathering these events together into the unity of a story, the plot makes them stand out from the plane of linear time by giving them significance in relation to other events. Plot combines two dimensions – one chronological, the other non-chronological. The chronological dimension characterizes the story and shows that it is made up of events along the line of time. The non-chronological dimension lifts the events into a configuration so that, scattered though they may be, they form a significant whole...the act of the plot is to elicit a pattern from a succession, and it involves a kind of reasoning that takes back and forth from the events to the plot until the plot forms that both respects the events and encompasses them in a whole." (Polkinghorne 1988 i Horsdal 1999, side 41).

Polkinghornes pointe er, at mening er noget, som opstår retrospektivt som et resultat af det narrative plot, som fortælleren bruger til at kæde begivenhederne i sit liv sammen. Det er med andre ord en fortællings plot, der giver fortællingens enkelte hændelser deres særlige betydning:

"Fortællinger om det liv, der er levet, er en gentagelse, en reproduktion af forløbet, som søger at give det mening reflektivt ved at udvælge, hierarkisere og placere begivenheder i en rækkefølge – og således skabe et plot – ud fra en bestemt udsigelsesposition, det punkt hvorfra der fortælles, som er den kontekst, der bestemmer forløbets afgrænsning." (Horsdal 1999, side 39).

Et livshistorisk interview er dermed en frugtbar tilgang at bringe i anvendelse, hvis man, som jeg, er interesseret i den meningsskabelse, der sker gennem narrativiseringen af interviewpersonernes liv. Ofte vil der i fortællingen være et komplekst net af forskellige plots og dermed samtidig en mulighed for at spore forskelligartede fortolkningsmønstre og sammenstød mellem disse.

Men det er ikke kun vores livserfaringer, der tilbyder en række "plotlines"; det er også vores kulturelle traditioner (Polkinghorne 1988 i Horsdal 1999, side 39). Alle mennesker besidder et repertoire af kulturelle fortællinger, der lægger et grundlæggende fundament for den individuelle fortælling. Kenneth J. Gergen (1997) argumenterer for, at kulturer tilbyder forskellige konventionelle plotstrukturer, som fortælleren kan anvende. Disse plotstrukturer tilbyder på den ene side individet på forhånd givne plotstrukturer, men indvirker på den anden side samtidig på individets endelige fortælling. Livshistorier er dermed også noget, som opstår i samspillet mellem individet og dets givne kulturelle kontekst (Gergen 1997, side 208). Gergens hævder, at der i princippet findes et uendeligt antal af mulige kulturelle fortællingsplotforme, men at nogle plotfigurer bliver særligt begunstiget i bestemte historiske perioder. Gergens identificerer tre centrale plotforme i den gældende historiske periode; mulige plotgrundforme som jeg senere vil bringe i anvendelse i specialets analysedel: 1) den stabile fortælling, 2) den progressive fortælling og 3) den regressive fortælling (Gergen 1997, side 208). I den stabile fortælling bliver begivenhederne i en livshistorie knyttet sammen på en måde, hvor der ikke sker store udsving i individets liv eller identitet. Ved at gøre brug af denne plotgrundform gives det indtryk, at livet går sin gang uden de store udsving, og personen forbliver således mere eller mindre den samme gennem den livshistoriske fortælling. I den progressive fortælling bliver begivenheder kædet sammen på en sådan måde, at den overordnede livsbevægelse er opadgående, dvs. at livshistorien konstrueres på en sådan måde, at livet fremstår bedre og bedre som tiden skrider frem. Endelig karakteriseres den regressive fortælling af, at den overordnede livsbevægelse fremstilles faldende, dvs. at livet fremstilles som om tingene bliver værre og værre, som tiden går. Gergens pointe er, at måden, hvorpå individer gør brug af disse forskellige kulturelle plotformer i deres livshistorier, samtidig afspejler individets særlige selvforståelse, sociale relationer og handlemuligheder (Gergen 1997, side 209; Thisted 2003, side 61). Eksempelvis kan en stabil fortælling forsøge at overbevise

omverdenen om fortællerens integritet og derved leve op til en kulturel forventning om, at individet har en stabil identitet. Med den stabile fortælling bliver det således muligt for individet at videregive, hvad det giver sig ud for at være overfor dets omgivelser. En progressiv fortælling, der beskriver livets bevægelse i en opadstigende udvikling, kan anderledes tjene til at overbevise om, at fortælleren er i færd med en positiv forandring. Eksempelvis kunne sigtet med at understrege progressionen og den stigende succes være at forsikre omgivelserne om, at fortælleren med tiden har bevæget sig væk fra mindre ønskelige karaktertræk og således ikke længere er den samme person, som han eller hun var engang. Modsat kan fortælleren anvende en regressiv fortælling med det sigte at ville sikre sig sympati og overbærenhed fra omgivelserne. En regressiv fortælling åbner således op for, at tingenes tilstand kan forbedres i et fremtidsperspektiv (Gergen 1997 i Thisted 2003, side 62).

Til repertoire af kulturelle fortællinger hører imidlertid også kollektive fortællinger, som individer skriver sig op imod som modfortællinger (Thisted 2003, side 63). Således er den enkeltes fortælling samtidig i dialog med kollektive fortællinger på et givent område: Med dette speciales fokus på den livshistoriske fortælling privilegeres den narrative viden, men denne viden er imidlertid en viden, der også står i kontrast til en række kollektive fortællinger; i nærværende speciale fortællinger om flygtningen. I det indledende afsnit har jeg allerede redegjort for sådanne kollektive fortællinger om flygtningen i den politiske kontekst. Her tegner fortællinger hovedsageligt et billede af flygtningen som en udfordring for den danske velfærdsstat. Kampagnen #EngangVarJegFlygtning kan dermed betragtes som en modfortælling til kollektive fortællinger om flygtningen som et problem. Hensigten med kampagnen var således at lade tidligere flygtninge komme til orde og stå frem med deres succesfulde arbejdsmarkedsfortællinger for på den måde at tegne et modbillede til den politiske, snævre fortælling om flygtningen, der herskede i valgkampen.

Opsummerende hører der således et repertoire af mulige plotfigurer til enhver given livsfortælling, der både organiserer individets erfaringer og indvirker på dets selvforståelse, sociale relationer og handlemuligheder. På den måde både muliggøres og begrænses den individuelle fortælling af dens kulturelle indlejring og virker samtidig som en handling i et socialt rum. I specialets analysedel anvender jeg Gergens tre plotgrundformer i analysen af de livshistoriske fortællinger. Dermed undersøger jeg måden, hvorpå mine informanter gør brug af strukturelle plotfigurer i deres livshistorier,

og hvordan anvendelsen af disse plotstrukturer præger den enkeltes selvforståelse og identitet. Fortællingerne kan tilmed anskues som modfortællinger til kollektive fortællinger, der hører ind under repertoire af kulturelle fortællinger. Gennem brugen af informanter, der alle har deltaget i kampagnen #EngangVarJegFlygtning og dermed understreget deres status af at være tidligere flygtninge, nu velintegrerede og i arbejde, gives der i specialet således mulighed for at analysere, hvordan konstruktionen af selvforståelse gennem fortællingen af en livshistorie samtidig kan betragtes som en modfortælling, der står i kontrast til kollektive fortællinger om flygtningen. I min analyse er der således fokus på livshistorier i forhold til kollektive flygtninge- og indvandrerfortællinger.

3.2 LIVSHISTORISK INTERVIEW I PRAKSIS

Et livshistorisk interview tager udgangspunkt i at indbyde interviewpersonen til at fortælle én lang historie om sit liv. Det livshistoriske interview er desuden kendetegnet ved at give interviewpersonen et væsentligt friere råderum end traditionelle interviewformer for at undgå at komme til at påvirke fortællingens forløb. Det er derfor vigtigt, at interviewerens faciliterer den livshistoriske fortælling ved at give interviewpersonen plads til at komme omkring de livsoplevelser og -erfaringer, vedkommende selv finder væsentlige at udfolde:

”Et livshistorisk interview er en fortælling, der strækker sig fra fortællerens tidligste erindringer eller fra begivenheder vedkommende ikke selv husker, men har fået fortalt, og op til nutiden, til selve fortællertidspunktet. Hvilke begivenheder der fortælles og fremhæves, og hvilke der gås let hen over eller forties, er op til fortælleren. Fortælleren selekterer frit og kombinerer frit. Kronologien, den rækkefølge begivenhederne fortælles i, er også op til fortælleren. Og hvad der måske er det vigtigste – det er fortællerens ansvar at kæde de enkelte begivenheder sammen, så de danner en fortælling, med andre ord at lave plottet i sin fortælling.” (Horsdal 1999, side 105).

Ved at give plads til fortælleren muliggør interviewet på den måde en meningsproduktion med udgangspunkt i den livshistoriske fortælling, som senere muliggør en plot- eller genreanalyse af de indsamlede livshistorier. Samtidig er det livshistoriske interview frugtbart, fordi det tillader et forholdsvis rammeløst rum, hvor interviewpersonen ikke gives et forhåndsindtryk af, hvad interviewerens forventer, at de skal tale om.

Jeg gjorde i min dataindsamling brug af ovennævnte metode. Fire interviews fandt sted i et mindre, lukket studierum på Århus Hovedbibliotek, Dokk1. To informanter boede i København, hvorfor et af interviewene her blev gennemført i informantens hjem. Det andet interview blev gennemført på informantens arbejdsplads i København, hvor et mindre rum blev stillet til rådighed.

Alle interviews, der ligger til grund for dette speciales analyse, er begyndt med en kort gennemgang af projektets sigte, vigtigheden af deres deltagelse og fortælling samt interviewets forløb i store linjer. I den indledende fase blev interviewpersonen orienteret om interviewet, og der blev spurgt ind til en række basale oplysninger om alder, religiøst tilhørsforhold og statsborgerskab mv.. Interviewpersonen blev også orienteret om, at interviewet var frivilligt og anonymt. Dernæst fulgte hoveddelen, det livshistoriske interview, hvor jeg bestræbte mig på at være så tilbageholdende som muligt og indtage en empatisk lyttende rolle. Overordnet havde ingen af informanterne svært ved at navigere i det store bevægelsesfrirum, der ligger i livshistorieinterviewet som interviewform. Der kom imidlertid nogle meget forskellige fortællinger ud af det. Nogle af interviewene blev korte, andre blev lange; nogle af de interviewede var hudløst ærlige fra starten, mens andre lagde mere tøvende og forsigtigt ud og søgte anerkendende nik og vejledende kommentarer undervejs, såsom "hvad skete der så derefter", på deres vej gennem fortællingen. Min grundlæggende oplevelse af interviewene var, at alle interviewpersoner udviste stor lyst til at dele deres livshistorier med mig.

3.3 REKRUTTERING & SAMPLE

Jeg har etableret kontakten til mine informanter gennem Facebook, hvor jeg har taget kontakt til deltagere i kampagnen #EngangVarJegFlygtning. Samplet er valgt ud fra en overvejelse om, at jeg her havde mulighed for at samle et unikt sample af tidligere flygtninge, der alle i dag var i arbejde og på den måde kunne betragtes som fuldt ud og succesfuldt integreret i det danske samfund i økonomisk forstand. Efter etablering af kontakt har jeg kort forklaret mulige deltagere om mit projekt. Flere skrev tilbage, at de gerne ville deltage i projektet, og at jeg blot skulle tage kontakt til dem, når interviewene gav mening at afvikle. Jeg skrev hurtigt tilbage til dem, der var interesserede med informationer om, hvornår interviewene var planlagt og takkede dem for deres lyst til at deltage. Løbende sendte jeg korte opdaterende beskeder via deres Facebook-profiler, hvor

jeg bl.a. forklarede de åbne rammer, der lå til grund for det livshistorieinterview, der ventede dem.

Mit sample af seks informanter udgøres af tre kvinder og tre mænd, der alle har en baggrund som flygtninge. Nogle af informanterne er kommet til landet i starten af deres liv i vuggestue- eller børnehavealderen, hvorfor flugten ikke fylder i deres fortællinger, mens andre først er kommet til Danmark i skolealderen og kan derfor huske flere brudstykker af deres flugt. Aldersmæssigt dækker informanterne et interval på 24-37 år⁹, og deres nationale oprindelse fordeler sig således: Iran (2), Afghanistan (1), Bosnien (1), Palæstina (1), Irak (1). De tre mænd og en enkelt af kvinderne er bosat i Jylland, mens resten af kvinderne er bosat på Sjælland i København. To af kvinderne var på interviewtidspunktet under uddannelse. Den sidste af kvinderne var færdiguddannet kosmetolog, men deltids medicinstuderende, mens alle de tre mænd var i arbejde.

4. ANALYSE

Nærværende afsnit er specialets analytiske del. Her redegør jeg for centrale dele af informanternes livsfortællinger, idet jeg samtidig rammesætter dem indenfor relevante teorikomplekser. I analysen gennemgår jeg de enkelte livsfortællinger en af gangen. Dette valg er først og fremmest truffet på baggrund af den livshistoriske traditions særlige fokus på, at den enkeltes historie gives plads og udfoldes i detaljer (Thisted 2003, side 106ff).

Gennem en plotstrukturel analyse af mine informanternes livshistorie undersøger jeg måden, hvorpå mine informanter konstruerer deres livshistorier gennem anvendelse af strukturelle plotfigurer, og hvordan anvendelsen af plotstrukturerne præger den enkeltes selvforståelse og identitet. Hernæst analyserer jeg konsonante og dissonante forhandlingsprocesser, som de fremtræder i informanternes livsfortællinger. Det gør jeg med henblik på at undersøge, hvordan individets forhandling med omverdenen virker ind på dets identitetsopfattelse. Endelig foretager jeg en analyse af oplevet anerkendelse og krænkelse, som kommer til udtryk i informanternes livshistorier. Det gør jeg for at undersøge, hvorvidt informanterne oplever anerkendelse i interaktionen med deres omverden, da oplevelser af mellem menneskelig anerkendelse synes at have afgørende betydning for individets identitetsdannelse og selvrealisering (jf. Honneths anerkendelsesanalyser).

⁹ Hvilket man må formode kan være en konsekvens af, at kampagnen #EngangVarJegFlygtning var en kampagne på Facebook, et socialt medie den unge generation anvender væsentligt mere end den ældre.

Efter analysen af spændingsfeltet mellem identitet, anerkendelse og integration hos deltagere i kampagnen #EngangVarJegFlygtning, diskuterer jeg mine analytiske fund, hvorefter jeg endelig vender mit fokus mod eventuelle fejlkilder og en videre diskussion af de problematiske aspekter ved at anvende det livshistoriske interview som metodisk nøgle til at besvare specialets problemstilling.

4.1 PLOTSTRUKTUREL ANALYSE

I specialets metodiske del argumenterede jeg for, at mennesker anvender givne konventionelle plotstrukturer, når de skal konstruere deres livshistorier. Tre centrale plotstrukturer fremstod relevante: 1) den progressive fortælling, hvor individet fremsætter sin livshistorie som en livsbane præget af fremgang og succes 2) den stabile fortælling, hvor individets overordnede livsbane fremsættes som stabil, uforanderlig og relativt invariant og 3) den regressive fortælling, hvor individets livsbane er præget af tilbagegang og nederlag (Gergen 1997, side 208). På den baggrund følger hermed først en kortfattet analyse af mine seks informanternes brug af overordnede plotformer i deres livsfortællinger.

Overordnet betragtet kan de fleste af livsfortællingerne karakteriseres som progressive fortællinger, idet de er kendetegnet ved en opadgående livsbevægelse, hvor livet fremstår bedre og bedre, som fortællingen skrider frem. En enkelt fortælling lader sig imidlertid karakterisere som stabil ved at tage form som et lineært fortælleforløb uden de store udsving. I analysen fokuserer jeg på at eksemplificere livsfortællingernes respektive plotfigurer ved at tage udgangspunkt i et fortids- og nutidsbillede, hvor jeg kort forsøger at optegne den fremstilling mine informanter fremsætter. I livsfortællingerne undersøger jeg også, om interviewpersonerne omtaler særlige begivenheder, også kaldet vendepunkter, der har afgørende betydning for fortællefigurens forløb. Således først de progressive fortællinger.

Walids livsfortælling (livsfortælling 1) fremstår som det mest repræsentative eksempel på en progressiv fortælling: Han fortæller i første del af sin livsfortælling om en problemfyldt skolegang præget af mobning og en stor udskiftning af lærere i klassen. Videre beskriver han, hvordan han i sin fritid hang ud med venner fra det socialt belastede boligområde, han boede i. De røg cigaretter og "[...] eksperimenterede lidt med hash og andre ting og sager." (livsfortælling 1, side 6). Han fortæller, hvordan hans hashforbrug voksede stødt fra en enkelt cigaret til en fest, og endte med, at han hver dag mødtes med sine venner for

at ryge. I den tid blev han gradvist mere doven, hvilket resulterede i, at han sagde sit fritidsarbejde op. Kontrasten mellem Walids fortællinger om sig selv i en fortid og hans fortællinger om sig selv og sine præstationer i en nutid er slående: I dag er han færdiguddannet og praktiserende folkeskolelærer og tilknyttet et læringscenter. Han sidder som formand i samarbejdet mellem Socialforvaltning, Skole og Politi (SSP) og har i en årrække været aktiv indenfor foreningslivet. Her har han blandt andet startet en sportsforening op, der har til hensigt at forebygge radikaliserings blandt unge med anden etnisk baggrund. Der er således en markant forskel mellem fortællingen om den Walid, der var engang og den Walid, der er i dag.

Det er tydeligt i Walids livsfortælling, at særligt én begivenhed har skubbet til hans personligheds-mæssige forandring. Faderens pludselige død i teenageårerne står i fortællingen som dén hændelse, der fik Walid til at vågne op fra sit hashrygende, dovne ungdoms-jeg. Denne vigtige begivenhed kan karakteriseres som et vendepunkt i fortællingen.

"[...] inden min far han døde, der havde jeg – altså uden for skoletiden – der havde jeg nogle venner fra området, som kom fra samme sted som mig, vi mødtes tit og eksperimenterede lidt med hash og ting og sager, og jeg begyndte at blive mere doven, og jeg havde også et fritidsarbejde, jeg stoppede med. Ja, vi mødtes kun for at ryge. Det startede i 9. klasse, hvor vi mødtes til en fest. Jeg røg faktisk ikke engang cigaretter på det tidspunkt, så på mens de røg hash, og jeg stod jo med dem. De var jo mine venner. Det var røv sygt bare at stå og kigge på, og så begyndte de at sige, vil du ikke bare ryge en cigaret, også tog jeg – det er jo mit ansvar – så begyndte jeg at tage en cigaret hver gang, det var jo sjovt. Og så prøvede jeg en cigaret med hash i også ... et endte med, at vi faktisk begyndte at ryge næsten hver dag. Om søndagen får jeg at vide, at min far er død, det var en søndag kan jeg huske. Og det var ligesom til wake up call for mig, så selv om jeg har prøvet at rette lidt op på nogle ting, men jeg var ikke helt der, hvor jeg skulle være, men det - at jeg mistede min far - var ligesom et wake up call." (livsfortælling 1, side 6-7).

I citatet fremstår det, hvordan hændelsen i særlig grad påvirker Walid. Han beskriver, hvordan han selv var i færd med at forsøge at komme på rette spor, men at det først var med faderens død, at han for alvor formåede at hanke op i sig selv.

"Også heldigvis – det var frygteligt det med min far, og det er stadigvæk hårdt selvfølgelig – men det er også tit sådan, at der kommer nogle gode ting ud af det dårlige, og det gjorde, at jeg blev mere sulten efter at opfylde mine forældres ønske om at få en studentereksamen, det var deres drøm." (livsfortælling 1, side 7).

Citatet viser, hvordan Walid selv betragter vendepunktet som afgørende for de fremtidige succesfulde hændelser i hans liv. For ham står faderens død som den hændelse, der fik ham på rette spor og som gav ham viljen til at få sin studentereksamen i hus; et afgørende punkt på vejen mod at blive den person, han er i dag.

Walids fortælling lader sig på den måde karakterisere som en progressiv fortælling, idet han beskriver sit liv efter faderens død i en opadstigende bevægelse imod den succesfulde person, han er i dag. Fortællingen handler grundlæggende om, at han – lige siden faderens død – har været i gang med en stadig positiv forandring væk fra sit hashrygende, dovne ungdomsjeg til hans nuværende succesfulde voksne person.

Mohammeds livsfortælling (livsfortælling 2) lader sig overordnet også karakterisere som en progressiv fortælling. I Mohammeds indledende fortælling af sin livshistorie fylder tilværelsen som flygtning en afgørende del; han beskriver flugten fra Afghanistan til Danmark, tiden på asylcentret og sin families kamp for at få lov til at blive i Danmark. Det var en vanskelig tid, hvor han sammen med sin familie længe ventede på endelig godkendelse af opholdstilladelsen i Danmark. Senere i sin livshistorie fortæller Mohammed også om et svært møde med den danske folkeskole, som han først indtræder i i 9. klasse. Han beskriver, hvordan han havde vanskeligt ved at få venner og derfor for det meste sad alene. Først efter han fik sin første kæreste begyndte situationen at ændre sig: "Så lærte jeg også sproget og talemåderne – den danske humor, og hvordan man er, så det kom stille og roligt." (livsfortælling 2, side 17).

Særligt én begivenhed fremstår central i Mohammeds fortælling; en fremlæggelse af en projektopgave i 9. klasse med overskriften "En bedre verden". Efter han har fremlagt projektet, fortæller han om "[...] kæmpe klapsalver i hele klassen. Og det gjorde, at mange af mine klassekammeraters forældre inviterede mig og så min familie hjem til dem. Så det var godt på det plan." (livsfortælling 2, side 17-18). Hændelsen har haft stor betydning for Mohammed og kunne eventuelt karakteriseres som et vendepunkt i hans livsfortælling. Beskrivelserne af livet efter skoletiden fremstår således i mere positive vendinger. Han begynder på en kostskole, hvor han hurtigt erkender, at han har det for sjovt til, at han egentlig lærer noget, hvorfor han beslutter sig for at søge på et åbent internationalt gymnasium med det sigte at forbedre og styrke sine engelskkundskaber. I dag er han færdiguddannet revisor og fortæller, hvordan han flere gange er blevet headhunted til en række stillinger inden for sit felt.

Der er således en tydelig progression i Mohammeds fortælling. Umiddelbart er det oplagt at placere starten på progressionen efter fremlæggelsen af omtalte projektopgave. Der er imidlertid elementer i Mohammads livshistorie, som tyder på, at vendepunktet bør placeres på et tidligere tidspunkt. Med beskrivelser af familien som aktive fra deres ankomst til Danmark vil han med sin livsfortælling også vise, hvordan den progressive bevægelse begyndte i det øjeblik, han sammen med sin familie kom til Danmark. Han fortæller selv, hvordan han i forlængelse af sin families aktiviteter selv har været aktiv i foreningslivet over en årrække, først som medstifter af en forening for unge afghanere tilbage i 2009, hvor han sidenhen blev bestyrelsesmedlem, næstformand og til sidst formand. Han beskriver i sin fortælling et jeg, der hele sit liv har deltaget aktivt i det danske samfund, taget sig en uddannelse, fået job, og som har gjort alt, hvad der har stået i hans magt for at kæmpe sig gennem vanskelige tider først i asylcentret og senere i den danske folkeskole. Uanset placeringen af vendepunktet er der imidlertid overvejende gode argumenter for at karakterisere Muhammeds livshistorie som progressiv.

Også **Miras livsfortælling** (livsfortælling 3) kan karakteriseres som en progressiv fortælling: Det første år, efter at hun er ankommet til Danmark, beskriver hun som et vanskeligt år, hovedsageligt fordi hun sammen med sin familie blev placeret i en lille landsby uden for Horsens. Landsbyen levede ikke op til de forventninger og drømme, hun havde om Europa - den lå øde hen, og der var ikke meget at give sig til. Mira beskriver imidlertid, hvordan hendes liv kun har udviklet sig i en positiv retning efter, at hendes far tog beslutningen om at flytte familien fra den lille landsby ind til Horsens by:

“[...] da min far valgte at flytte til Horsens gik det op ad bakke. Det var også godt for mig, fordi jeg var begyndt at snakke lidt dansk, så der var det nemmere at være med i den nye klasse. Så jeg synes det gik op ad bakke der. Jeg startede i 6. klasse i Horsens, og derfra er livet gået op ad bakke.” (livsfortælling 3, side 30).

I Miras fortælling har flytningen til Horsens fået status af at være en særlig begivenhed, et vendepunkt i Miras livsfortælling. Hun betragter det som dét punkt, hvorfra alt bliver nemmere; det danske sprog er hun blevet bedre til, hvorfor der ikke er de store udfordringer forbundet med at starte i en ny klasse, og hun beskriver videre, hvordan hun i Horsens, i det boligområde familien nu boede i, hurtigt fik opbygget nye venskaber med andre indvandrerbørn. Mira er i dag ved at uddanne sig til farmaceut på Syddansk

Universitet og ved siden af sine studier arbejder hun som tolk. Hun fortæller, hvordan en længerevarende uddannelse, der sikrer hende en høj erhvervmæssig placering, når hun dimitterer, er af stor betydning for hende.

I Miras beskrivelser af sin første tid i Danmark er det primært ydre udfordringer ved omgivelserne, der fylder. Man finder hos hende ingen nævneværdige beskrivelser af personlighedsmæssige problemer i hendes første leveår i Danmark, udover sprogbarrieren, hvilket hun fortæller, hun hurtigt kom over. Miras livsfortælling er således en fortælling, der med sin progressive bevægelse ikke har til hensigt at distancere sig fra et problemfyldt jeg i fortiden på samme måde som Walid. Miras livsfortælling kan imidlertid stadig karakteriseres som progressiv i sit overordnede forløb. Med sit opadstigende fortælleforløb.

Aysuns livshistorie (livshistorie 5) lader sig tilmed karakterisere som en progressiv fortælling. I første del af Aysuns livshistorie beskrives en problemfyldt folkeskoletid. Hun blev mobbet af andre på skolen, fordi hun var dygtig, lavede sine ting og fik høje karakterer. Efter folkeskolen beskriver hun, hvordan hun kæmpede med at finde sig til rette videre i uddannelsessystemet. Hendes mor forventede, at hun skulle læse videre, hvilket Aysun ikke kunne indfri. Hun beskriver, hvordan hun i tiden efter folkeskolen befandt sig i en forvirrende og utryk tid, hvor hun først forsøgte at gå den vej, moderen forventede af hende, men ikke lykkedes:

”Jeg var enormt dygtig i folkeskolen, så det var meget mærkeligt at stå i sådan en situation og føle, at jeg ikke var voksen nok, at jeg ikke var opgaven voksen nok. Og det var jeg bare ikke. Jeg var bare ikke gammel nok til at tage HF eller gå på gymnasiet for den sags skyld. Men i hvert fald prøvede jeg kræfter med det, både med HF og gymnasiet, og ikke med så forfærdelig lang tids mellemrum, kun med et par års mellemrum. Men jeg var stadig teen-ager og slet ikke klar til det.” (livsfortælling 5, side 53)

Efter flere forsøg med forskellige uddannelser besluttede hun sig for at læse til kosmetolog, og senere fik hun sig sin egen klinik.

I Aysuns livsfortælling har særligt én hændelse afgørende betydning for livsfortællingens forløb. Det er øjeblikket, hvor Aysun giver råd til sin mindre kusine om hendes videre uddannelsesmuligheder. Her bliver det pludseligt klart for Aysun, at alle de uddannelsesveje hun foreslår kusinen at søge ind på, i bund og grund er uddannelser hun selv kunne tænke sig at søge.

”Men der sker så det, at jeg tager kosmetikeruddannelse og er selvstændig i 5 år, og da jeg så er 29, kan jeg huske, at jeg siger til Isabelle mange gange, hun gik på gymnasiet, hun var i gang med sådan noget team Danmark noget, så det er 4 år i gymnasiet. Og jeg kan bare huske, da hun var 2 år henne, så skulle hun begynde at overveje, om hun ville i den ene eller den anden retning. Og jeg kan huske, at jeg prikkede meget til hende og sagde til hende, du kan nå alt det, du kan nå det, og du kan nå at blive tandlæge – og hun lyttede virkelig meget til mig, lidt for meget måske i virkeligheden, fordi så en dag siger hun til mig – moster, helt ærligt alle de ting du nævner, det er nogle ting, du kunne tænke dig at blive. Og den måde hun ligesom fik sagt det på, en meget kærlig måde, det var bare sådan et slag i hovedet, kan jeg huske. Ikke at jeg tog det fornærmende eller noget, men jeg blev sådan – ok, vil du gerne noget andet selv? Hun fik virkelig sat gang i noget oppe i hovedet på mig. Så i løbet af en uge eller 14 dage fik jeg meldt mig ind på HF og besluttede, at jeg skulle læse medicin. Sådan hurtigt.” (livsfortælling 5, side 53).

Hændelsen fremstår som et tydeligt vendepunkt i Aysuns fortælling og rammesætter en ny virkelighed for Aysun. Hun får kort tid efter taget sin HF og kommer ind på medicinstudiet. Ved siden af sit arbejde i sin kosmetologiske klinik læser Aysun derfor i dag medicin. Aysuns livsfortælling er således overordnet at karakterisere som en progressiv fortælling, hvor en ungdom præget af mobning og usikkerhed i dag er afløst af en tilværelse som både medicinstuderende og selvstændig.

Mehdis livsfortælling (livsfortælling 6) er endnu et eksempel på en progressiv fortælling. Han fortæller om store udfordringer i mødet med den danske folkeskole, hvor mobning og en barsk jargon i klassen var hverdagskost, hvorfor han var nødt til at spille “[...] en lille sød ballademager” (livsfortælling 6, side 86) for at passe ind; en der sagde sjove ting i timerne og afbrød lærerne i deres undervisning. Det resulterede i, at Mehdis skolegang blev præget af konfrontationer, ringe indlæring, og at han ofte blev smidt udenfor døren.

I Mehdis fortælling fremstår en studietur til Rusland, Sct. Petersborg, som en afgørende hændelse i hans livsfortælling; rejsen kan karakteriseres som et vendepunkt. Mødet med en anderledes barsk virkelighed i Rusland gjorde stort indtryk på ham, og Mehdi fortæller, hvordan det efterfølgende gik op for ham, at han i Danmark havde alle muligheder åbne foran sig. Han beskriver, hvordan han efter denne tur fik en form for erkendelse: ”Jeg har alle de her muligheder, og så sidder jeg og laver ballade, sidder udenfor og får 7-taller i skolen. Så greb jeg chancen.” (livsfortælling 6, side 87). I tiden efter studieturen til Rusland fortæller Mehdi, hvordan han lagde sit liv om. Han beskriver, hvordan han lægger planer for sig selv om først at blive klassens bedste, hvilket han

lykkes med. Derefter lægger han nye mål for sig selv og bliver også i gymnasiet den, der består med det højeste gennemsnit, ikke bare i klassen, men på hele gymnasiet. Videre fortæller han, hvordan han sidenhen har klaret sig med rene 10-, 11- og 13-taller på medicinstudiet. Desuden er han i mellemtiden også blevet Danmarks mester i karate, færdiguddannet læge, millionær og er ved at specialisere sig i ortopædkirurgi. Der fremstår således en tydeligt progressiv bevægelse i Mehdis livsfortælling: Fra at være ballademager i folkeskolen til i dag at være færdiguddannet og succesfuld læge. Kontrasten, mellem Mehdis beskrivelser af sig selv i en fortid sammenlignet med hans fremstilling af sig selv i en nutid, minder meget om den kontrast, Walid fortæller i sin livshistorie mellem sit fortids- og nutidsjag. Mehdi har således også et fortidsjag han med sin fortælling ønsker at bevæge sig væk fra, hvilket progressionen i hans livsfortælling har til formål at underbygge. Dykker man imidlertid dybere ned i Mehdis livsfortælling, afsløres flere brud på et rent progressivt fortælleforløb. Han fortæller om flere personlighedsmæssige kriser på sin vej frem mod succes. Den første kom i forbindelse med hans forhold til sin første danske kæreste. Derudover har han måtte slås med problemer, som han selv definerer som mere indvendige og psykologiske i deres karakter. Ved siden af fortællingen om manden, der lykkes med sin jagt efter succes og rigdom, løber der således en fortælling om en mand, der på vejen mod succes har oplevet flere nederlag og identitetskriser; fortællinger jeg senere vil kigge nærmere på.

Veras livsfortælling (livsfortælling 4) adskiller sig fra de andre informanternes fortællinger ved at kunne karakteriseres som en stabil fortælling med et bølgende fortælleforløb: Hendes indledende fortællinger om sine første oplevelser i Danmark fremstår som problemfrie; hun fortæller overordnet, om de asylcentre hun sammen med sin familie blev flyttet rundt på de første år, men husker selv ikke meget fra den tid. Hendes fortælling begynder først at udfolde sig mere nuanceret i mødet med den danske folkeskole, hvor det fremstår, at sprogbarrieren var den udfordring, der fyldte mest hos hende. I den forbindelse fortæller hun om, hvordan en etnisk dansk pige hjalp hende med at lære det danske sprog, og hvordan hun udviklede nære relationer med andre børn i skolen.

”Folkeskolen .. ja... Der var ikke.. altså udover i starten, hvor jeg havde svært ved sproget og sådan noget, så har jeg ikke sådan i folkeskolen, før 8., 9. klasse tænkt over, hele det der at være fra et andet land, faktisk. Der tror jeg bare, vi var børn. Så det var ikke sådan noget, der fyldte på den måde. Nej. Ja... Men så begynder man

jo at tænke lidt mere over sig selv, hvem man er og sådan [...]” (livsfortælling 4, side 47).

Tiden i folkeskolen beskriver hun således, som en tid uden de store problemer. Anderledes beskriver hun gymnasietiden som en periode med flere udfordringer: “[...] det gymnasium jeg gik på i Gentofte, det var ikke sådan lige mig...Det var meget sådan...jeg var stort set den eneste med anden etnisk baggrund end dansk, der gik på det gymnasium.” (livsfortælling 4, side 42). Hun beretter om en tid, hvor hun ikke rigtigt kunne finde sig tilrette; som den eneste, med anden etnisk baggrund end dansk, handlede det for hende om ikke at skille sig ud, og hun fortæller om en tid, hvor hun forsøgte at lade omverdenen vide, at hun var dansk ved at agere så “dansk som muligt”:

“Det startede med, at jeg følte, at jeg blev nødt til at være så dansk, som overhovedet muligt, ikke. Mm...så det var bare sådan i teenageårerne, ikke. Jeg ville være så dansk som muligt. Tage afstand. Jeg føler mig ikke...der er ikke noget at gøre. Jeg føler mig helt dansk.” (livsfortælling 4, side 41-42).

“Det var først i gymnasiet, at det blev en ting, fordi der var ikke så mange af de andre, der havde haft så meget i gang med etniske minoriteter. Der var vi lidt mere italesat på den måde - også af de andre i klassen. Men da insisterede jeg jo bare på, at jeg var dansk.” (livsfortælling 4, side 49).

Først efter gymnasiesårene og med opstarten på sociologistudiet på Københavns Universitet fortæller hun om, hvordan hun igen har fundet sig tilrette. Hun fortæller om, hvordan hun i dag har fundet frem til at integrere dele af sin oprindelige bosniske kultur i sin danske identitet.

Veras stabile fortælling er kendetegnet ved, at der ikke fremtræder nogen tydelige vendepunkter eller drastiske skift i fortælleforløbet. Hun nævner fx selv, at hun ikke betragter sig selv som en mønsterbryder (livsfortælling 4, side 42), hvilket indikerer, at hun ikke sigter til at betone en opadstigende proces i sin fortælling. Hun nævner desuden, at hun “[...] aldrig (har) oplevet nogle negative ting.” (livsfortælling 4, side 49) og fortællingen rummer på den måde ikke et ønske om at lægge en fortid eller en hændelse som sådan bag sig.

I Veras livsfortælling er det overordnede stabile fortælleforløb bygget op om en fortælling, der på sin vis adskiller sig fra de andre informanternes fortællinger ved at være af mere eksistentiel karakter. Hendes fortælling er hovedsageligt spundet omkring refleksioner over egen identitetsudvikling i de forskellige faser, hun hidtil har

gennemlevet. Hendes fortælling handler i udpræget grad om at finde sig tilrette og om udfordringer, der er forbundet hermed: Fra at have oplevet en mere eller mindre problemfri barndom – til i sin ungdom at blive konfronteret med, at hun skilte sig ud, idet hun oplevede at være den eneste med anden etnisk baggrund end dansk på sit gymnasium, hvorfor hun forsøgte at undgå at se sin anderledeshed i øjnene – frem til i en nutid at have fundet ro i den, hun er. Livsfortællingen fremstår således overordnet som en stabil fortælling – om end med en bølgende bevægelse frem mod en form for personligheds-mæssig afklaring i en nutid.

4.1.1 OPSUMMERING AF PLOTSTRUKTUREL ANALYSE

De fleste informanter gør brug af plotstrukturer, der afspejler progressive fortællinger, når de konstruerer deres livshistorie. Fem ud af de seks livsfortællinger kan karakteriseres som progressive fortællinger; alle er kendetegnet ved et opadstigende fortælleforløb, hvor livet, ofte efter et vendepunkt, fremstår bedre og bedre i takt med livshistoriens fremadskridende forløb. Kun en enkelt af livsfortællingerne adskiller sig ved at være kendetegnet ved et mere stabilt fortælleforløb uden mærkbare problematikker og tydelige vendepunkter.

I alle de progressive fortællinger er der en forskel at spore imellem et fortidsjeg og et nutidsjeg, som informanterne fremsætter. De beskriver således alle en problemfyldt første tid i Danmark, som de nu har formået at bevæge sig væk fra. Betoningen af vendepunktet er med til at understrege skellet mellem dette fortidsjeg og det forandrede jeg i nutiden og kan på den måde betragtes som et punktum for fortidsjeget. Med progressionen i fortællingerne konstruerer informanterne således deres identitet som succesfulde individer, der alle har formået at bevæge deres liv i positive retninger.

4.2 KONSONANTE & DISSONANTE FORHANDLINGSPROCESSER AF IDENTITET

I nærværende afsnit analyserer jeg mine informanters livsfortællinger med henblik på at nuancere, hvad der udspiller sig bag livshistoriernes overordnede progressive plotstrukturer, behandlet i første analysedel. Mit fokus er her at kortlægge fremtrædende identifikations- og identitetsskabende processer i informanternes livsfortællinger. I Jenkins' teoretiske perspektiver (jf. teoriafsnittet) er identitet at forstå som noget, der dannes ud fra interne såvel som eksterne identifikationsprocesser. Identitet er socialt konstitueret, dvs. at individets opfattelse af, hvem det selv er, uløseligt hænger sammen

med interaktionen i det sociale rum, og identitetsdannelse skal således, ifølge Jenkins, betragtes som en social proces, der bærer præg af en konstant forhandling imellem individet og dets omverden.

I det følgende fremhæver jeg derfor *konsonante* identitetsprocesser (forhandlingsprocesser, hvor der fremstår en overensstemmelse mellem det, individet selv ser sig som og det, omverdenen ser individet som), og i særlig grad *dissonante* identitetsprocesser (forhandlingsprocesser, hvor der fremstår en disharmoni mellem individets egen identifikation og omverdenenes identifikation). Det gør jeg med henblik på at anskueliggøre, hvilke identitetsmæssige succeser og problemer, der har præget mine informanter.

I **Walids livsfortælling** (livsfortælling 1) fremtræder et gennemgående spændingsforhold. Spændingen består i, hvordan Walid på den ene side grundlæggende opfatter sig selv som et individ på linje med etniske danskere, mens han på den anden side oplever at blive udfordret af omverdenen på denne identitet. Spændingen kommer ofte til udtryk som en spænding mellem to kulturforståelser, den danske og den arabiske/muslimske kultur og vil blive redegjort for i det følgende.

Walid fortæller om, hvordan oplevelsen af at være anderledes allerede spirede i hans tidlige barndom, i mødet med den danske børnehave. Walid bliver konfronteret med sin anderledeshed, da han, som den eneste med anden etnisk baggrund end dansk, ikke må spise svinekød som de andre etnisk danske børn i institutionen.

”Så kom jeg i en børnehave og der kan jeg huske, at der var det lidt anderledes for mig. Ikke fordi jeg kendte til andet, men jeg skulle forholde mig til nogle ting, som de andre børn ikke skulle forholde sig til. Jeg skulle jo holde mig fra at spise svinekød. Og børnene fik lidt anderledes madpakker med og det var lidt mærkeligt; jeg kunne ikke forstå, hvorfor jeg ikke fik spegepølse med. Alle havde spegepølse med, det ville man da gerne prøve.” (livsfortælling 1, side 4)

Følelsen af at være anderledes bider sig fast, da han i folkeskolen placeres i en specialklasse, der kun rummer børn med anden etnisk baggrund end dansk.

”Der kom jeg i en klasse, hvor vi kun var to-sprogede elever. Det var sådan en modtagerklasse. Og der var det anderledes, det var der, hvor det sådan virkelig gik op for mig, at man var sgu anderledes. Også fordi vi var denne her klasse, der kun bestod af to-sprogede elever og resten af skolen var pæredanske. Så det var mærkeligt, vi var sådan en slags specialklasse.” (livsfortælling 1, side 5)

Klassen var "en skole i skolen." (livsfortælling 1, side 5) i den forstand, at der var en klar opdeling i legerelationerne mellem de børn, der gik i de normale klasser og de børn, der gik i modtagerklassen, som Walid også var en del af. Denne eksklusion fra de danske børns fællesskaber gjorde det svært for Walid at oprette forestillingen om, at han var ligesom alle andre børn. Walid opfattede i udgangspunktet ikke sig selv som anderledes, men mødet med den danske kulturs madvaner og placeringen i en modtagerklasse resulterede i, at fornemmelsen af anderledeshed fik sit greb i Walid. Walid bliver efter forløbet i modtagerklassen flyttet til en anden skole, en skole, der tilhører det sociale boligkvarter, han boede i. Her fortæller han, hvordan "[...] størstedelen af drengene jeg legede med var etnisk danske. De kom med hjem til mig og jeg var hjemme hos dem." (livsfortælling 1, side 5).

Forholdet mellem Walid og hans forældre er tilbagevendende omdrejningspunkter i Walids livshistorie og repræsenterer også identitetsforhandlingsprocesser, der udspiller sig i et spændingsfelt mellem to kulturer – den danske og den arabiske/muslimske. Han fortæller om flere episoder, hvor han som ung blev nødt til at lyve om sin adfærd og sine handlinger overfor sine forældre, så han ikke endte med at blive et samtaleemne i de 'snakkeklubber', mødrene havde tradition for at mødes i.

"I den arabiske kultur er mødrene kendt for at have sådan nogle snakkeklubber, hvor de mødes og hygger, og så snakker de om alt mellem himmel og jord. Som unge drenge vil vi helst undgå det der, så alt skulle jo skjules. Og det var at gå med en energidrik i hånden, til at ryge en cigaret til at gå med en pige hånd i hånd. Alt skulle skjules. Og det var rigtigt svært. Uanset hvilken religion man tror på, sker der jo bare nogle ting, der gør, at man bliver tiltrukket af det andet køn, der gør at man har lyst til at eksperimentere. Og vi havde jo alle sammen kærester, det var svært, jeg havde det sværere end mine etnisk danske venner, de kunne jo bare gå på gaden, de kunne jo bare tage ned og se en film." (livsfortælling 1, side 9)

På den måde blev almindelige ungdomsvaner i den danske kultur nødvendige at skjule for Walids familie. Han beskriver at være fanget imellem egne drifter og interesser, som er normale for en ung dreng i den danske kultur, og det at han bliver begrænset i udfoldelsen af disse af hele det arabiske fællesskab. Her er det omverdenens sociale pres og angsten for at blive udstødt i området, der tvinger ham til handle på måder, han ikke selv synes om.

Walid beskriver, hvordan han igen senere i livet, da han skal vælge studieretning, kommer til at stå i en spændingsfyldt situation mellem egne interesser og forældrenes

forventninger. Han fortæller om, hvordan han selv går med drømme om at blive politimand, men at forældrene forhindrer ham i dette. Forældrene har ikke kendskab til, at erhvervet som politimand i Danmark på væsentlige punkter adskiller sig fra, hvad det vil sige at være politimand i Libanon (livsfortælling 1, side 7). Samme modstand møder Walid fra forældrene, da han nævner sine overvejelser om at læse psykologi (livsfortælling 1, side 8). Walid vælger at lytte til deres indsigelser og beslutter sig i stedet for at søge ind på læreruddannelsen.

I 8.-9. klasse hænger Walid ud med nogle klassekammerater fra det sociale boligområde, hvor han bor. De introducerer ham for hash, og Walid ender ud i et dagligt hashforbrug. Dette sætter han imidlertid selv en stopper for, efter faderen dør, hvorefter han begynder at tage sin fremtid mere alvorligt (livsfortælling 1, side 6-7). Livsfortællingen rummer flere eksempler på, hvordan Walid gradvist identificerer sig mindre og mindre med denne vennegruppe. Han fortæller, hvordan han senere i livet mødte en af disse venner, som fortalte Walid, at han ville ønske, at han, som Walid, havde taget sit liv mere alvorligt og tidligere droppet stofferne. Her fremgår det, at Walid får bekræftet, at hans identitet ikke er af samme kategori som vennerne fra hans ungdom. Denne identitetsforhandling fremstår ikke som et spændingsforhold udtrykt mellem to kulturer, men handler rettere om, at Walid ikke forstår sig selv, som en del af en gruppe, der er isoleret og på kant med samfundets normer. Han ser sig selv som et fornuftigt og hårdarbejdende individ.

Denne identitetsforståelse afspejler sig i særlig grad i Walids fortællinger om sine arbejdsbedrifter, hvor fortællingerne ikke bærer præg af konfliktfyldte identitetsforhandlingsprocesser. Før sin opstart på lærerseminariet havde Walid flere jobs og tjente gode penge. Han fortæller om, hvordan det først lykkedes ham at blive tilknyttet en tilkaldevikartjans på en fabrik, hvorefter han hurtigt fik tildelt en fuldtidsstilling. Videre fortæller han om, hvordan han under hele uddannelsen til lærer arbejdede i en ungdomsklub; kom med i et rollemodelprojekt sat i verden af Integrationsministeriet; og hvordan han allerede havde lovning på fast arbejde på en skole inden hans uddannelses afslutning.

" [...] jeg var den eneste ud af 17 elever på mit hold, jeg var den eneste der havde fået et fast arbejde. Der følte jeg, det var nogle af de ting, både uddannelsesmæssigt men også arbejdsmæssigt, hvor jeg har været den eneste, eller en af de få, der er blevet udvalgt til det. Det er ikke fordi jeg er mere speciel end alle andre. Men jeg tror, at det at jeg har lært fra barnsben, at du er nødt til at knokle, hvis du vil opnå

noget. Og det har jeg gjort, jeg har jo ikke haft noget at miste. Og heldigvis har jeg høstet godt på det." (livsfortælling 1, side 11)

Walids identitet er således i høj grad knyttet til hans høje arbejdsmoral, der muligvis er afstedkommet af gentagne konsonante forhandlingsprocesser med Walids omverden. Samtidig udtrykker Walid en mere usikker identitet i forhold til sit kulturelle tilhørsforhold, hvilket sandsynligvis er afstedkommet af et liv fyldt med dissonante forhandlingsprocesser, hvor Walid har følt sig fanget imellem to kulturer; den danske og den arabiske.

Mohammeds livsfortælling (livsfortælling 2) er præget af en spænding mellem Mohammeds egen opfattelse af at være et aktivt, motiveret og engageret individ, og modsatrettede opfattelser som Mohammed møder i interaktionen med sin omverden. I livshistorien er omdrejningspunktet den svære vej fra at være en muslimsk asylansøger til at blive et individ på linje med etniske danske samfundsborgere, og Mohammeds identitet er præget af splittelsen imellem disse to.

Mohammeds identitetsforståelse er i høj grad præget af hans fortid som asylansøger. Han beskriver, hvordan han gennem hele sin livsførelse har forsøgt af vise sin omverden, at han er et aktivt og engageret individ, hvilket ifølge Mohammed står i modsætning til den gængse stereotypiske forståelse af asylansøgere. Som eksempel åbner Mohammed sin livshistorie op med at fortælle om tiden, hvor han sammen med sin familie flygtede fra Afghanistan mod Europa. Her fortæller han om, hvorfor familiens destination blev Danmark;

"Det var ikke på grund af ydelserne, der var ingen af os der tænkte på det. Det var mere i forhold til ... eller dengang var der jo rigtig mange Kosovo-Albanere, så der har jo igennem tiden været forskellige bølger af flygtninge, der har kommet til de forskellige lande, og umiddelbart er det man hører – nu var jeg også en lille knægt på det tidspunkt, men de menneskesmuglere fortæller, hvilke muligheder der er ude i verden. Og hvor er der godt for uddannelsesmuligheder og hvor er der godt for børnene. Det er det forældrene tænker allermest på – udover sikkerheden selvfølgelig." (livsfortælling 2, side 14).

Mohammed understreger videre, at han aldrig har været afhængig af sociale ydelser. Som eksempel beretter han om, at han engang kom i penge nød mellem uddannelser – han

havde nogle regninger, der skulle betales og gik derfor til sin sagsbehandler i kommunen. Det lykkedes ham få et tilskud:

"[...] der svarede til SU – hjemmeboende. Jeg sagde, at jeg kun ville have det, hvis jeg måtte tilbagebetale det igen. Så siger han, en rigtig flink mand, at du skal da ikke tilbagebetale dem, du er jo berettiget. Så sagde jeg nej, jeg ville ikke have det, jeg vil ikke være en af dem, folk går og brokker sig over. Så jeg fik de penge, også startede jeg på gymnasiet og startede på SU, og faktisk den allerførste måned søgte jeg SU-lån og betalte tilbage." (livsfortælling 2, side 23)

Fortællingerne om tiden i asylcenteret og familiens kamp om at få lov til at blive i Danmark, kan også anskues i dette lys – nemlig som fremstillinger, der bidrager til at modsvare det billede, der ifølge Mohammed oftest tegnes af asylansøgeren. Mohammed fortæller om, hvordan;

"[...] vi i min familie har været meget aktive, vi lærte sproget ret hurtigt [...] efter et halvt år kunne vi sproget. Vi var faktisk tolke, vi oversatte for mange af dem, der boede på centret. Generelt har jeg det rigtigt fint med at lære sprog hurtigt, så... man kan sige, at vi var allerede meget aktive: Vi deltog rigtigt meget i de sociale aktiviteter, i frivillige aktiviteter – både på centret og i Middelfart Kommune." (livsfortælling 2, side 15).

Målet var at få lov til at blive i Danmark ved at overbevise de danske myndigheder om, at familien gjorde en ihærdig indsats for at tilpasse sig det danske samfund, og familien tillærte sig derfor hurtigt sproget og deltog aktivt i diverse frivillige aktiviteter. Gennem alle disse historier skinner Mohammeds grundlæggende identitetskamp igennem, hvor hans selvopfattelse som et aktivt, engageret og produktivt individ må kæmpe indædt mod fordomme om den dovne og grådige asylansøger.

Men Mohammeds selvopfattelse har også måtte slås med fordomme om muslimer. Han fortæller om mødet med den danske folkeskole, hvor han, kort efter angrebet på World Trade Center d. 11. september 2001, trådte ind i en almindelig dansk folkeskoleklasse. Angrebet havde ifølge Mohammed skabt en barriere mellem ham og hans klassekammerater, som gjorde det svært for ham at indgå i sociale fællesskaber, fordi hans klassekammerater placerede ham i en særlig kategori af mennesker.

"Jeg bebrejder selvfølgelig ikke nogen, fordi det også var meget nyt for dem, sååå...Så jeg gik meget alene i starten til de der sociale aktiviteter, fester og

lignende...Men kan sige, at der var sådan en barriere, for alle snakkede rigtig meget om muslimer og om, hvad der foregår i verden" (livsfortælling 2, side 17).

Efter folkeskolen går Muhammed imidlertid en tid i møde, med en række konsonante oplevelser, der bekræfter hans identitet som aktivt, motiveret og engageret individ, hvor livet forekommer ham anderledes let. Fortællingerne om tiden først på kostskole og siden på det internationale gymnasium rummer ingen konfliktfyldte hændelser. Det var en tid "[...] hvor det for alvor gik i gang.", og hvor "[...] han lærte en hel masse blandt unge mennesker af forskellige etniciteter." (livsfortælling 2, side 18). De konsonante oplevelser fortsætter, da han efter tiden på gymnasiet finder arbejde som sælger hos TDC, først i Sønderborg, sidenhen i København, og da han påbegynder uddannelsen til revisor på Københavns Universitet. Han fortæller om, hvordan han trivedes og udviklede gode venskaber med de andre medarbejdere i butikkerne (livsfortælling 2, side 18).

I dag er Mohammed som nævnt færdiguddannet revisor, bosat i Århus. Han fortæller, hvordan han allerede er blevet headhuntet til flere jobs og giver udtryk for en tydelig succesfuld arbejdsmæssige karriere. Et sted fortæller han om sig selv og sin kone, at de har "[...] rigtig meget fokus på at have nogle ambitioner." (livsfortælling 2, side 19). Et citat, der meget godt indrammer Muhammeds opfattelse af sig selv, som en engageret, motiveret samfundsborger.

Som færdiguddannet møder Mohammed imidlertid stadig modstand fra omverdenen i forhold til sin identitet :

"[...] der er meget holdningsskifte. Jeg havde det faktisk også nemmere, dengang jeg boede i Sønderborg, men det kan godt være, at det også var en anden tid. Men jeg oplever det meget mere her, end jeg gjorde det i København. Jeg ved ikke hvorfor, folk bliver meget let påvirket af, hvad der foregår ude i verden, af hvad de hører. Og medierne kan godt blive en medspiller her, hvor folk bliver skilt. Det kan godt være, at jeg i fremtiden ændrer holdning, men det er ikke ensbetydende med, altså jeg tror generelt på det gode i mennesker, men forskellen er så, at før der havde jeg en forventning om, at hvis jeg opfører mig godt, så får jeg den samme... eller hvis jeg behandler folk godt, uanset hvor de kommer fra, så vil jeg også få den samme behandling, men den forventning er forsvundet med tiden ud fra en del erfaringer." (livsfortælling 2, side 25)

Muhammeds identitet er således i høj grad knyttet til hans høje aktivitetsniveau og engagement i det danske samfund. Mohammeds identitetsskabelse har været præget af en spænding imellem en grundlæggende selvopfattelse af at være et aktivt, motiveret og

engageret individ, og omverdens modsatrettede kategoriske forståelse af asylansøgere og muslimer. Muhammed har derfor hele sit liv med sit engagement og sin livsførelse forsøgt at vise sin omverden, at han er at betragte som et motiveret, engageret og aktivt individ.

Miras livsfortælling (livsfortælling 3) bærer nærmest præg af en todelt identitetskonstruktion, hvor Mira på ene side formår at navigere med en dansk identitet og på den anden en irakisk-muslimsk identitet. Andre gange bærer hendes livshistorie dog mest præg af en enkelt identitet, som står i spænding mellem to kulturer, den irakisk-muslimske og den danske.

Grundlæggende i Miras livsfortælling er oplevelsen af at stå mellem to kulturer. Selv nævner hun i livsfortællingen et sted, hvordan hun sætter pris på at leve frit og forsøger at undgå at sætte begrænsninger op for sig selv; hun går hverken med tørklæde, holder ikke ramadan eller beder 5 gange dagligt. Mira fortæller videre, hvordan hun har valgt at tage juletræet med ind i sin række af traditioner, men at hun ikke holder jul (livsfortælling 3, side 27). I Miras livsfortælling fremstår der således i de første fortællinger en vis afklarethed i forhold til, hvordan hun placerer sig mellem de to kulturforståelser; den danske og den irakisk-muslimske. Samme afklarethed fremstår i fortællingerne om hendes forhold til veninderne. Her fortæller hun om, hvordan hun problemfrit navigerer imellem hvilke samtaleemner, der er mere meningsgivende at dele med sine veninder med anden etnisk baggrund end med sine etnisk danske veninder – problematikker om drenge og forældre; konflikter hendes etnisk danske veninder ikke ville kunne sætte sig ind i:

”Jeg er ikke den samme person sammen med Gitte, som når jeg er sammen med indvandrere. Fordi der er forskelligt humør, forskellige ting der er sjove at snakke med de forskellige om. Hvis jeg fortalte det samme til Rikke, som jeg fortalte til indvandrerpigerne, vil Rikke ikke forstå det. Fordi det er forskellige kulturer.” (livsfortælling 3, side 30).

”Når man sidder med en anden irakerpige, kan man sige: Ved du hvad, jeg er så sur på min mor, og jeg kan ikke engang sige det til hende. Men så vil Rikke sige: Hvorfor kan du ikke sige det til hende? Så forstår hun ikke hvorfor. Eller jeg vil kunne sige: Jeg elsker en dreng, men hvad nu hvis min fader finder ud af det...Det vil en indvandrepige forstå med det samme. Mens en dansker vil sige: Jamen du er jo selv et menneske, og hvad ved jeg...Så man kan ikke snakke om alle mulige ting med en dansker, fordi vedkommende vil ikke kunne forstå hele situationen.” (livsfortælling 3, side 30).

Mira har således fundet en levevis, hvor hun ikke oplever at blive udfordret i sin identitetsforståelse. Hun forklarer, hvordan hun er to forskellige personer; en, når hun er sammen med sin danske veninde, og en anden når hun er sammen med sine "irakerpiger".

Senere i livsfortællingen afsløres det imidlertid, at hendes oplevelse af at stå mellem to kulturer er mere udfordrende, end hun først giver udtryk for:

"Det er svært, det er ligesom en krig inde i sig selv mellem kulturer og samfundet [...] man kan begynde at modsige sig selv, fordi man tror på begge dele. Men man bliver nødt til at gå efter den ene ting, selvom man tror på begge." (livsfortælling 3, side 31).

Her fremstår det anderledes; hvordan hun finder sig splittet mellem to kulturer. Hun fortæller om forbuddene i sin kultur: At man ikke må leve sammen med en kæreste, hvis forholdet ikke er offentliggjort - hvordan en imam og ens forældre skal have accepteret forholdet, før man må handle på det - og hvordan kvinder bliver betragtet som billige, hvis de har mange partnere. Mira mener, at det er okay ikke at følge disse forbud: "[...] jeg som person synes det er okay, at en pige får en kæreste og har sex udenfor ægteskab, hun skal da leve sin kærlighed ud." (livsfortælling 3, side 31), men alligevel har angsten for ikke at blive accepteret i sin kultur betydet, at hun har været nødsaget til i starten selv at skjule sit eget forhold for sine forældre (livsfortælling 3, side 31).

Mira udtrykker videre det problematiske ved at være ung og sat imellem to kulturforståelser, der på mange måder, ifølge Mira, ikke kan harmonere. Hun fortæller, at hun ofte bliver angst for at miste noget af sig selv - angst for at glemme sit ophav, sin oprindelige kultur, hver gang hun indoptager elementer fra den danske kultur (livsfortælling 3, side 31-32). Men det er samtidig tydeligt, at mange elementer af dansk kultur tiltaler hende. Miras identitet vil imidlertid aldrig bestå i en opfattelse af sig selv som dansk:

"Man vil altid være udlænding, man har altid det mørke hår, man vil altid være udskilt. Og lige meget, hvor integreret man bliver, vil der være forskelle i opdragelse og kultur. Man kan bare ikke både integrere sig og holde på sin kultur 100%. Jo mere du integrerer dig, jo mere går du mod kulturen (red. den irakiske/muslimske)." (livsfortælling 3, side 31-32).

Selvom Miras identitet på overfladen fremstår todelt og uproblematisk, idet hun formår at engagere sig i modsatrettede konsonante forhandlingsprocesser i henholdsvis den danske og irakisk-muslimske kultur, afslører en dybere analyse således, at hun også kæmper med en usikker identitet i forhold til sit kulturelle tilhørsforhold. Livshistorien bærer således præg en identitet som står i spænding mellem to kulturer, den irakisk-muslimske og den danske.

Mehdis livsfortælling (livsfortælling 6) kredser på den ene side om en selvopfattelse som en intelligent, empatisk og dygtig person. På den anden side bliver denne opfattelse konstant udfordret af omverdenen, fordi Mehdi bliver tilskrevet personlighedstræk af sin omverden baseret på en gruppeorienteret kategorisering som udlænding. Det betyder, at Mehdi til trods for sine præstationer i livet ofte oplever diskrimination på grund af sit etniske og kulturelle tilhørsforhold, og at denne diskrimination til dels får lov at præge hans identitet på en negativ facon. Hertil kommer en overordnet spænding, der udspringer af et livslang forsøg på at navigere imellem to kulturer, den danske og den iranske/muslimske.

I mødet med den danske folkeskole beskriver Mehdi således en særlig hændelse, der har sat sig fast i hans erindring. I forbindelse med at blive sat udenfor døren, kom hans dansklærer hen til ham og sagde; "Som udlænding skal der ikke så meget til at komme udenfor, folk bliver trætte." (livsfortælling 6, side 86). Kommentaren var fra lærerens side tænkt som venlig info, og Mehdi beskriver selv, hvordan han i første omgang ikke tænkte videre over den, men at han i sit voksenliv har følt sig ramt af kommentaren.

Senere i livet, da Mehdis får sin første danske kæreste, fortæller hun ham, at hendes forældre ikke synes om, at hun er sammen med en udlænding. Kendskabet til hende forsatte med at udfordre Mehdi; hun drak alkohol, han drak ikke – i hvert fald ikke i starten, men det ændrede sig. Også tanker om, hvordan han skulle forholde sig til sex, fyldte ham og satte gang i en masse indre dilemmaer (livsfortælling 6, side 89). Gennem Mehdis første danske kæreste bliver han introduceret til dansk kultur, og kærestens vaner, væremåde og skikke går på mange måder i konflikt med det, Mehdi selv oplever, han repræsenterer. Deres forskellighed kommer således til at sætte identitetsforhandlinger i gang hos Mehdi mellem "[d]en danske måde at leve på, som ikke indeholder nogle bestemte livsværdier og normer. Og så den opdragelse jeg havde fået af mine forældre, der tænkte meget over andre, mens hun tænkte meget på sig selv." (livsfortælling 6, side 89).

Efter 4 ½ år med hende brød han forholdet og kappede efter mange overvejelser også kontakten til alle de personer, han havde lært at kende gennem hende. "Jeg startede helt forfra og var mig selv på en helt ny måde." (livsfortælling 6, side 91).

Senere i livet får Mehdi et 8-årigt forhold til en anden dansk pige, der på mange måder er kendetegnet ved at være det diametralt modsatte af hans første kæreste; ben i næsen, aktiv og selvstændig. Mehdi fortæller om, hvordan forholdet gav anledning til flere identitetskriser, hvor han ofte stod tilbage med oplevelsen af, at der var noget galt med ham, og at han ikke var tilstrækkeligt assimileret. Han henvendte sig derfor til en psykolog i håbet om at få hjælp til at udrede sin forvirring og finde frem til nogle svar, men der blev han blot mere forvirret:

"Det hele bunder i, at når du først begiver dig ud på denne her rejse, hvor du støder ind i så mange mennesker, og du må ændre ting ved dig selv hele tiden, så bliver der også et tidspunkt, hvor du tænker, at det må jo være dig selv, der er noget galt med." (livsfortælling 6, side 92).

Da Mehdi er færdiguddannet som læge, forfølger han et speciale indenfor plastikkirurgi. Han fortæller om, hvordan den uddannelsesansvarlige overlæge forskelsbehandlere de ansatte. Mehdi oplevede, at hans kolleger kom på kurser, mens han selv ikke en eneste gang fik samme tilbud. Efter 6 måneders uretfærdig behandling henvendte Mehdi sig til overlægen og spurgte ind til, hvad der lå bag forskelsbehandlingen. Overlægen fortalte ham, at han ikke var god nok. Mehdi tog kommentaren til sig og satte alt ind på at forbedre og forfine sine kirurgiske teknikker i sin fritid. Selv synes han, at han blev "helt vildt god" (livsfortælling 6, side 93), men det ændrede imidlertid ingenting hos den uddannelsesansvarlige overlæge. Til den afsluttende samtale fortæller Mehdi, hvordan hans drømme og fremtidsplaner indenfor kirurgien brød sammen, idet overlægen fortalte ham:

"[...] det er jo ikke håndlaget, jeg tror sagtens, du kan blive en dygtig kirurg. Jeg synes bare, at du er umoden som menneske og person, og det kan jo være, det er derfra, du kommer fra – men en dansk 30-årig fyr vil opføre sig helt anderledes, end du gør. Han sagde; du skal have en plan B med tre udråbstegn, og så længe jeg sidder her, så kommer du ikke videre." (livsfortælling 6, side 93).

Mehdi fortæller, hvordan det satte en vrede i gang hos ham. Urimeligheden over at blive ramt på sin person og sit kulturelle tilhørsforhold var svært for ham. Mehdi optager sågar

en af samtalerne med overlægen på bånd, men vælger ikke at gå videre med den, da han er bange for, hvilke konsekvenser, dette kunne få for ham professionelt på længere sigt. Han søger derfor tilbage på ortopædkirurgi og får sig sin hoveduddannelse.

Mehdis livshistorie er således præget af en række dissonante identitetsforhandlinger mellem ham selv og sin omverden. På den ene side opfatter Mehdi sig selv som et intelligent, empatisk og dygtigt menneske, men på den anden side bliver denne opfattelse konstant udfordret af omverdenen, fordi Mehdi bliver tilskrevet personlighedstræk af sin omverden baseret på en gruppeorienteret kategorisering som udlænding. Det betyder, at Mehdis livsfortælling overordnet præges af spændingsfyldte identitetsforhandlinger, der udspringer af forsøget på at navigere imellem to kulturer, den danske og den iranske/muslimske.

Veras livsfortælling (livsfortælling 4) bærer præg af, at hun på den ene side grundlæggende føler sig integreret i dansk kultur i den forstand, at hun aldrig har tænkt over, at hun var en person, som havde behov for at blive integreret. Men på den anden side har Vera oplevet, at hendes omverden konstant har mindet hende om, at hun ikke naturligt er blevet betragtet som integreret. På den måde bærer Veras fortælling præg af en i udgangspunktet konfliktfri identitet, der gennem pres fra hendes omverden bliver tvunget ind i overvejelser om etniske og kulturelle tilhørsforhold.

Vera fortæller, at hun i udgangspunktet betragter sig selv som et individ fuldstændig på linje med etniske danskere;

"[...] jeg har aldrig tænkt på mig selv som en, der skulle blive integreret. Jeg har aldrig tænkt på, at sådan noget som integration skulle blive relevant for mig, for jeg har altid tænkt, at jeg er lige så meget en del af det her samfund som så mange andre." (livsfortælling 4, side 45).

Til trods for denne grundlæggende selvforståelse er hun imidlertid i flere situationer blevet presset på denne identitetsforståelse i mødet med sin omverden, gennem omverdenens indirekte signaler om, at hendes identitet i udgangspunktet må være noget andet end dansk:

"Folk spørger mig tit om, hvor dansk jeg føler mig, og hvor bosnisk jeg føler mig og alt det der, ikke. Det er sådan aldrig sådan noget jeg har haft min identitet i så meget, men det er selvfølgelig en stor del af mig [...]." (livsfortælling 4, side 35).

Sådanne spørgsmål om etnicitet og tilhørsforhold er således noget, hun gentagende gange er blevet tvunget til at forholde sig til i interaktionen med sin omverden. På den måde indrammer citatet den grundlæggende spænding i Veras fortælling, der drejer sig om et dissonant forhold mellem selv at føle sig dansk, samtidig med at skulle håndtere omverdenens konstante prikken og spørgen til hendes tilhørsforhold.

Vera beskriver selv sin identitetsudvikling i forskellige stadier. Særligt i hendes ungdom var hun optaget af tanker om, hvad det vil sige at komme fra et andet land end Danmark. Her har Vera allerede fået en opfattelse af, at hun skal bevise overfor sin omverden, at hun virkelig er dansk.

”Det startede meget med, at jeg følte, at jeg blev nødt til at være så dansk som muligt, ikke. Mm... så var det bare sådan i teenageårerne, ikke. Jeg ville være så dansk som muligt. Tage afstand. Jeg føler mig ikke...Der er ikke noget at gøre. Jeg føler mig helt dansk. Fordi jeg følte, at hvis jeg sagde, at jeg også føler mig bosnisk, så ville jeg være mindre integreret ikke.” (livsfortælling 4, side 41-42).

Det handlede således for hende om at passe ind i gymnasietiden. Derfor forsøgte Vera at undlade at tale om hendes bosniske ophav – intentionen var “[...] at ignorere den del, og så bare fokusere på at være ung og dansk.” (livsfortælling 4, side 43). Men Vera oplever, at hendes omverden konstant minder hende om, at hun ikke er etnisk dansk. For eksempel beretter hun om, hvordan hendes etnicitet altid blev et samtaleemne til forældresamtalerne både i folkeskolen og i gymnasiet;

”[...] der har altid været fokus på at jeg klarer mig altid, at jeg klarer mig altid godt i forhold til min situation [...] at du klarer dig rigtig godt af at være... ikke... altså i forhold til at du er to-sproget. Det der med at være to-sproget var altid en form for, ikke en ressource, men noget der skulle hindre mig. Og det samme da jeg gik i gymnasiet, den ene forældresamtale jeg havde der. Der kom der også fokus på det.” (livsfortælling 4, side 42).

Veras fortælling viser også, at hun i dag stadig må engageres i identitetsforhandlinger i forhold til kulturelle og etniske spørgsmål. Hun fremstår imidlertid mere afklaret i forhold til sine bosniske rødder end tidligere og finder i dag en styrke i sit dobbelte etniske tilhørsforhold. Særlig efter sin opstart på sociologistudiet på Københavns Universitet fortæller Vera, at der er sket en udvikling frem imod en større afklarethed i forhold til identitetsforhandlingerne centreret omkring etnicitet og

tilhørsforhold. Hun fortæller, hvordan vejen ind i forskellige sociologiske teorier samtidig gav hende anledning til at forholde sig til etnicitetsspørgsmålene på en ny måde.

”Jeg føler bare, at der er sådan et stærkt ønske fra folk om, at man er super duper integreret, uden at folk ved, hvad det vil sige at være integreret. Og det er også gået op for mig senere, at det ene ikke udelukker det andet.” (livsfortælling 4, side 44).

For hende giver det således i dag ikke længere mening at beskæftige sig med, hvilken kulturel eller etnisk kategori, hun tilhører. Når hun skal fortælle om, hvad hun i dag hovedsageligt lægger i sin identitet, står film, musik og lignende ting højere på listen over, hvad der definerer hende end spørgsmål om etnicitet.

Veras livsfortælling er således karakteriseret af særlige dynamikker, hvor Vera på den ene side grundlæggende aldrig har følt, at hun har behov for at blive integreret. På den anden side har Vera gennem hele sit liv oplevet, at hendes omverden konstant har mindet hende om, at hun ikke naturligt er blevet betragtet som integreret. På den måde bærer Veras fortælling præg af en i udgangspunktet konfliktfri identitet, der gennem ydre pres fra hendes omverden bliver tvunget ind i overvejelser om etnisk og kulturelle tilhørsforhold.

Aysuns livsfortælling (livsfortælling 5) adskiller sig fra de øvrige livsfortællinger ved, at hendes identitet ikke synes at være synderligt knyttet til tanker om hendes etniske eller kulturelle ophav. I stedet er Aysuns identitet tæt knyttet til akademiske præstationer og de forventninger, der i den forbindelse er blevet udtrykt over for hende fra sin familie. I sin fortælling beskriver Aysun grundlæggende sig selv som ambitiøs og flittig, men beskriver også hvordan denne selvforståelse igennem folkeskolen og senere i hendes liv blev udfordret, dels af andre elever i folkeskolen og dels igennem studie vanskeligheder, da hun kom i gymnasiet.

I mødet med den danske folkeskole kommer denne spænding første gang til udtryk. Her bliver Aysun udsat for grov mobning af sin parallelklasse, og hun oplever selv at begynde at tro på parallelklassens hånende bemærkninger:

”[...] min parallelklasse, de synes bare, at jeg var klam og ulækker og alt muligt. Og jeg troede selvfølgelig på de ting de sagde, men mine lærere blev ved med at sige til min mor: Det er simpelthen, fordi hun er så dygtig, hun er så høflig og opfører sig så pænt. Så på den måde har jeg skilt mig ud. Men der har også været

noget disciplin, som jeg har lært hjemme fra Iran, som jeg har taget med mig, og jeg har haft en særlig respekt for mine medmennesker i klassen og en helt særlig respekt for mine folkeskolelærere, så jeg har ikke været typen, der har lavet meget ballade, og den ballade jeg har lavet, har typisk været, når de andre har fået mig med på den." (livsfortælling 5, side 62).

Lærerne i hendes egen klasse fortæller hende imidlertid, at årsagen til mobningen ligger i, at hun er dygtig, høflig og ambitiøs; adfærdsmønstre, der gør, at hun skiller sig ud, og derfor bliver et let offer for mobning. Hun beskriver selv, at hendes disciplin og engagement har rod i hendes opvækst fra Iran, hvor disciplin fyldte mere, end det gjorde i den danske folkeskole. På trods af mange episoder med mobning formår Aysun alligevel at få skabt sig "en tryghedsboble", som hun selv kalder det, i folkeskolen; et rum med tryghed, hvor hendes identitet blev bygget op omkring identifikationer som den dygtige, dydige elev, der fik topkarakterer.

Efter folkeskolen får Aysun imidlertid svært ved at opretholde denne identitet. Hun beskriver, hvordan forventningerne fra hendes moder om, at hun skulle gennemføre en gymnasial uddannelse, udfordrede hende, fordi hun ikke følte sig klar til at læse videre. Alligevel resulterede moderens pres i, at hun meldte sig ind på HF.

"Jeg var slet ikke parat til at skulle læse videre på den måde, overhovedet. Jeg anede dårligt nok, hvad jeg gik ind til. Så der var jeg lidt skræmt. Men det forventedes af mig, min mor forventede virkelig, at jeg skulle tage en gymnasial uddannelse, og at jeg skulle videre på en videregående. Og det gav bagslag, at hun virkelig ville have at jeg skulle læse på den måde. Så det gjorde at jeg stejlede meget, jeg var rigtig meget utryk i situationen omkring det der med at læse på den måde. Jeg følte for første gang faktisk, at jeg ikke kunne slå til. Jeg var enormt dygtig i folkeskolen, så det var meget mærkeligt at stå i sådan en situation og føle, at jeg ikke var voksen nok, at jeg ikke var opgaven voksen nok." (livsfortælling 5, side 53).

Efter en længere periode ender Aysun til sidst med at opgive at få en gymnasial uddannelse og søger i stedet ind på kosmetikeruddannelsen. Her fortæller hun om flere diskussioner med sin moder, hvor moderen står fast på, at Aysun skal få sig en anden uddannelse. Aysun vælger imidlertid at trodse sin mor og bliver sidenhen selvstændig med egen kosmetikbutik. Først langt senere i livet går det op for Aysun, at hun gerne vil noget andet og mere med sit liv end at være kosmetolog. I en snak med sin niece står det pludseligt klart for hende, at de uddannelser, hun foreslår niecen at søge ind på, i bund og grund er uddannelsesveje, hun selv bærer et ønske om at forsøge sig med. Herefter

påbegynder hun igen HF og færdiggør uddannelsen efter 2 år, hvorefter hun søger ind på medicin.

I Aysuns livsfortælling fremstår det, hvordan hendes ungdomsliv har været fyldt op af en søgen og en uafklarethed. Denne uafklarethed forholder sig, i modsætning til de andre livshistorier, ikke til en religiøs, kulturelt eller etnisk splittet identitet. Derimod bør den rettere anskues som en søgen, også mange etnisk dansk unge oplever; en følelse af at mangle noget, en følelse af ikke at slå til:

”[...] min viden var måske ikke helt lige så bred omkring verden og det samfund, vi nu engang levede i. Og da jeg var 16, og drenge var lidt mere interessante end så meget andet. Og der var jeg måske også lidt chokeret over mange andre sekstenårige, hvor klare de egentlig var til alt muligt. Jeg var slet ikke klar til noget, overhovedet. Og jeg blev kastet der ud, jeg følte mig som Palle alene i verden med min uklarhed omkring at starte på noget som helst.” (livsfortælling 5, side 65-66).

Aysuns livshistorie afslører således en identitet, der i modsætning til de andre informanter ikke synes at være synderligt knyttet til tanker om, hverken hendes etniske eller hendes kulturelle ophav. I stedet er Aysuns identitet tæt knyttet til akademiske præstationer og de forventninger, der i den forbindelse er blevet udtrykt over for hende fra hendes families side og fra hende selv. Aysuns livsfortælling er således præget af en spænding mellem en grundlæggende selvopfattelse af at være ambitiøs og flittig, og de udfordringer hun i den forbindelse har oplevet i forbindelse med folkeskolen og gennem senere studierelaterede vanskeligheder.

4.2.1 OPSUMMERING AF KONSONANTE & DISSONANTE FORHANDLINGS-PROCESSER AF IDENTITET

Fælles for gruppen af informanter er, at de overvejende fortæller om episoder bestående af konsonante identitetsforhandlinger, når de beretter om deres uddannelses- og arbejdsbedrifter. Her er det således kendetegnende, at informanternes identitet er knyttet til deres høje ambitionsniveau og engagement i samfundet, og informanterne opfatter således i denne henseende sig selv som vellykkede individer på linje med succesfulde etniske danskere.

Samlet set fremtræder desuden en overordnet spænding i livsfortællingerne, der udspringer af et livslangt forsøg på at navigere imellem to kulturer: Fem af seks informanter betoner således det udfordrende/problematisk ved at skulle forhandle deres

identitet splittet mellem to kulturer, og informanterne udtrykker en mere eller mindre usikker identitet i forhold til deres kulturelle og etniske tilhørsforhold. Hertil kommer, at flere af livsfortællingerne rummer tegn på, at informanterne i løbet af deres opvækst i Danmark er blevet tilskrevet personlighedstræk af deres omverden baseret på gruppeorienterede kategoriseringer som 'udlænding', 'asylansøger', 'flygtning' og 'muslim'. Disse kategorier opfatter informanterne overordnet som begrænsende i forhold til deres egen selvopfattelse, og flere informanter beretter om, hvordan de har måttet kæmpe med viften af fordomme, som knytter sig til sådanne kategorier.

4.3 KAMPE OM ANERKENDELSE?

I den tredje og sidste analysedel fokuserer jeg med baggrund i Axel Honneths anerkendelsesteori på de dele af informanternes livsfortællinger, der kredser om følelser af anerkendelse. Honneth opererer med tre anerkendelsesbegreber, som har deres relevans i tre distinkte sfærer: *privatsfære*, *retssfære* og *den solidariske sfære* (Honneth 2003, side 14-17). Til hver sfære hører forskellige typer af krænkelser og konsekvenser. De oplevede krænkelser kan indvirke på individets udvikling af en positiv selvidentitet og selvrealisering (Willig 2006, side 13). Sfærerne er opdelt således, at individerne indenfor den private sfære høster anerkendelse gennem kærlighedsforhold og venskaber. Aktørerne, der her er involveret, er altså familie, venner og kærester. Det er indenfor denne sfære, at individerne tilegner sig en grundlæggende oplevelse af selvtilid. Den retslige sfære er kendetegnet ved individets rettigheder som borger i et velfærdssamfund, og gennem tildelingen af lige rettigheder opnår individet selvagtelse og selvrespekt. Endelig opleves anerkendelse i den solidariske sfære gennem tilknytningen til et fællesskab og dækker over kulturelle, politiske og arbejdsmæssige grupper i samfundet - grupperinger individet indgår i og omgives af. Gennem anerkendelse indenfor denne sfære opnås en fornemmelse af selv værdsættelse. Det er, ifølge Honneth, vigtigt at tilstræbe, at individet oplever anerkendelse indenfor alle tre sfærer, da anerkendelse indenfor en eller to sfærer ikke kan gøre det ud for Honneths normative ide om det gode og fuldt realiserede liv.

Gennem inddragelse af Honneths anerkendelsesteori forsøger jeg at kortlægge, hvorvidt informanterne oplever en opnåelse af anerkendelse i mødet med deres omverden. Derfor vil jeg i nedenstående analyse fokusere på de dele af livsfortællingerne, hvor kampe om anerkendelse lader sig udspille.

Walids historie (livsfortælling 1) bærer præg af følelser om manglende anerkendelse. Dels i hans ungdom, hvor han fortæller om manglende anerkendelse af hans uddannelsesmæssige præstationer inden for sin privatsfære - og dels i hans voksenliv, hvor Walid beretter om manglende anerkendelse i den solidariske sfære fra såvel politiske meningsdannere som danske medier. Oplevelserne af manglende anerkendelse suppleres imidlertid af positive anerkendelsesforhold i Walids voksentilværelse. Her oplever han at opnå anerkendelse indenfor den solidariske sfære for sine uddannelses- og arbejdsmæssige præstationer.

Walid har i sin opvækst kæmpet med en følelse af at skille sig ud, være anderledes. En følelse der, ifølge ham selv, netop har resulteret i behovet for at skulle vise sin omverden, at han var "god nok" (livsfortælling 1, side 6). Perioden efter faderens død var i særdeleshed hård for Walid. Her fortæller han om, hvordan savnet efter faderen blot gjorde hans moder svagere og svagere: "Min mor var den helt svage, hvor før i tiden var det jo hende, der støttede mig og bakkede mig op." (livsfortælling 1, side 7). Moderen havde således manglende overskud til at anerkende og støtte Walids bestræbelser på at klare sig godt i skolen. Begge forældre havde ellers tidligere engageret sig i hans liv, hvorfor var det svært for Walid ikke længere at opleve den vante anerkendelse af hans uddannelsesmæssige resultater i hans privatsfære. Ved siden af disse fortællinger optræder fortællingerne om alle de gange, hvor Walid har oplevet at opnå anerkendelse. Sådanne positive anerkendelsesforhold kommer til udtryk i de senere beretninger om hans succes, først under læreruddannelsen og senere videre i sit arbejdsliv som folkeskolelærer. Allerede under sin uddannelse til folkeskolelærer fik Walid mulighed for at blive tilknyttet forskellige projekter. Han arbejdede blandt andet i en ungdomsklub, hvor hans rolle var at hjælpe unge på vej. Da et lignende projekt blev søsat af Integrationsministeriet, fortæller han om, at han blev headhuntet til at blive en væsentlig del af også dette projekt. 25 timer endte han med at arbejde ved siden af læreruddannelsen, og alle projekter: "[...] havde [han] rigtig god succes med." (livsfortælling 1, side 11). Walid fortæller videre, hvordan han var den eneste ud af de i alt 17 lærerstuderende i sin klasse, der formåede at underskrive en kontrakt om fast arbejde på en folkeskole inden afslutningen af lærerseminariet. Følelser af anerkendelse lyser således ud af Walids fortællinger om sine uddannelses- og arbejdsmæssige præstationer. Følelsen af anerkendelse intensiveres i hans videre beskrivelser af sit virke som lærer. I dag sidder Walid i en stilling, der er

skræddersyet til ham – en stilling han selv fik mulighed for at sammensætte ud fra egne interesseområder til ansættelsesmødet, da ledelsens fokus blot var at få Walids kompetencer ind som en del af lærerstabens.

I Walids videre fortælling beretter han imidlertid om flere oplevelser af manglende anerkendelse, som udspiller sig inden for den solidariske sfære i bred samfundsmæssig forstand - manglende anerkendelse fra nationale medier og politikere. Walid giver udtryk for utilfredshed over, at det billede, medier og politikerne tegner af flygtninge, er for entydigt fokuseret på flygtningen som en samfundsmæssig belastning uden potentiale: "[...] fordi, at man er flygtning, så er det jo ikke ensbetydende med, at man ikke kan få noget ud af sit liv." (livsfortælling 1, side). Walid udtrykker således utilfredshed over manglende anerkendelse, fordi hans eget liv er et bevis på: "[...] at ens baggrund, den forhindrer ikke en i at opnå noget." (livsfortælling 1, side 3).

Walid udtrykker frustration over samfundets manglende forståelse for den situation, som mange flygtninge befinder sig i. Han fremhæver, at man som flygtning ikke selv har bestemt: "[...] at man har stået i en uheldig situation og har været nødt til at forlade hjem og land, osv." (livsfortælling 1, side 3). Han argumenterer videre for, at politikerne med deres retorik og mediernes snævre fokus på kun de negative historier om flygtninge og udlændinge ikke bidrager til at brygge bro mellem de forskellige etniciteter og kulturer:

"I sidste ende bor vi her jo alle sammen, og vi burde jo være en fælles enhed og ikke være delt op, og jeg synes, at vores politikere desværre i mange tilfælde, har været med til at splitte op mere og mere, så vi er nødt til at sige os og dem hele tiden, og forholde os til det." (livsfortælling 1, side 2-3).

"[V]i behøver ikke kun at have fokus på dem, der ikke har klarer den [...] det er jo demotiverende – også for de unge at se, at de bliver kørt ned i medierne, selv om det måske ikke var rettet til dem, men det kan det hurtigt forstås som. Så jeg blev sådan lidt ked af det og lidt vred." (livsfortælling 1, side 3).

Walid ærgrer sig således over mediernes og politikernes snævre negative fremstilling og fokus. Billedet, der tegnes, er ifølge Walid unuanceret og fører blot yderligere splittelse og en os/dem-dikotomi med sig. Han oplever selv, hvordan de unge to-sprogede drenge, han dagligt arbejder med, i særlig grad påvirkes af mediebildets og politikernes manglende anerkendelse gennem deres entydige fokus på negative historier om flygtninge: "De tror, at alle er imod dem og tror, at hele verden er imod dem, som de er [...] de hænger meget i

Inger Støjberg og DF, de hænger meget i denne debat om de to-sprogede og flygtninge osv." (livsfortælling 1, side 12).

Walids fortælling bærer således både præg af episoder med manglende anerkendelse og faktisk anerkendelse. I sin ungdom beretter Walid om manglende anerkendelse i sin privatsfære, idet moderen ikke havde overskud til at vise anerkendelse for Walids uddannelsesmæssige præstationer. I Walids voksenliv oplever han at stå tilbage med en følelse af manglende anerkendelse fra medier og politikere med deres snævre fokus på kun de negative historier om flygtninge. Når blikket imidlertid rettes mod Walids uddannelsesmæssige og arbejdsmæssige præstationer i den solidariske sfære fremstår det tydeligt, hvordan disse fortællinger entydigt rummer positive anerkendelsesforhold.

Mohammeds fortælling (livsfortælling 2) er præget af gentagende oplevelser af manglende anerkendelse. I hans ungdom drejer det sig primært om oplevelser af manglende anerkendelse indenfor den retslige sfære, hvor Mohammed fortæller om sine interaktioner med danske myndigheder. Derudover præges Mohammeds ungdom af kampe om anerkendelse fra sine klassekammerater i den danske folkeskole. I voksenlivet beretter Mohammed om manglende anerkendelse dels blandt venner i sin privatsfære og dels i den solidariske sfære fra såvel nationale politikere som fra medier. Mellem disse mange beretninger om negative anerkendelsesforhold dukker der imidlertid enkelte fortællinger op, der modsat vidner om oplevelser af anerkendelse, og disse fortællinger drejer sig hovedsageligt om Mohammeds uddannelses- og arbejdsmæssige præstationer.

Store dele af Mohammeds fortælling fyldes af beretninger om manglende anerkendelse i den retslige sfære. Han fortæller om, hvordan sjusk og forglemmelse fra de danske myndigheder resulterede i, at han sammen med sin familie måtte tilbringe utallige måneder i venteposition på et asylcenter. Hvordan familien oplevede, at flere ligestillede omkring dem fik tildelt asyl og derved fik mulighed for at flytte fra centret og starte et normalt liv, mens Mohammeds familie var tvunget til at blive boende på centret. Som nævnt fik familien på et tidspunkt i asylforløbet halvt lovning på opholdstilladelse, men oplevede, at månederne gik. Familien fik senere kendskab til, at årsagen var, at de danske myndigheder havde forlagt deres sag. Således gik der flere måneder i asylcentret, før den endelige afklaring nåede familien, og familien kunne påbegynde deres liv i Danmark. I forbindelse med tildelingen af statsborgerskab langt senere fortæller Mohammed om sammenlignelige komplikationer:

"Jeg fik det godt nok efter lang tid i forhold til mange af de andre, jeg kender. Generelt synes jeg, min familie burde have fået det for længst, men det er jo fordi min familie, vi fik opholdstilladelse i den periode, hvor VKO-regeringen kom til, og så lavede de så om på en helt masse regler, der gjorde...ja, selvom vi opfyldte kravene for længe siden, så...jeg fik det tilbage i januar 2013, så det er ikke fordi, det er så lang tid siden, og jeg tænkte, jeg har godt nok knoklet for det her." (livsfortælling 2, side 21).

Mohammed fortæller desuden om flere rejseoplevelser, hvor han som den eneste blev stoppet i lufthavnen inden indrejse til både England og USA på grund af sit flygtningepas (et midlertidigt pas han havde før det danske), og hvor de udenlandske myndigheder krævede, at han skulle fortælle "sin flygtningehistorie":

"Den første gang var jeg i London med min gymnasieklasse, den anden gang var jeg med mit arbejde i TDC, begge gange kommer man med en kæmpe stor gruppe – du ved danskere – og begge gange skal man – excuse me, step a side...og så skal man interviewes helt forfra, og det er sådan nogle øjeblikke, der kan være ret frustrerende. Det kan sagtens være at der er en af dine klassekammerater eller kolleger, der ikke kender en så godt, så står de og kigger: Nåh ja, selvfølgelig skal du stoppes, jo." (livsfortælling 2, side 21-22).

Mohammed har således gentagne gange oplevet manglende retslig anerkendelse, hvor han har mærket, at han ikke er retslig ligestillet med etniske danskere.

I fortællingerne om mødet med den danske folkeskole beretter Mohammed også om følelser af ikke at blive anerkendt af sine klassekammerater; han fortæller om, hvordan han ikke rigtigt følte sig accepteret (livsfortælling 2, side 17), og hvordan han i den første tid holdt sig meget for sig selv. Denne følelse blev imidlertid gradvist udvisket, fortæller Mohammed, der gennem forholdet til sin første danske kæreste langsomt lærte sproget, talemåden og den danske humor. Følelsen af manglende anerkendelse forsvandt endelig med den fremtalte fremlæggelse om religion og kultur. Mohammed beretter videre om, hvordan denne fremlæggelse ligefrem medførte en opblomstrende følelse af at blive anerkendt blandt sine klassekammerater, idet de herefter begyndte at udvise interesse for ham og hans familie: "Klassekammeraternes forældre inviterede også min familie hjem til dem." (livsfortælling 2, side 18).

Oplevelser af at opnå anerkendelse fylder også i beskrivelserne af Mohammeds videre uddannelses- og arbejdsliv. Beretningerne om, hvordan han blev headhuntet til

forskellige stillinger, allerede mens han var under uddannelse til revisor, giver f.eks. indblik i en periode i Mohammeds liv, der grundlæggende fyldes af positive anerkendelsesforhold - anerkendelsesforhold, der kan placeres i den solidariske sfære.

Mohammeds livshistorie vidner desuden om følelser af manglende anerkendelse fra politisk og samfundsmæssigt hold. Mohammed fortæller således sidst i sin livsfortælling, at han længe har gået med overvejelser om at flytte væk fra Danmark. Overvejelser der er taget til i styrke i takt med, at valgkampen (sommerens valgkamp tilbage i 2015) skred frem. Han beskriver, hvordan han oplevede, at valgkampen havde karakter af at være særligt beskidt. Især det forhold at flygtninge og indvandrere var årsag til Danmarks problemer, og han blev følelsesmæssigt berørt af politikernes måde at føre valgkamp på: "Jeg tænker bare, at det er dybt ærgerligt, at Socialdemokraterne, der har repræsenteret Danmark gennem så mange år [...] at de så synker til samme niveau, bare fordi de gerne vil have nogle af de stemmer, Dansk Folkeparti får [...] det er jo også Venstre, faktisk langt de fleste partier." (livsfortælling 2, side 24). Oplevelsen af folketingsvalget har resulteret i, at Mohammed har mistet troen på, at det gode forhold, der i dag er mellem danskere og folk med anden etnisk baggrund, vil vare ved. Videre fortæller han om, hvordan han har mistet nære venner i perioden, hvor valgkampen stod på sit højeste, venner: "[...] som er gået over på den anden side, hvis du forstår, hvad jeg mener. Det er som om, de er sådan virkelig: UD med de her mennesker (red. flygtninge)." (livsfortælling 2, side 25). Selv ser han også medierne være en væsentlig medspiller og bidrager til adskillelsen af folk i Danmark.

Livsfortællingen vidner således om, hvordan Mohammed har oplevet manglende anerkendelse indenfor den retslige sfære, og hvordan han har måtte kæmpe med følelser af manglende anerkendelse i sin privatsfære både i sin ungdom og i sit voksenliv. I Mohammeds fortællinger om sit uddannelsesforløb og sit senere arbejdsliv fremstår der imidlertid også oplevelser af at blive anerkendt for sine præstationer inden for den solidariske sfære. Desuden fremtræder der i en nutid et nyt anerkendelsesforhold i den solidariske sfære i forbindelse med valgkampen, en følelse af manglende anerkendelse fra politikere samt nationale medier, som har fået Mohammed til at overveje at flytte til udlandet.

Miras livsfortælling (livsfortælling 3) bærer præg af oplevelser af manglende anerkendelse. Både i hendes tidlige ungdom indenfor den solidariske sfære, hvor Mira

beretter om ikke at opnå anerkendelse for sine akademiske præstationer i folkeskolen, og i hendes nutid hvor hun fortæller om kampe om anerkendelse delt mellem to kulturer. Dertil kommer beskrivelser af hendes uddannelsesmæssige præstationer, hvor anerkendelsesforholdet fremstår anderledes positivt. Og endelig vidner fortællingerne om nutidens nationale debat om flygtninge også om oplevelser af manglende anerkendelse indenfor den solidariske sfære i en større samfundsmæssig ramme.

Mira fremhæver i sin fortælling om folkeskoletiden en særlig kamp om anerkendelse, en kamp der udspiller sig mellem hende og hendes dansklærer. Hun fortæller, at dansklæreren gentagne gange gav hende 00 for hendes danske stile, ligegyldig hvor meget arbejde Mira lagde i dem. Som reaktion på den endeløse række af dårlige karakterer, beretter hun om, hvordan hun til sidst blev ligeglad med sine præstationer i dansk og derfor heller ikke brugte megen energi på at aflevere et godt resultat til 9. klasseeksamen i dansk stil. Karakteren ville jo alligevel blive den samme, tænkte hun. Til stor overraskelse fik Mira imidlertid 4 for sin stil: "(...) så blev jeg sådan lidt, var det nu læreren der gik imod mig? For jeg ved, jeg har skrevet en bedre dansk stil, end den jeg afleverede." (livsfortælling 3, side 32). Læreren havde også sat en stopper for Miras drøm om at komme direkte videre på gymnasiet – det krævede en optagelsesprøve, og derfor så Mira sig nødsaget til at tage 10. klasse med. Hun fortæller i forlængelse heraf, at hun en dag håber at møde sin gamle dansklærer. Da vil hun fortælle hende om den succes, hun føler, hun har opnået i dag, hvor hun er i fuld gang med at uddanne sig til farmaceut.

Som nævnt, fremstår det i fortællingen, hvordan Mira i en nutid kæmper med at finde sig til rette mellem to kulturer. Alle hendes overvejelser omkring det, dilemma det er at finde sin plads splittet mellem to kulturer, kan læses som kampe om anerkendelse fra henholdsvis sin egen kultur (den irakiske/muslimske) og den danske. I hendes egen kultur fortæller hun om forbud, man skal rette sig efter for at blive anerkendt og accepteret; forbud om f.eks. ikke at have en kæreste udenfor ægteskab, hvilket er et forbud Mira imidlertid selv har brudt, da hun mødte sin kæreste. Mira betragter sin lyst/vilje til at gå imod forbuddene, som et tegn på, at hun langsomt er ved at indoptage den danske kultur, for stod det til hende, er det: "[...] okay, at en pige får en kæreste og har sex uden for ægteskab." (livsfortælling 3, side 31). Angsten for at blive udskilt fra det udenlandske fællesskab gjorde dog, at hun i lang tid valgte at skjule dette nye forhold for sine forældre. Men samtidig ved hun også, at den danske kultur ikke vil anerkende hende fuldstændigt,

selvom hun forsøger at nærme sig den, mere end hun gør i dag: "Man er altid udlænding, man har altid sit mørke hår, man vil altid være udskilt." (livsfortælling 3, side 31).

Mira fortæller videre om sin frustration over nutidens nationale debat om udlændinge og flygtninge. Det er en frustration der kommer af debattens ensidige og negative forståelse af, at flygtninge og udlændinge ikke lader sig integrere. Tilbage står hun med en følelse af manglende anerkendelse i forhold til det, hun selv har formået at præstere på de ti år, hun har boet i Danmark og understreger på baggrund af sin egen fortælling, at: "[d]e ting, der bliver sagt i medierne om, at flygtninge ikke vil nytte Danmark, der vil jeg bare sige, det passer ikke! Jeg er en af dem, der godt kunne klare mig, og en dag bliver jeg måske ansat som farmaceut, og derfor vil jeg nytte." (livsfortælling 3, side 28).

Der er således i Miras fortælling forskellige tegn på manglende anerkendelse, dels i den solidariske sfære i folkeskolen, hvor hun beretter om, hvordan hendes lærer ikke anerkendte hende for den indsats, hun forsøgte at lægge i sine danskopgaver. Denne mangel på anerkendelse indenfor den solidariske sfære overtages imidlertid af en senere akademisk anerkendelse, idet Mira påbegynder sin uddannelse til farmaceut og oplever at opnå gode resultater her indenfor. Desuden rummer hendes fortælling beskrivelser om kampe om anerkendelse splittet mellem to kulturer samt negative anerkendelsesforhold, der lader sig placere indenfor den solidariske sfære i bredere samfundsmæssig forstand.

Veras livsfortælling (livsfortælling 4) bærer hovedsageligt præg af følelser af manglende anerkendelse indenfor den solidariske sfære i bred samfundsmæssig forstand, men også hendes ungdom er præget af kampe om anerkendelse, der finder sted indenfor den solidariske sfære i mere snæver forstand.

I Veras fortællinger om sin tidlige ungdom optræder der blot en enkelt episode, der konkret vidner om, at Vera har stået tilbage med en følelse af manglende anerkendelse: Det er i beretningerne om forældresamtalerne i både folkeskolen og gymnasiet, hvor lærerne gentagende gange har lagt vægten på: "[...] at du klarer dig rigtig godt af at være...altså i forhold til, at du er to-sproget." (livsfortælling 4, side 42). Hændelserne er eksempler på oplevelser af manglende anerkendelse for sit akademiske virke. For hende har dette tilbagevendende fokus været udtryk for en misforstået anerkendelse. Hun irriteres over at blive betragtet som mønsterbryderen, der har klaret sig på trods af ... Sandheden er rettere, at hun har modtaget al den hjælp og støtte – også til det faglige

arbejde - hun har behøvet fra sine forældre og mener derfor ikke at skille sig ud fra normalen.

I Veras fortællinger om sin tid efter gymnasiet dukker anderledes oplevelser af anerkendelse/ forståelse op. Vera er i dag i færd med at uddanne sig på Sociologistudiet og fortæller, hvordan konfrontationen med at blive set på, som noget andet end det at være dansk, har fyldt gradvist mindre med årene: "På universitetet, der var jo ikke noget. Folk vidste det jo ikke, før jeg fortalte det til dem, før det kom op på en eller anden måde, min historie, ikke. Og især ikke på Sociologi, der er alle jo sådan, ja du ved..." (livsfortælling 4, side 49). Hendes igangværende uddannelse på Sociologistudiet har således ikke kun givet hende akademisk anerkendelse, men også oplevelser af en bredere forståelse for hende og hendes historie.

I fortællingen fremstår det imidlertid, at Vera for alvor oplever at blive berørt af følelser om manglende anerkendelse indenfor den solidariske sfære i bred samfundsmæssig forstand. Vera fortæller om, hvordan hun i valgkampen i sommeren 2015 oplevede at blive særligt følelsesmæssigt berørt. Aldrig før havde hun oplevet at tage det personligt, når der blev talt grimt om udlændinge og flygtninge. De mange års debat om den negative side af integrationen var heller ikke noget, hun før var blevet personligt berørt af, da hun ikke havde følt denne debat rettet mod hende: "[...] [M]en så under valgkampen, så kunne jeg mærke, at jeg faktisk blev, altså jeg blev faktisk ked af det. Jeg blev faktisk ked af den måde, man snakkede om...om...om flygtninge på." (livsfortælling 4, side 39). Ifølge hende nåede debatten om flygtninge i sommerens valgkamp et lavpunkt, hun aldrig før havde set magen til:

"Jeg tror aldrig, jeg har set det så, altså demoniserende på en eller anden måde, det med sådan at prøve at fokusere på, at de nok ikke er flygtninge mange af dem, eller så vælger de at komme herop, fordi de kan nasse på det danske system. Jeg tror bare, jeg blev så vred over den manglende indsigt i, hvad et andet menneske går igennem i deres liv." (livsfortælling 4, side 41).

Vera beskriver videre, hvordan hun også oplevede at blive så påvirket af en fremmed mands hånende kommentar til kampagnen #EngangVarJegFlygtning, da denne blev offentliggjort, at hun følte sig nødsaget til at svare igen. Det er noget hun ellers aldrig før havde gjort, da hun ved med sig selv, hvor sjældent det er, at man formår at flytte nogens synspunkter i et debatforum på nettet.

I fortællingen fremstår der således en tydelig frustration over omverdenens (politikere og mediernes) måde at tale om flygtninge på, og Vera udtrykker en ærgrelse over, at omverdenen ikke viser større anerkendelse af alle de positive historier, der også er at fortælle om flygtninge: "At integrationen kan lykkes, det er et fokus, der mangler i den danske debat" (livsfortælling 4, side 40).

Således er følelserne af manglende anerkendelse i Veras fortælling noget, der i særlig grad er knyttet til samfundsdebatten og den solidariske sfære i bred forstand. Her beretter Vera om, hvordan mediernes og politikernes ageren i forhold til flygtningesituationen har givet hende oplevelser af manglende anerkendelse. Mere forskelligartede oplevelser af manglende anerkendelse har også figureret i Veras ungdom, hvor hun beretter om oplevelser af manglende anerkendelse for sin akademiske indsats og om følelser af manglende anerkendelse/forståelse for sin fremmede baggrund. Fortællingerne om Veras nutid vidner imidlertid om, at hun i dag både har opnået akademisk anerkendelse, og at hun har fundet sig til rette i et miljø, der tilmed viser hende anerkendelse for hele den person, hun opfatter sig selv som.

I **Aysuns fortælling** (livsfortælling 5) beskrives en række forskellige oplevelser af manglende anerkendelse. Dels beretter hun om krænkende oplevelser i den solidariske sfære i sin folkeskoletid, og dels fortæller hun om følelser af manglende anerkendelse fra sin mor i sin ungdom, da Aysun oplever ikke at kunne efterleve moderens krav om videreuddannelse efter folkeskolen. Den manglende akademiske anerkendelse er imidlertid noget Aysun senere får rettet op på, da hun påbegynder sine studier på Medicin. Som de andre informanter beretter hun desuden om følelser af manglende anerkendelse indenfor den solidariske sfære i bred samfundsmæssig forstand fra politiske meningsdannere.

I første del af Aysuns livsfortælling fylder beskrivelserne af alle de gange, hun er blevet udsat for mobning i sin folkeskoletid en væsentlig del. Følelser af manglende anerkendelse fra både egne klassekammerater og fra skolens andre elever vejer således tungt i fortællingerne om hendes barndom og tidlige ungdom. Efter folkeskoletiden oplever Aysun en anden form for manglende anerkendelse i sin privatsfære, hvor hun beretter om, at hendes mor ikke ville anerkende hendes manglende lyst og overskud til straks at fortsætte videre i uddannelsessystemet. Aysun beskriver, hvordan hun på baggrund af moderens krav påbegynder den ene uddannelse efter den anden. Moderens

konstante pres gjorde imidlertid Aysun endnu mere usikker og utryk i den brydningstid, Aysun allerede selv følte, hun stod i. Som nævnt tidligere, får Aysun langt om længe sagt fra og påbegynder i stedet kosmetikeruddannelsen. Aysun oplever imidlertid senere i sit liv at opnå den akademiske anerkendelse, hendes moder efterspørger, da hun vælger at forsøge sig med Medicinstudiet. Hendes beretninger om, hvordan hun i første omgang får søgt ind på VUC, får hentet de karakterer, der skal til for at søge om optagelse på Medicinstudiet og endeligt formår at komme ind på studiet, er eksempler på oplevelser, hvor Aysun føler at opnå anerkendelse i henhold til sin akademiske indsats.

Aysuns fortælling bærer desuden præg af anerkendelsesforhold inden for den solidariske sfære i bredere samfundsmæssig forstand. Aysun beskriver at være følelsesmæssigt påvirket af de billeder, medierne fremviser af flygtninge på flugt, da billederne vækker minder om hendes egen flugt til live. Hun fortæller videre om, hvordan hun i særligt grad oplever at blive provokeret:

”[...] når folk (red. politikere) siger, jamen det er, at de kommer fordi... jeg kan ikke engang huske de ord de bruger i øjeblikket... at de kommer af hensyn til deres egen økonomi [...] jeg forsøger ikke at følge for meget med i debatten på den anden fløj, men jeg følger også med, fordi jeg også gerne vil vide, hvad det er, der gør, at folk tænker sådan.” (livsfortælling 5, side 75).

Politikernes måde at tale om flygtninge på som økonomiske migranter er således noget, Aysun frustreres ved. ”Jeg kan virkelig tude over folks skæbner” (livsfortælling 5, side 75), udtrykker hun et sted og udtaler videre en frustration over omverdenens manglende forståelse for den magtesløse situation flygtninge kan stå i: ”[...] man pakker ikke sit hjem ned og tager af sted, flygter med båd og sætter hele sin families og sit eget liv på spil for en lille smule ekstra penge.” (livsfortælling 5, side 75). Hun undres over, hvad det er, der gør, at folk ukritisk indoptager holdninger, der kommer til udtryk blandt politikere – særligt på den ydre højrefløj: ”Er det fordi, de ikke kender udlændinge, eller er det fordi, de har en meget lukket verden?” (livsfortælling 5, side 75). Aysun finder derfor, at det er særlig vigtigt i en tid som denne, at få de positive fortællinger mere frem i lyset – fortællinger som hendes. Netop som modvægt til det negative billede, der tegnes i medierne, så folk kan få øjnene op for, at der også er en anden virkelighed derude:

”Og så tror jeg, at jeg er blevet sådan mere, at sådan nogle som mig skal høres. Fordi det er sådan nogle som mig, der er helt almindelige mennesker, der arbejder og knokler og gør, hvad jeg kan for samfundet. Der er rigtig mange af sådan nogle

som mig, men det er sådan nogle som mig, der bare er stille og ikke råber højt, men det duer bare ikke. Det duer bare ikke, at vi kun render rundt og passer vores egen lille baghave, fordi der er andre, der har travlt med det modsatte.” (livsfortælling 5, side 76).

I Aysuns fortælling fremstår der således oplevelser af manglende anerkendelse – dels i hendes barndom, hvor hun i sin folkeskoletid dagligt er udsat for grov krænkelser i sin solidariske sfære, og dels i hendes ungdom i privatsfæren, hvor moderens forventninger om videre uddannelse ikke er noget, Aysun formår at indfri. Denne manglende akademiske anerkendelse opnår Aysun imidlertid senere i sit liv, idet hun påbegynder sin uddannelse på Medicinstudiet. Dertil hører oplevelser af manglende anerkendelse i den solidariske sfære i bred samfundsmæssig forstand; oplevelser der kommer til udtryk, når talen falder på politikernes retorik og omverdenens manglende forståelse af flygtningenes generelle situation.

Mehdis livsfortælling (livsfortælling 6) rummer gentagende episoder af følelser af manglende anerkendelse. Mehdi har oplevet manglende anerkendelse dels i sin privatsfære i sin ungdom, og dels i sit voksenliv indenfor den solidariske sfære. Disse fortællinger om negative anerkendelsesforhold dukker imidlertid op mellem fortællinger, der vidner om anderledes positive anerkendelsesforhold. Særligt i fortællingerne om sine uddannelsesmæssige præstationer i både folkeskolen (efter studieturen til Sct. Petersborg), gymnasiet og på Medicinstudiet runger oplevelserne af at føle sig anerkendt for sin akademiske indsats højt. Mehdi fortæller desuden om oplevelser af manglende anerkendelse indenfor en større samfundsmæssig ramme, der på samme måde kan placeres indenfor den solidariske sfære.

Efter at være vendt hjem fra folkeskoleklassens studietur til Sct. Petersborg fremstår fortællingerne om Mehdis videre faglige præstationer som klare eksempler på positive anerkendelsesforhold, idet Mehdi kun oplever at blive anerkendt for sin akademiske indsats. Han fortæller om, hvordan han afslutter både folkeskolen, gymnasiet og Medicinstudiet med højeste karaktergennemsnit.

Imellem disse fortællinger om positive anerkendelsesforhold dukker fortællinger om oplevelser af manglende anerkendelse op. Første oplevelse af manglende anerkendelse fremtræder i fortællingen om forholdet til den første etnisk danske kæreste. Hun udtrykker en dag, at hendes forældre egentlig havde forbudt hende at være sammen med

en udlænding. Mehdi forsøger at finde forståelse for denne holdning ved at henvise til forældrenes lave uddannelsesniveau. De er: "[...] ikke særlig højtuddannede. De er ikke så velbegavede [...] de er lidt mere klemte., det er sådan nogle typer." (livsfortælling 6, side 88). Forældrenes modstand mod udlændinge skinnede imidlertid ikke igennem, da de senere mødte Mehdi og lærte ham at kende.

I den solidariske sfære, under sin specialuddannelse indenfor plastikkirurgi, oplevede Mehdi at blive krænket i mødet med den førømtalte uddannelsesansvarlige overlæge. Følelsen af manglende anerkendelse står utvetydigt frem i disse fortællinger: Beskrivelserne af Mehdis egen kamp for at dygtiggøre sig, uden fortjeneste. Oplevelsen af selv at føle at han blev bedre og bedre til sit erhverv, men intet kunne stille op, da han til den afsluttende samtale fandt ud af, at det, for den uddannelsesansvarlige overlæge, ikke handlede om faglig kunnen, men om at lægen ikke syntes om Mehdi. Han fandt Mehdi umoden som menneske og person. Årsagen hertil var måske at hente i Mehdis fremmede baggrund, for en dansk 30-årig ville, ifølge overlægen, aldrig opføre sig som ham (livsfortælling 6, side 93). Den uddannelsesansvarlige overlæge satte som nævnt en stopper for Mehdis videre færd indenfor plastikkirurgien. Mehdi har imidlertid formået at genvinde en fornyet anerkendelse i den solidariske sfære, efter han startede på ortopedkirurgi og færdiggjorde sin uddannelse.

I Mehdis fortælling fremstår der også en oplevelse af manglende anerkendelse indenfor den solidariske sfære i bredere samfundsmæssig forstand:

"DF (Dansk Folkeparti), som kører den helt langt ud. Jeg følte mig provokeret og lige pludselig så følte jeg mig ikke helt dansk mere. Når jeg går rundt, kan jeg jo have de samme holdninger som en dansker eller en dansk kæreste, og lige pludselig føler jeg mig ikke helt dansk mere, for jeg kunne mærke, at nu blev jeg ramt af nogle ting." (livsfortælling 6, side 82).

Mehdi uddyber og fortæller, at han i særlig grad føler sig ramt af Dansk Folkepartis retorik – den måde hvorpå de omtaler flygtninge og udlændinge. Det er altid i nedladende og negative vendinger. Han beskriver, hvordan han føler: "[...] at man bliver trukket ud af mængden, fordi det rammer én lige pludseligt." (livsfortælling 6, side 82). Dansk Folkepartis gode valgresultat rystede Mehdi, og han beskriver en undren og en frustration over, at så mange åbenbart deler Dansk Folkepartis holdninger. Holdninger der er uempatiske, ukonstruktive og destruktive (livsfortælling 6, side 83). I den forstand føler

Mehdi en manglende anerkendelse, fordi succes historier som hans ikke bliver anerkendt blandt visse politiske meningsdannere.

Mehdis fortælling er således fyldt af gentagende oplevelser og følelser af manglende anerkendelse. Både i privatsfæren, da hans første kæreste fortæller ham om forældrenes modvilje mod udlændinge, og i Mehdis solidariske sfære, hvor Mehdi beretter om oplevelser, der tangerer det racistiske i mødet med den uddannelsesansvarlige overlæge. Sådanne fortællinger om negative anerkendelsesforhold står i skarp kontrast til Mehdis fortællinger om sine uddannelsesmæssige (og arbejdsmæssige) præstationer, der tydeligvis rummer modsatrettede oplevelser af anerkendelse. Dertil kommer følelser af manglende anerkendelse indenfor den solidariske sfære i bred samfundsmæssig forstand.

4.3.1 OPSUMMERING AF ANERKENDELSESANALYSE

Flere af informanterne fortæller om svære møder med den danske folkeskole, hvor udfordringer med at passe ind, finde sig til rette og opbygge nye venskaber bliver omdrejningspunkter for oplevelser af manglende anerkendelse. Her spænder rækken af fortællinger fra hændelsesforløb, der kan karakteriseres som grov krænkelse til mildere kampe om at opnå anerkendelse fra klassekammerater. Flere informanter beretter desuden om hændelser i familielivet, hændelser blandt venner og hændelser på arbejdspladser, der fremkalder forskelligartede oplevelser af manglende anerkendelse.

Fælles for samtlige informanter er imidlertid, at de grundlæggende oplever at opnå anerkendelse i deres akademiske og erhvervmæssige virke. Omvendt beskriver alle informanter oplevelser af manglende anerkendelse, der kan placeres indenfor den solidariske sfære i bred samfundsmæssig forstand. Samtlige informanter beretter således om oplevelsen af at være krænket af den politiske diskurs om flygtninge og indvandrere. Flere af informanterne oplever, at tonen og retorikken om flygtninge er hård, ensidig og urimelig, og flere informanter udtrykker, at de har følt sig personligt ramt af det fremherskende ensidigt negative fokus på flygtninge og indvandrere.

5. DISKUSSION

I nærværende afsnit diskuterer jeg analysens fund og fokuserer på de overordnede mønstre i informanternes livshistorier med henblik på at diskutere forholdet mellem identitet, integration og anerkendelse af deltagere i kampagnen #EngangVarJegFlygtning.

Jeg retter først blikket mod et gennemgående fund i analysen, nemlig at alle informanter udtrykker en sikker identitet og positive anerkendelsesforhold, når fortællingerne drejer sig om deres uddannelsesmæssige og erhvervsrelaterede forhold. Jeg diskuterer dernæst, hvordan der kan spores en usikker identitet i forhold til informanternes kulturelle og religiøse tilhørsforhold i fortællingerne med henblik på at vise, hvilke identitetsmæssige udfordringer informanterne oplever at stå overfor, når de skal integreres i det danske samfund. Videre diskuterer jeg informanternes oplevelser af samfundets begrænsende kategorisering af dem. Dette med henblik på at kaste lys over endnu et forhold, der udfordrer informanternes identitetsudfoldelse-/dannelse i mødet med det danske samfund. Endelig diskuterer jeg et særligt negativt anerkendelsesforhold, der kommer til udtryk i samtlige livsfortællinger, nemlig oplevelser af manglende anerkendelse fra danske medier og politikere for deres situation og for deres bidrag til det danske samfund. Oplevelser, der skubber ved og forstyrrer følelsen af 'at høre til' i Danmark.

5.1 PROGRESSIVE AKADEMISKE & ERHVERVSMÆSSIGE IDENTITETER

Fra nærværende speciales analyse af identitetsforståelse, integration og anerkendelse fremgår det, at alle informanter rapporterer om en sikker identitet og positive anerkendelsesforhold i deres nære relationer, når det kommer til akademiske og erhvervsrelaterede forhold. Dette fremgår i alle tre dele af analysen; analysens første del viste, hvordan den sikre identitet blev udtrykt gennem narrationen om progressive fortælleforløb i konstruktionen af informanternes respektive livshistorier. Det, der i særlig grad samler de progressive fortælleforløb, er, at de alle er spundet omkring uddannelsesmæssige og/eller erhvervsmæssige succesoplevelser, og de udtrykker derved sikre akademiske og erhvervsrelaterede identiteter i en nutid. Analysens anden del viste på samme måde, hvordan informanterne overordnet var fælles om at udtrykke konsonante identitetsforhandlingsprocesser, når fortællingerne drejede sig om deres uddannelses- og arbejdsbedrifter. I den forbindelse fremgik det, at informanternes identitet bredt set er knyttet til deres høje ambitionsniveau, og at informanterne på den baggrund opfatter sig selv som vellykkede individer fuldstændig på linje med succesfulde etniske danskere. Endelig viste ligeledes analysens tredje del, hvordan informanterne bredt set alle udtrykte positive anerkendelsesforhold i deres nære relationer i forhold til deres akademiske og/eller erhvervsmæssige virke. I fortællingerne omhandlende

informanternes akademiske og erhvervsmæssige forhold er det således fælles for gruppen, at de videregiver oplevelser af en sikker identitet og desuden beretter om positive anerkendelsesforhold¹⁰.

Blandt forskere og politikere hersker der bred enighed om, at arbejde kan betragtes som nøglen til integration (Thisted 2003, side 5; Castles et al. 2001). Fra politisk hånd sættes der ligefrem målbart lighedstegn mellem arbejde og succesfuld integration (regeringens integrationsudspil: "Alle skal bidrage – flygtninge og indvandrere hurtigere i beskæftigelse" 2015, side 6ff). Ud fra sådanne perspektiver må informantgruppen i nærværende speciale betragtes som succesfuldt integrerede, fordi gruppen består af individer, der enten er i arbejde eller under uddannelse. Fokuseres der således udelukkende på beskæftigelsesdimensionen i integrationsspørgsmålet, vil gruppen af informanter fremstå positivt i beskæftigelsesstatistikken og dermed tegne et billede af velintegrerede nydanskere med tidligere flygtningestatus.

Som supplement til arbejdsforholdet anerkender forskningen imidlertid også mere sociale, psykologiske og subjektive faktorer hos minoriteten, der skal integreres, når talen falder på den succesfulde integration. Sådanne supplerende indsigter drejer sig om forhold som anerkendelse og identitet. For det første betones oplevelser af at blive anerkendt som grundlæggende for den succesfulde integration (Ager & Strang 2008). Derudover indtager også identitetsforståelsen hos nytilkomne borgere en central plads i integrations-spørgsmålet, hvor vægten lægges på de etniske minoritetsunges identitetsvalg, når de står overfor at skulle integreres i det danske samfund (Eriksen 2001). Kendetegnende for informantgruppen er det, at de alle oplever en række af de psykologiske faktorer, som ovenfor nævnte integrationsforskning fastslår som vigtige for den succesfulde integration: Det fremstår af livsfortællingerne, at der ikke er nogen, der modsiger dem i, at de er velintegrerede på dette område. De beskriver alle, at de overordnet føler en sikker identitet som arbejdere. De føler, at de passer ind i deres arbejde. De føler sig forankrede. De føler en glæde ved det at arbejde og føler, at de gør noget meningsfuldt med deres liv gennem det at arbejde og oplever at få anerkendelse

¹⁰ Som kommentar kunne man imidlertid indvende, at et sådan analytisk fund var at forvente, idet alle interviewpersoner har deltaget i kampagnen #EngangVarJegFlygtning; en kampagne der netop havde til hensigt at bringe erhvervsmæssige succesfortællinger frem i lyset som et modargument til en ensidige politiske retorik om flygtninge (som et samfundsmæssigt, økonomisk problem), der figurerede under sommerens valgkamp (2015). Jeg er imidlertid af den holdning, at en mere dybdegående analyse af informantgruppens identitetsforståelse og anerkendelses-forhold kunne være interessant, idet en nærmere undersøgelse af livsfortællingerne vil bidrage med nuancer til den ellers så entydige succesfulde selvfremstilling, som kampagnens rammesætning lagde op til.

herfor. Det at arbejde er for dem således ikke blot et spørgsmål om at opbygge kompetencer, have et job og tjene penge. For dem er det et spørgsmål om, at de får en følelsesmæssig gevinst ved det at have et job, og at de derigennem oplever at kunne opbygge en sikker og progressiv identitet, som er gavnlig for de sociale og psykologiske dimensioner af den vellykkede integration.

5.2 FAMILIENS GRÆNSEDRAGNING

Af analysen fremgår det, at flere af informanterne er fælles om at beskrive en oplevelse af at leve i en spænding mellem to kulturer. Situationerne, hvor sådanne oplevelser forekommer, er mange og forskelligartede. Oplevelserne beskrives ofte som sammenstød mellem familietraditioner på den ene side og det at være ung i en dansk kultur på den anden. Flere af informanterne beretter eksempelvis om, hvordan familien har opsat restriktioner, bl.a. for deltagelse i ungdomsfester, alkoholindtagelse og dating, herunder seksuel adfærd. Hertil kommer desuden restriktioner for valg af uddannelse. Denne brydning mellem traditionerne i hjemmet og den unges møde med dansk kultur har for de fleste informanters vedkommende resulteret i oplevelser af at føle sig splittet mellem to kulturer, og flere af informanterne beretter om, hvordan de har følt det nødvendigt at adfærdsregulere og skjule handlinger for deres forældre; handlinger, der typisk falder ind under almindelige ungdomsvaner i en dansk kultur. Flere af undersøgelsens informanter rapporterer således om, at deres familie, særligt i ungdomsårene, har sat grænser for indoptagelsen af dansk kultur, og hvordan dette har vanskeliggjort navigationen mellem familiens traditioner og værdier på den ene side og det danske samfunds ungdomskultur på den anden. På den måde beretter informanterne om, hvordan de ofte stod tilbage med en usikker identitet i forhold til deres kulturelle og etniske tilhørsforhold.

Antropologen Thomas Hylland Eriksens identitetsperspektiver er relevante for analysens fund. Eriksen beskriver, som nævnt, tre typer af identitetsvalg, som den etniske minoritetsunge står overfor, når denne skal integreres i det danske samfund (Eriksen 2001, side 53). Ifølge Eriksen hører der med tilvalget af den såkaldte bindestregsidentitet typisk en oplevelse af at stå tilbage med en splittet identitet. Bindestregsidentiteten er en identitetsdannelse, hvis brobyggende element (mellem to ellers adskilte kulturer) åbner op for en todelt identitet. Det forstås på en sådan måde, at den unge har én identitet i hjemmet, der typisk drejer sig omkring mere traditionelle værdier, og en anden identitet udenfor hjemmet der anderledes lægger sig op ad det danske. Bindestregsidentiteten

forudsætter imidlertid, at der til stadighed er tydelige forskelle mellem de to kulturer, der er tale om (Eriksen 2001, side 54). Ifølge Eriksen kan en sådan todelt identitet for den enkelte være svær at navigere i. Bestræbelserne på at holde de forskellige identiteter adskilte kan medføre en følelse af en splittet identitet forårsaget af netop at være splittet mellem de to kulturer. Tilvalget af en bindestregsidentitet fører dog ikke de samme problemer med sig i forhold til at blive integreret i det danske samfund som tilvalget af den rene identitet. Dog kan det have konsekvenser for individets integrationsproces, hvis denne oplever, at familien gentagende gange sætter sig imod dets forsøg på at indoptage dansk kultur ved at modsætte sig den side af individets identitet, der udspiller sig i det offentlige rum (Christoffersen et al. 2005, side 233).

Familiens grænsedragning synes i flere af informanternes tilfælde at udgøre en udfordring for den succesfulde integration. Flere af informanterne beskriver, hvordan det ikke er muligt for dem at holde de to forskellige kulturer adskilte. Følelsen af en splittet identitet opstår ofte i de situationer, hvor familien spænder ben for den identitet, den unge har udenfor hjemmets fire vægge, ved at nedsætte forskelligartede restriktioner for den unges deltagelse i ungdomslivets aktiviteter. Informanterne signalerer med deres valg af en bindestregsidentitet, at de udenfor hjemmets fire vægge har villet påtaget sig en identitet, der på mange måder er tilpasset dansk kultur. Men samtidig viser analysen, at familiens indblanding til tider gør det svært for den unge at opretholde en sådan integreret identitet. I de livsfortællinger, hvor den unge beretter om den største identitetsmæssige splittelse, hænger det ofte sammen med, at hjemmets kulturelle traditioner ligger langt fra det liv den unge selv ønsker at leve. Derfor virker indblandingen særligt hæmmende. Det er således tydeligt, at der hvor kulturforskellene er størst - der hvor den unge beskriver at være fanget mellem to stole - mellem familiens traditioner og det danske samfund, der vanskeliggøres den unges integrationsproces. Her bliver det et problem for den succesfulde integration, fordi den unges identitet forbliver usikker på et kulturelt plan, og de sociale og psykologiske faktorer for den succesfulde integration kan således synes udfordrede i denne henseende.

5.3 OMVERDENENS KATEGORISERING

Flere af informanternes livsfortællinger rummer endvidere tegn på, at de i løbet af deres opvækst i Danmark er blevet tilskrevet personlighedstræk af deres omverden baseret på gruppeorienterede kategoriseringer, som 'udlænding', 'flygtning' og 'muslim'. Disse

kategorier er overvejende blevet betragtet som begrænsende i forhold til informanternes egen selvopfattelse. Videre rapporterer flere informanter om, hvordan de har måttet kæmpe med viften af fordomme, som knytter sig til sådanne kategorier. Tilsvarende tegner flere af informanterne billeder af negative anerkendelsesforhold i mødet med deres omverden; eksempelvis i folkeskolen, blandt venner og senere kolleger. På den måde vidner analysen om endnu en oplevet modstand mod at nærme sig dansk kultur, nemlig at selve samfundet omkring informanterne også til tider modarbejder deres integrationsproces. Informanterne er således på den ene side fælles om at opleve sig som en del af det danske samfund, men har på den anden side oplevelsen af, at der fra samfundets hånd bliver stillet spørgsmålstejn ved denne tilknytning.

Tilsynekomsten af dette fænomen er interessant. Identitet og integration ansues ofte fra minoritetens synspunkt i den forstand, at det er minoriteten, der *vælger*, om de vil integreres eller ej. Samme udgangspunkt er afspejlet i Eriksens identitetsanalyser, hvor fokus netop er på den etniske minoritetsunges selvstændige valg af identitet i mødet med den danske kultur. Hos Eriksen kan familien forstyrre og vanskeliggøre den unges integrationsproces, men her overses det omkringliggende samfunds rolle i integrationsspørgsmålet. Måden, hvorpå samfundet møder den etniske minoritetsunge, er også relevant, når emner som identitet og integration diskuteres. Til trods for, at informanterne forsøger at signalere, at de på mange måder tilhører og har tilpasset sig gruppen af danskere, beretter de om, at omverdenen ikke opfanger, imødekommer og anerkender de udsendte signaler.

Et sådan synspunkt harmonerer med Jenkins' perspektiver om, at det netop ikke er tilstrækkeligt alene at beskæftige sig med individets individuelle identifikationsprocesser, når individets identitet skal bestemmes. Hvordan, dets omverden opfatter det, er også af betydning og vil indvirke på individets identitetsopfattelse (Jenkins 2006, side 100). Denne vekselvirkning mellem en indre og en ydre identifikation er, ifølge Jenkins, grundlæggende i forhold til at forstå et individs identitetskonstruktion. Således påvirkes individet også, hvis det af sin omverden oplever at blive betragtet, som noget andet end det individet selv oplever at være. Individet påvirkes derfor også, hvis det eksempelvis oplever, at omverdenen læner sig op ad kollektive identitetskategorier og trækker på forforståelser knyttet til sådanne identitetskategorier, fremfor at forsøge at sætte sig ind i individets egne kvaliteter, når der skal dannes et indtryk af individet (Jenkins 2006, side 98). Jenkins' vurdering er kompatibel med informanternes fortællinger om, at det på

mange måder er vanskeligt at opretholde den identitet, de selv har valgt, og at konfrontationen med omverdenens begrænsende kategoriseringer og manglende anerkendelse frustrerer dem og påvirker deres selvforståelse – om end i forskellig grad.

Samfundets kategorisering er således relevant for integrationen i den forstand, at jo mere den enkelte oplever at blive placeret i begrænsende kategorier som 'muslim', 'flygtning' og 'udlænding' af det omkringliggende samfund, des større betydning har det for, hvor integreret den enkelte føler sig. Jo oftere individet mødes af en udfordrende forståelse af, om vedkommende kan placeres indenfor kategorien dansk, jo mindre vil individet føle sig som en integreret del af det danske samfund. Uanset hvor meget nytilkomne borgere således tilstræber at blive integreret og signalerer, at de er en deltagende del af det danske samfund, sætter omverdenen således en grænse for integrationen. På den måde er det omkringliggende samfund med sine kategoriseringer med til at sætte grænser for, hvor høj en grad af identitetskonstruktion som dansker, der tillades.

I analysen fremstår der imidlertid en interessant skelnen hos flere af informanterne mellem begreberne 'at være integreret' og at 'føle sig dansk'. Det er vigtigt at understrege, at der er forskelle at spore i informanternes udsagn om, hvor optegnet denne grænse er mellem disse to begreber. Overordnet tegner der sig en forståelse af, at 'velintegreret' ikke nødvendigvis behøver at betyde, at man betragter sig selv som 'dansk'. Flere af informanterne er med andre ord fælles om at udtrykke, at man godt kan være velintegreret uden at have indoptaget danske traditioner og fralagt sig sine egne. Om denne opfattelse er afstedkommet af oplevelsen af samfundets kategoriseringer og oplevelser af begrænsende forståelser af, hvad det vil sige at være dansk, er ikke til at sige med sikkerhed, men en sådan forklaring kunne være meningsgivende.

5.4 MANGLENDE ANERKENDELSE FRA MEDIER & POLITIKERE

Samtlige informanter rapporterer i deres livsfortællinger om endnu et forhold, som har indvirkning og indflydelse på deres oplevelse af at høre til i Danmark. Fænomenet, de beskriver, fremtrådte i forbindelse med sidste sommers valgkamp (2015), hvor informanterne beskriver at have oplevet en grov tone og retorik om flygtninge samt et ensidigt og urimeligt negativt fokus på flygtninge og indvandrere. Informanterne beskriver, at de oplever, at ansvaret for dette ensidige fokus må tildeles både politikere og de danske medier.

I livsfortællingerne fremgår det, hvordan informanterne oplevede at føle sig personligt ramte af det fremherskende, ensidige fokus på de negative historier om flygtninge, som diskursen dikterede. Navnlige påvirkede fortællingen om flygtningen som et samfundsmæssigt problem og som en belastning for samfundsøkonomien dem. Informanterne fortæller videre om en frustration i forbindelse med oplevelsen af manglende anerkendelse fra politisk hånd for deres situation og for deres bidrag til det danske samfund. Af nærværende speciales analyse fremstår det ligeledes, at informanternes oplevelser og optegnelser af valgkampens snævre negative fokus og diskurs står i skærende kontrast til informanternes egne progressive identitetsforståelser og deres sikre akademiske og erhvervsmæssige identiteter (jf. kapitlerne 4.1 og 5.1). Det er i særlig grad denne skærende kontrast, der motiverede informanterne til at deltage i kampagnen #EngangVarJegFlygtning.

Kampagnens hensigt var som nævnt at bringe de positive historier frem i lyset som en modvægt til den flygtninge- og indvandrerdiskurs, der herskede i medierne og blandt politikerne under valgkampen i 2015. På den måde skabte kampagnen et rum, hvor det for informanterne blev muligt at komme til orde og udtrykke deres utilfredshed med og frustration over den særlige negative betydningsdannelse, som de også oplevede i udpræget grad blev knyttet til flygtninge under valgkampen. Ved at deltage i kampagnen og dele deres opnåede erhvervsmæssige succeshistorie gav det således informanterne mulighed for at protestere mod navnlig den politiske fortælling om flygtningen som blot et samfundsmæssigt, økonomisk problem, hvilket var en fortælling, der i særlig grad provokerede dem. Informanterne kunne derved få aflad for frustrationen over den manglende anerkendelse for deres progressive og succesfulde akademiske og erhvervsmæssige identiteter fra politisk hånd.

På den måde kan kampagnen #EngangVarJegFlygtning anskues som eksempel på individers kamp om anerkendelse, som typisk etableres, når de oplever ikke at blive mødt af den anerkendelse, de forventer. Ifølge Honneth vil kampen om anerkendelse normalt falde ud på to måder. Enten vil den manglende anerkendelse blive tildelt, hvormed praksis for, hvad der gives anerkendelse for, reguleres - eller også resulterer kampen om anerkendelse i en modkultur, hvor der etableres alternative anerkendelsesrelationer, fordi det ikke lykkes individet at få indfriet behovet for anerkendelse inden for den herskende kultur (Honneth 2006, side 16).

Det kan fremstå paradoksalt, at informanterne står tilbage med en oplevelse af manglende anerkendelse fra politiske hånd, da de netop befinder sig der, hvor bl.a. politikerne taler om, at de gerne vil have dem hen, nemlig i arbejde. I den forstand repræsenterer informanterne 'velintegrerede' individer i den herskende diskurs og burde dermed mærke en anerkendelse herfor. At dette imidlertid ikke er tilfældet vidner både livsfortællingerne og den mærkbare interesse, der har været for at deltage i kampagnen om.

Til trods for, at kampagnen kan betragtes som en reaktion på et ensidigt politisk fokus på integrationens negative økonomiske aspekter, da er gruppen, der her kæmper for anerkendelse, en gruppe, der holder sig til at være etableret i den digitale verden. Der er således ikke tale om en etablering af en modkultur, hvor der opstår mulige alternative fællesskaber med alternative former for anerkendelsesforhold indenfor. Kampagnen er rettere at betragte som en *modfortælling*, der kæmper om diskursen i den integrationspolitiske arena, hvor debatten ofte er kendetegnet ved en intens offentlig betydnings- og meningsdannelse, der konstant producerer fortællinger om, hvad det vil sige at være indvandrere/flygtning, og hvad det vil sige at være uintegreret/integreret (Thisted 2003, side 5). I den sammenhæng kan kampagnen anskues som en alternativ positiv fortælling, der står i kontrast til rækken af kollektive negative fortællinger om flygtninge.

Honneth betragter anerkendelse som grundlæggende for det positive forhold, individet har til sig selv. Manglende anerkendelse indenfor den solidariske sfære i bred samfundsmæssig forstand, som informanterne rapporterer, kan, ifølge Honneth, påvirke individets fornemmelse af selvværdsættelse, der netop opnås gennem solidarisk anerkendelse af individets deltagelse og engagement i et givent fællesskab. Opnåede fornemmelser af selvværdsættelse danner videre fundament for udviklingen af selvværdsfølelse hos den enkelte og bevidsthed om at besidde gode og værdifulde evner. Ud fra Honneths analyser kan manglende solidarisk anerkendelse således skubbe ved individets værdsættelse af sig selv som medlem af et solidarisk fællesskab.

Disse perspektiver harmonerer med flere af informanternes beretninger om, at oplevelser af manglende anerkendelse fra medier og politikere indvirker på deres følelse af at være en del af et større fællesskab, i dette tilfælde det danske samfund. Som nævnt i specialets indledning plæderer integrationsforskningen for vigtigheden af, at man som nytilkommen borger oplever at blive anerkendt og at føle at man hører til, som nogle af

grundstenene i den succesfulde integration. I den henseende ser politikernes og mediernes retorik ud til at virke kontraproduktivt i integrationshenseende. På den ene side understreges væsentligheden ved at være integreret gennem arbejde, mens den hårde retorik og debattens generelle mangel på positive integrationshistorier på den anden side kaster skygger ind i en gruppe, der både i økonomisk forstand er integreret, og som også oplever sig som en velintegreret del af det danske samfund.

6. AFSLUTTENDE REFLEKSIONER

I nærværende afsluttende afsnit reflekterer jeg over mulige fejlkilder i min undersøgelse og diskuterer forskellige problematiske aspekter ved anvendelsen af det livshistoriske interview til undersøgelse af identitetsforståelse blandt kampagnedeltagere i #EngangVarJegFlygtning. Afslutningsvis knytter jeg et par bemærkninger til gruppen af informanter, som har udgjort nærværende speciales datagrundlag.

6.1 VALG AF METODE

I lyset af nærværende speciales fokus kan der reflekteres over valget af det livshistoriske interview som det primære metodiske værktøj. Man kunne fx kritisk spørge, om det ikke ville have været mere frugtbart at fokusere mere direkte på interviewpersonernes integrationshistorier eller deres uddannelses- og arbejdsmarkedshistorier gennem brug af en mere struktureret interviewform. Hvorfor egentligt lade de interviewede fortælle *hele* deres livshistorie?

Jeg fandt indledningsvist en særlig styrke ved det livshistoriske interview, fordi interviewformen ikke rammesætter temaer og problematikker på forhånd. Interviewformen tvinger med andre ord ikke informanterne til at forholde sig til bestemte temaer, med mindre disse temaer i sig selv er signifikante for informanten. Min indledningsvise ambition med livshistorieinterviewet var således at give stemme til den enkelte fortæller fremfor at foretage interviews baseret på temaer. Derved fik informanterne mulighed for at præsentere sig selv gennem en 'neutral' livshistorisk fortælling. Men idéen om, at det livshistoriske interview udgør en neutral base, hvorfra informanterne kan vælge at fortælle det, de vurderer, er centrale elementer i deres livshistorie, viste sig imidlertid i mit tilfælde senere at være problematisk, primært på grund af min rekrutteringsprocedure. Informanterne er som nævnt rekrutteret gennem kampagnen #EngangVarJegFlygtning, en kampagne der netop drejede sig om temaer som

flygtningeidentitet, integration og arbejdsmarked, og det viste sig, at informanterne derfor kom med en forventning om, at det var sådanne temaer, som jeg gerne ville have, at de talte om. Til trods for at jeg indledningsvist i hvert interview lagde vægt på at fortælle dem om min interesse for *hele* deres livshistoriske fortælling, skinnede denne bias igennem deres forståelse af interviewsituationen. Denne forventning og forforståelse har muligvis haft en effekt på informanternes livsfortællinger, sådan at de muligvis har lagt større vægt på deres flygtningeidentitet og deres succesfulde integration, end de ellers ville have gjort.

I forlængelse heraf er det imidlertid væsentligt at nævne, at livsfortællingerne i nærværende speciale ikke er fortællinger, der rummer et tilbageskuende blik på et helt levet liv, det giver sig selv, idet informanterne aldersmæssigt placerer mellem midten af 20'erne og slutningen af 30'erne. Samlet for alle informanter drejer livsfortællingerne sig derfor overordnet om en opvækst og en ungdom i Danmark. Man kan i den forbindelse kort overveje, om de identitetsmæssige udfordringer, der kommer til syne i livsfortællingerne i nedenstående analyse, er udtryk for gængse identitetsproblematikker, individer typisk gennemgår i overgangsfasen fra barn til voksen. Flere af identitetsforhandlingsprocesserne med forældre og i diverse skole- og fritidssammenhænge mv. ville ikke være forkerte også at analysere i dette lys. Men noget, der imidlertid er interessant og værd at fæstne sig ved, er, at sådanne udfordrende identitetsforhandlingsprocesser ofte af informanterne selv bliver kædet sammen med opfattelser og oplevelser af, at de udfordres pga. deres anderledes kulturelle ophav.

6.2 METODISKE FEJLKILDER

Under udførelsen af interviewene lavede jeg en række metodiske fejl, som jeg kort redegør for her. Almindeligvis forventes det, at interviewerens så vidt muligt holder sit eget selv ude af interviewet og på den måde er neutralt tilstede. Intervieweren bør med andre ord ikke være mere end blot en facilitator for informanten. Denne tilbageholdende rolle var imidlertid svær for mig at opretholde i alle interviews. Jeg har senere måttet erkende, at jeg til tider havde svært ved at lade være med at blande mig. I enkelte tilfælde er jeg således kommet til at stille uddybende spørgsmål undervejs, fordi min nysgerrighed blev vakt af et tema, fortælleren antydede. Dette er et klart brud på den interviewprotokol, der knytter sig til et livshistorisk interview, fordi informanten selv skal have lov at udfolde sin historie.

For nogle af informanterne viste det sig desuden at være en svær opgave at skulle fortælle sin livshistorie fra begyndelsen til der, hvor de var i dag. Nogle informanter forsøgte at fortælle deres livshistorie helt fra da de blev født, mens nogle havde svært ved at huske, hvordan deres liv var, før de kom til Danmark. Denne mangel på hukommelse bremsede nogle i deres fortælling, og det var tydeligt at mærke en frustration hos nogle, fordi de ikke kunne indfri, hvad de troede, mine forventninger var.

6.3 INFORMANTGRUPPEN

Afslutningsvist er det væsentligt også at benævne undersøgelsens beskedne datagrundlag. Da jeg endelig var klar til at sætte interviewprocessen i gang, kontaktede jeg alle, der havde indvilliget i at deltage for at få interviewaftaler på plads. Det viste sig imidlertid, at flere var i udlandet på sommerferie, mens andre gav udtryk for, at de ikke kunne finde tiden i en travl hverdag til at lade sig interviewe. Således lykkedes det mig kun at få aftaler i hus med seks personer. Jeg blev overrasket over, hvor svært det var at få informantaftalerne i hus, men ved nærmere eftertanke kunne udsigten til et flere timer langt interview muligvis virke uoverskueligt, da interviewsituationen pludselig stod for døren. Specialets empiri udgøres således af seks interviews. Grundet disse rekrutteringsproblemer, er der ikke skelet til udvælgelseskriterier i specialet. Datagrundlaget udgør således ikke et repræsentativt udsnit for deltagere i kampagnen #EngangVarJegFlygtning og ej heller den samlede gruppe af nydanskere med flygtningebaggrund i Danmark (Petersen & Puri 2012, side 65).

7. KONKLUSION

Nærværende speciale undersøger spændingsfeltet mellem identitetsskabelse, anerkendelse og integrationsforhold i et sample af unge nydanskere med flygtningebaggrund. Jeg har i specialet taget udgangspunkt i en integrationsforståelse, der ikke udelukkende anskuer integration som beskæftigelsesmæssig, økonomisk integration. Jeg har indledningsvist redegjort for, at succesfuld integration også er afhængig af sociale, psykologiske og subjektive faktorer.

I specialet har jeg beskæftiget mig med et unikt sample af seks informanter, alle deltagere fra kampagnen #EngangVarJegFlygtning. Som gruppe var de i udgangspunktet interessante, idet de på den ene side med deres status som tidligere flygtninge var medlemmer af en gruppe, der under sidste sommers valgkamp i stigende grad oplevede

at blive kategoriseret som uintegrerbare individer, der lå det danske samfund økonomisk til last. På den anden side repræsenterer deltagerne en gruppe, der i kraft af deres uddannelser og erhverv, er at regne for velintegreede individer efter alle gængse samfundsøkonomiske standarder. Succesfuld integration kan vurderes ud fra andre parametre end beskæftigelse, blandt andet ud fra kontinuerlige oplevelser af anerkendelse, samt en sikker identitet som borger i det pågældende samfund.

Specialet har gennem anvendelse af det livshistoriske interview undersøgt, hvordan deltagere i kampagnen #EngangVarJegFlygtning konstruerer deres identitet i Danmark, og om individerne oplever anerkendelse af deres succes fra deres nære relationer og det danske samfund. Dette med henblik på at kortlægge, hvilke integrationsmæssige konsekvenser, der kan sandsynliggøres som følge af disse processer.

Mine analyser peger på en række faktorer som er relevante for forholdet identitet, anerkendelse og integration hos informanterne. Som det første er gruppen af informanter fælles om, at konstruere sikre og progressive identiteter i forbindelse med deres akademiske og/eller erhvervsmæssige virke. Omvendt udtrykker de mere usikre identiteter i forbindelse med kulturelle og etniske forhold, hvor flere informanter beretter om oplevelser af at være fanget mellem to stole - mellem dansk kultur og familiens traditioner. Med deres valg af en identitet, der på mange måder harmonerer med den såkaldte bindestreghidentitet, signalerer de, at de i udgangspunktet forsøger at navigere i sådanne vanskelige situationer ved at todele deres identitet, således at de har en identitet i hjemmet, der på mange måder følger familiens skikke, mens identiteten udenfor hjemmets fire vægge i langt højere grad er tilpasset dansk kultur. Det fremgår imidlertid også, at denne todelte identitet til tider er vanskelig at opretholde for informanterne. De oplever at blive presset af henholdsvis familiens grænsedragninger og indblanding på den ene side og forskellige møder med det omkringliggende samfunds kategoriseringer på den anden, kategoriseringer de selv betragter som begrænsende i forhold til deres egen selvopfattelse.

Fælles for informanterne er det endvidere, at de oplever en grundæggende anerkendelse på det nære plan, men ikke på det fjerne, forstået på den måde, at de overordnet oplever at blive anerkendt, af både familie, venner, kolleger og anden nærmere omgangskreds, for den akademiske og erhvervsmæssige succes, de selv føler, de har opnået. Disse positive anerkendelsesforhold står imidlertid i skærende kontrast til oplevelserne af en manglende anerkendelse fra danske politikere og nyhedsmedier i forbindelse med deres ensidige, negative fokus på flygtninge.

Hvordan kan disse processer som helhed da tænkes at påvirke forskellige faktorer, der kan være relevante for den succesfulde integration? Af analysen kan man uddrage, at informanterne, til trods for at de er velintegrerede i økonomisk forstand, stadig slås de med en række psykologiske og sociale faktorer. De beretter om, at de føler sig som velintegrerede arbejdere eller studerende. De udtrykker, at de gerne vil integreres. De vil gerne dansk kultur; de drages mod dansk kultur, men udfordres imidlertid af både familien og det omkringliggende samfund, der på hver deres måde vanskeliggør den integrationsproces, informanterne selv ønsker. Dertil kommer oplevelserne af en række forskelligartede anerkendelsesforhold: Oplevelser af at have opnået grundlæggende anerkendelse i deres akademiske og erhvervsmæssige virke på det nære plan, i de nære relationer, men følelser af manglende anerkendelse på det fjerne af politikere og medier. Undersøgelsen peger på, hvordan positive anerkendelsesforhold er med til at stadfæste informanternes opfattelser af sig selv som vellykkede individer, fuldstændig på linje med etniske danskere. Modsat viser undersøgelsen samtidig, hvordan sidstnævnte forhold er problematisk, og hvordan følelsen af at høre til og være en del af et større dansk fællesskab er udfordret.

På den baggrund kan man argumentere for vigtigheden af at medtænke den psykologiske og sociale del, såfremt en optimal integration er ønskelig. Opridsset, er de forskellige forhold, der her synes at udfordre den succesfulde integration, henholdsvis kulturforskelle og den politiske diskurs om flygtninge og indvandrere. Mulige løsninger på sådanne udfordringer ligger i udgangspunktet udenfor nærværende speciales anliggende. Jeg vil alligevel, afslutningsvist, spekulere kort i sådanne mulige løsninger på disse udfordringer, om ikke andet til brug i fremtidigt arbejde.

Tages der først udgangspunkt i problemstillingen om kulturforskelles indvirkning på integrationen, er det en gængs opfattelse i dansk indvandrerforskning, at flygtninges og indvandreres kulturelle baggrund er en mulig hæmsko for den succesfulde integration i det danske samfund (Olwig & Pærregaard 2007, side 19). Nærværende speciale støtter i bred udtrækning denne position. Problemet er i sagens natur svært at sætte en aktiv indsats ind over for. Store kulturforskelle er svære at udligne, dels på grund af store sprogbarrierer hos voksne immigranter og flygtninge (Mayo & Lecumberri 2003), dels fordi kultur sjældent aflæres af immigranter og flygtninge, som kommer til et nyt land langt ind i voksenlivet (fx Ost & Dziadula 2016). Løsningen på denne udfordring er måske derfor ikke i så høj grad givet ved aktiv indsats, men derimod en passiv venten.

Generationsudskiftning er en robust faktor i integrationsspørgsmålet, og det er ofte tilfældet, at børn af flygtninge er langt bedre integrerede end deres forældres generation, dels fordi sprogbarrieren er overkommet og fordi børn af flygtninge i langt højere grad socialiserer med etnisk danske børn, går i dansk folkeskole osv. (Mørck 1998). Informanterne i nærværende speciale var alle unge, da de kom til Danmark, og derfor har de haft let ved at overvinde sprogbarrieren, ligesom de alle er socialiseret ind i dansk kultur. Som vi så, gav de fleste informanter desuden også udtryk for at være draget mod dansk kultur, og det var i de fleste tilfælde ikke dem selv, men deres familie, som trak dem i den modsatte retning. Hvis det imidlertid vurderes, at en aktiv indsats er ønskelig, er det muligt at opdæmning for ghettodannelse kan være frugtbar. Som tidligere omtalt, kan kampe om anerkendelse i nogle tilfælde udmønte sig i etableringen af sub- og modkulturer, hvori der etableres alternative anerkendelsesrelationer, så individet tilbydes en alternativ måde at opnå selvtilid og selvværdsættelse på (Willig 2006, side 16). Sådanne modkulturer vil i nogle tilfælde kunne være kontraproduktive for den succesfulde integration, særligt hvis de etableres på alternative anerkendelsesrelationer, som er modstridende med gængse danske anerkendelsesformer.

Man kan desuden med fordel argumentere for væsentligheden ved at ændre på den politiske diskurs om flygtninge og arbejde med større anerkendelse af de positive integrationsfortællinger fra højere embeder og i det danske mediebillede generelt. Den ensidige debat og det negative fokus har omsiggribende konsekvenser og sætter spor, der vanskeliggør optimale former for integration. Hvordan en sådan løsning i praksis omsættes er imidlertid vanskelig at forestille sig i en tid med en sensationslysten presse, men det er ikke utænkeligt, at statsapparatet kan tages i anvendelse til at løfte dele af opgaven. Af kapitel 2 §3 af Danmarks Radios vedtægter fremgår det således, at Danmarks radio skal yde public service for hele befolkningen, og det er ikke utænkeligt, at succeshistorier fra indvandrere med flygtningebaggrund kan indtage en plads i DR's nyhedssegmenter. Hertil kommer naturligvis potentialet i de stadigt vigtigere sociale medier, hvor kampagnen #EngangVarJegFlygtning allerede nu fremstår som troværdigt sandhedsvidne.

8. REFERENCER

Africa Educational Trust (1998): *Refugee Education, Training and Employment in Inner London: A Baseline Study*. London: FOCUS Central London and the Refugee Training Partnership.

Ager, Alastair & Alison Strang (2008): "Understanding Integration: A Conceptual Framework", in: *Journal of Refugee Studies*, vol. 21 (2), p. 166-191.

Andreassen, Rikke (2007): *Der er et yndigt land: Medier, minoriteter og danskhed*. Tiderne skifter Forlag, København.

Bloch, A. (1999): "Refugees in the Job Market: A Case of Unused Skills in the British Economy", in: Bloch, A. & C. Levy (eds) *Refugees, Citizenship and Social Policy in Europe*. Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Borup, Jørn (2011): *Religion, kultur og integration. Vietnamesere i Danmark*. Museum Tusulanums Forlag, København.

Bron, A. & L. West (2000): "Time of Stories: The Emergence & Life History Methods in the Social Science", in: *International Journal of Contemporary Sociology*. Vol. 37, No.2, p. 158-175.

Castels, S., M. Korac, E. Vasta & S. Vertoves (2001): *Integration: Mapping the Field*. Report of a project carried out by at the Centre for Migration & Policy Research & Refugee Studies Centre, University of Oxford.

Christoffersen, Mogens Nygaard (2005): "Dansk, tyrkisk eller noget helt tredje?", in: Mogens Nygaard Christoffersen et. al.: *Ungdomssociologi*, København, p. 232-237.

Czarniawska, Barbara (2004): *Narratives in Social Science Research*. Sage Publications.

Emerek, Ruth (2003): "Integration – eller inklusion? Den danske diskussion om integration", in: *AMID Working Paper Series 31*, Aalborg Universitet.

Eriksen, Thomas Hylland (2001): "Identitet", in: Thomas Hylland Eriksen et al.: *Flerkulturell forståelse*, Universitetsforlaget, Oslo, p. 36-56.

Gergen, K. (1997): *Virkeligheder og relationer – tanker om sociale konstruktioner*. Dansk Psykologisk Forlag, København.

Giddens, Anthony (1996): *Modernitet og selvidentitet. Selvet og samfundet under senmoderniteten*. Hans Reitzels Forlag.

Hansen, Søren Esben (2016): "Fra humanisme til økonomisk beregning. Vi har tabt noget af os selv på vejen hertil", in: *Kristeligt Dagblad* 22.03.2016.

Honneth, Axel (2006): *Kamp om anerkendelse*. Hans Reitzels Forlag, København.

Horsdal, M. (1999): *Livets fortællinger – en bog om livshistorier og identitet*. Borgen.

Horsdal, M. (2001): *Kulturmøde og medborgerskab – kulturmødefortællinger*. Forskningsprojektet Voksenuddannelse, folkeoplysning og demokrati. Danmark Pædagogiske Universitet.

Jenkins, Richard (1997): *Rethinking Ethnicity: Arguments and explorations*. Sage, London.

Jenkins, Richard (2006): *Social identitet*. Hans Reitzels Forlag, København.

Kristensen, Catharina Juul (1997): "Gensidig integration – ansatser til en teoretisk tilgang til differentieret social integration", in: Hegland et al.: *Sammenbrud eller sammenhold?* Akademisk forlag, Århus.

Kristiansen, Søren & Michael Hviid Jacobsen (2006): "Den sociale identitet på den sociologiske dagsorden", in: Richard Jenkins: *Social identitet*. Hans Reitzels Forlag, København, p. 9-23.

Kupferberg, Feiwei (1998): "Transformation as Biographical Experience. Personal Destinies of East Berlin Graduates before and after the Unification.", in: *Acta Sociologica*, Vol. 41, p. 243-269.

Laursen, Erik (2013): "Selv og identitet", in: Michael Hviid Jacobsen et al.: *Socialpsykologi. En grundbog til et fag*. Hans Reitzels Forlag, København, p. 225-250.

Lunde Frederiksen, Lisbeth (2007): "Statsborgerskab – medborgerskab, et spørgsmål om gensidig anerkendelse", in: Kvan, Årg. 27, nr. 77, p. 7-18.

Mayo, María Del Pilar García & María Luisa García Lecumberri (2003): *Age and the Acquisition of English as a Foreign Language*. Multilingual Matter Ltd, Sydney.

Mischler, Elliot G. (1998): *Research Interviewing. Context and Narrative*. Harvard University Press.

Nørgaard, Britta (2005): "Axel Honneth og en teori om anerkendelse", in: *Tidskrift for Socialpædagogik* nr. 16.

Ost, Ben & Eva Dziadula (2016): "Gender preference and age at arrival among Asian immigrant mothers in the US", in: *Economics Letters* 145. Elsevier, p. 286-290.

Petersen, Margit Anne & Stine Simonsen Puri (2012): *Billeder på integration – Kulturmøder, samfundsforandringer og projektmetoder*. Systime.

Olwig, Karen Fog & Karsten Pærregaard (2007): *Integration. Antropologiske perspektiver*. Museum Tusulanums Forlag, København.

Quraishy, Bashy (1999): *Fra Punjab til Vesterbro*. Forlaget Etnisk Debatforum, København.

Rørdam, Johanne Svane & Sidsel Gottlieb Jensen (2013): *Hjertensbarn, smertensbarn*. Ålborg Universitet.

Schierup, Carl-Ulrik (1993): *På kulturens slagmark. Mindretal og størretal taler om Danmark*. Sydjysk Universitetsforlag, Esbjerg.

Seeberg, Peter (2001): "Indledning", in: *Ubekvemme udfordringer. Aktuelle tendenser I den danske og europæiske indvandrerdebat*. Odense Universitetsforlag.

Sernhede, Ove (2007): "Forstædernes 'Truende' unge Mænd", in: *Social Kritik* nr. 108.

Thisted, Lars Nellemann (2003): *Mangfoldighedens dilemmaer – Hvad livshistorier fortæller om identitet, arbejder og integration*. Researcher Development Center RDC. Handelshøjskolen i København, Ph.d. serie 24.2003.

Tomlinson, F. & S. Egan (2002): "From Marginalization to (Dis)empowerment: Organizing Training and Employment Services for Refugees", *Human Relations* 55(8), p. 1119-1043.

Willig, Rasmus (2006): "Indledning", in: Axel Honneth: *Kamp om anerkendelse*, Hans Reitzels Forlag, København, p. 7-17.

Willig, Rasmus (2005): *Til forsvar for kritikken*. Hans Reitzels Forlag, København.

Vestergaard, Frede (2016): "Kampen om offentlig service", in: *Weekendavisen* d. 4. maj 2016.

Ziethen, Morten et al. (2013): "Anerkendelse. Om anerkendelse, genkendelse og værdsættelse", in: Michael Hviid Jacobsen et al.: *Socialpsykologi. En grundbog til et fag*, Hans Reitzels Forlag, København, p. 427-452.

8.1 INTERNETHENVISNINGER

<http://nyheder.tv2.dk/2015-06-14-engangvarjeflygtning-kampagne-stormer-frem-paa-social-medier>, besøgt den 05.03.2016.

https://samfnuwebsite.systime.dk/fileadmin/filer/Tekster/Emne2/t_re_etnisk_min_unge.pdf, besøgt den 25.03.2016.

<http://uibm.dk/arbejdsomrader/Integration>, besøgt den 07.03.2016.

http://stm.dk/multimedia/Alle_skal_bidrage_-_flygtninge_og_indvandrere_hurtigere_i_besk_ftpigelse.pdf, besøgt den 09.02.2016.

Gyldendal, den Store Danske Ordbog: http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Sociologi/Grupper/nydansker.

<http://shahrazad.dofnet.dk/artikler/kan-idraet-motion-vaere-et-middel-til-at-forbedre-integrationen.aspx>, besøgt den 12.06.2016.

9. BILAG

9.1 BIOGRAFISKE PROFILER

9.1.1 WALID

Walid er født i en palæstinensisk flygtningelejr i Libanon. Han betragter derfor sig selv som oprindelig palæstinensisk, men født i Libanon. Han ankom til Danmark i 1989-90, dengang var han 2-3 år gammel. Walids far flygtede først fra Libanon til Danmark, hvorefter Walid blev familiesammenført med sin mor og sine to søstre.

Derefter kom Walid i en almindelig dansk børnehave. Som opstart i folkeskolen blev han placeret i en modtagerklasse med ene to-sprogede elever, men blev året efter vurderet parat til at komme i en normalklasse. I 1. klasse blev han derfor overflyttet til en almindelig folkeskole i det lokalområde, hvor han boede med sin familie og havde resten af sin skolegang her. Walid tager derefter en uddannelse på HF og får sin studentereksamen efter 2 år. Han uddannede sig senere til folkeskolelærer og er i dag ansat som lærer i en folkeskole. Derudover er han tilknyttet et læringscenter og sidder desuden som formand i SSP (kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi). Walid er også aktiv indenfor foreningslivet, hvor han har bidraget til at starte en sportsforening op. Målet var at styrke foreningslivet i det socialt belastede boligområde sportsforeningen lå i. Walid er dansk statsborger, 27 år gammel og praktiserende muslim.

9.1.2 MOHAMMED

Mohammed er født i Afghanistan. Han kom til Danmark i april 2000 som asylansøger sammen med sin mor og sine fire søskende. Mohammed er den anden yngste i søskendeflokken. På vejen ud af Afghanistan mistede familien kontakten til faderen. Mohammed beskriver situationen som meget kaotisk og i første omgang handlede det blot for familien om at komme ud af landet, senere blev endestationen Danmark. Faderen blev senere familiesammenført fra Canada.

Mohammed var 15 år gammel, da han ankom til Danmark. Han kom først i en skole for asylansøgere sammen med sine ældre søskende. Da han hurtigt tillærte sig det danske sprog, blev han kort efter overflyttet til en 9. klasse i en almindelig dansk folkeskole. Efter folkeskolen startede han på et internationalt gymnasium, hvilket han afsluttede i 2006.

I dag er Mohammed 30 år, dansk statsborger og muslim. Han er uddannet revisor fra Københavns Universitet, men har imidlertid været langtidssygemeldt med en diskusprolaps. Dagen, hvor interviewet blev afviklet, var Mohammeds første arbejdsdag i et år. Desuden har Mohammed været meget aktiv i det frivillige foreningsliv, hvor han har været med til at skifte en forening for unge afghanere i 2009. Hensigten var at styrke kendskabet til egen baggrund, som en hjælp til at blive en del af det danske samfund.

9.1.3 MIRA

Mira er oprindeligt fra Irak og ankom til Danmark i 2002, 12 år gammel. Hun har som sådan ikke oplevet flugten, da hendes fader først flygtede fra Irak til Danmark, hvorefter resten af familien blev familiesammenført. Mira startede kort efter sin ankomst til Danmark i en almindelig dansk folkeskoleklasse og fik supplerende undervisning i dansk og matematik i begyndelsen. Efter folkeskolen tog hun fag på VUC, hvorefter hun søgte direkte ind på universitetet. I dag studerer hun farmaci på Syddansk Universitet og ved siden af sine studier arbejder hun som tolk. Mira er 24 år, dansk statsborger og muslim.

9.1.4 AYSUN

Aysun kommer oprindeligt fra Iran. Hun kom med sin familie til Danmark i slutningen af 1985 som asylansøger, hvor hun netop var fyldt 7 år. Aysun startede direkte op i en dansk folkeskoleklasse og søgte efter folkeskolen ind på HF. Men det viste sig hurtigt, at hun ikke var parat til at studere videre. Hun forsøgte sig på moderens opfordring med gymnasiet, men heller ikke dette lykkedes hun med. Da forsøger hun sig med kosmetikeruddannelsen, som hun færdigør. Som 29-årig starter hun igen op på HF og står 2 år efter med sit studenterbevis i hånden. Hun søger da ind på medicinstudiet, hvilket hun er i gang med på interviewtidspunktet (på deltid). Desuden er hun i dag selvstændig kosmetiker, hvilket hun blev i 2003 og har været i den branche i 12-13 år. Aysun er i dag 37 år. Hun er dansk statsborger og betragter sig selv som "lidt buddhistisk".

9.1.5 MEHDI

Mehdi kommer oprindeligt fra Iran. Han ankom til Danmark i 1992, som 8-årig med sine forældre. Danmark tog imod dem som kvote-flygtninge. Mehdi startede da i en modtagerklasse, men blev flyttet over i en almindelig dansk folkeskoleklasse, da familien flyttede til en større by. Efter folkeskolen gik han på gymnasiet og søgte sidenhen ind på

medicinstudiet. Han betragter sig selv som ikke-religiøs. Mehdi er i dag 32 år, færdiguddannet læge og i gang med at specialisere sig til ortopædkirurg.

9.1.6 VERA

Vera kommer oprindeligt fra Bosnien, Sarajevo. Hun var 2 ½ år, da hun kom til Danmark med sin mor og sin fader og sin nyfødte lillesøster. Efter ankomsten boede familien på et asylcenter i 2 ½ år. Vera har sidenhen gået i dansk folkeskole og gymnasium. Hun er dansk statsborger og betegner sig selv som ateist. I dag studerer hun sociologi på Københavns Universitet og bruger meget af sin tid ved siden af studierne på frivilligt arbejde.